

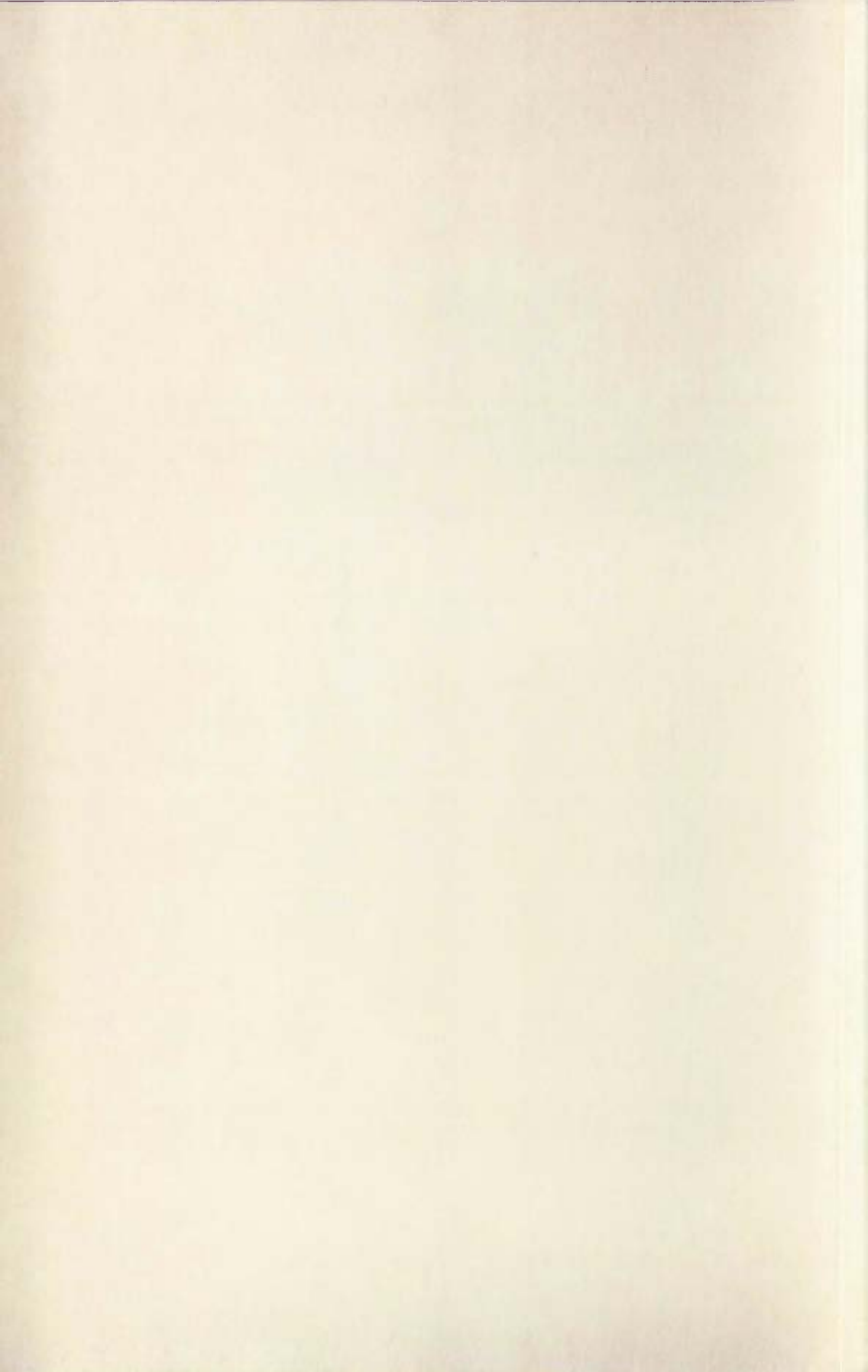
PÅFÖLJD FÖR BROTT

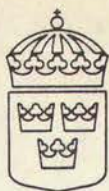
OM
STRAFFSKALOR,
PÅFÖLJDSVAL,
STRAFFMÄTNING
OCH
VILLKORLIG
FRIGIVNING MM

3
BILAGOR

HUVUDBETÄNKANDE AV
FÄNGELSESTRAFFKOMMITTÉN

SOU 1986:15

Statens offentliga utredningar

1986:15

Justitiedepartementet

Påföljd för brott

3 Bilagor

Huvudbetänkande av fängelsestraffkommittén
Stockholm 1986

Omslag Jan Bohman

ISBN ~~09303-0~~ 91-38-09203-0

ISSN 0375-250X

gotab Stockholm 1986

Innehållsförteckning till fängelsestraffkommitténs huvudbetänkande (SOU 1986:13-15) Påföljd för brott

Del 1 (SOU 1986:13)

Sammanfattning	13
Författningsförslag	25
1. Förslag till lag om ändring i brottsbalken	25
2. Förslag till lag om ändring i lagen (1964:163) om införande av brottsbalken	92
3. Förslag till lag om ändring i rättegångsbalken	93
4. Förslag till lag om ändring i jordabalken	106
5. Förslag till lag om ändring i sjölagen (1891:35 s. 1)	108
6. Förslag till lag om ändring i lagen (1938:274) om rätt till jakt	109
7. Förslag till lag om ändring i valutalagen (1939:350)	112
8. Förslag till lag om ändring i värnpliktslagen (1941:967)	114
9. Förslag till förordning om ändring i förundersökningskungörelsen (1947:948)	115
10. Förslag till lag om ändring i lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott	117
11. Förslag till lag om ändring i uppbördslagen (1953:272)	120
12. Förslag till lag om ändring i civilförsvarslagen (1960:74)	121
13. Förslag till lag om ändring i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling	124
14. Förslag till lag om ändring i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat	127
15. Förslag till lag om ändring i lagen (1963:197) om allmänt kriminalregister	128
16. Förslag till lag om ändring i lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare	131
17. Förslag till lag om ändring i lagen (1964:542) om personundersökning i brottmål	132
18. Förslag till lag om ändring i lagen (1966:413) om vapenfri tjänst	133
19. Förslag till förordning om ändring i kriminalregisterkungörelsen (1973:58)	134
20. Förslag till lag om ändring i vapenlagen (1973:1176)	135
21. Förslag till lagen om ändring i lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m. m.	136

22. Förslag till lag om ändring i lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt	137
23. Förslag till förordning om ändring i kungörelsen (1974:248) med vissa föreskrifter rörande tillämpningen av lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt	140
24. Förslag till förordning om ändring i kungörelsen (1974:286) med vissa bestämmelser rörande tillämpningen av lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m. m.	142
25. Förslag till lag om ändring i lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m. m.	144
26. Förslag till lag om ändring i lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m. m.	145
27. Förslag till lag om ändring i lagen (1977:293) om handel med drycker	147
28. Förslag till lag om ändring i bötesverkställighetslagen (1979:189)	149
29. Förslag till förordning om ändring i förordningen (1979:572) med tingsrättsinstruktion	150
30. Förslag till lag om ändring i utlänningslagen (1980:376)	153
31. Förslag till förordning om ändring i frivårdsförordningen (1983:250)	156
32. Förslag till lag om tillämpningen av brottsbalkens bestämmelser om skattebedrägeri och andra skattebrott	161
33. Förslag till lag om vad som avses med narkotika, m. m.	164

Del 2 (SOU 1986:14)

Förkortningar	11
A <i>Bakgrund</i>	13
1 <i>Inledning</i>	13
1.1 Direktiven	13
1.2 Utredningsarbetet	17
1.3 Betänkandets disposition och innehåll	19
2. <i>Brott och straff i ett nutidshistoriskt perspektiv</i>	23
2.1 Brottslighetens omfattning och utveckling	23
2.2 Brottslingen i fokus	25
2.3 Brottsbalkens framväxt	27
2.4 Behandlingstankens ifrågasättande	28
2.5 Förändringar i brottskatalogen	33
2.5.1 Avkriminalisering	33
2.5.2 Depenalisering	35
2.5.3 Andra straffbarhetsinskränkningar	36
2.6 Prioriteringar inom straffrätten	37
2.6.1 Den ekonomiska och den organiserade brottsligheten	38
2.6.2 Narkotikabrotten	39
2.6.3 Miljöbrotten	40
2.6.4 Trafikbrotten	41

2.7	Kriminalpolitiska styrmedel	41
2.7.1	Den kriminologiska forskningen	41
2.7.2	Den allmänna opinionen	42
2.7.3	Massmedias roll	43
3	Påföljdssystemet i stora drag	45
4	Brottsutvecklingen och påföljdernas användning	49
4.1	Brottsutvecklingen	49
4.2	Påföljdernas användning	52
5	Straffmättningsregler i andra länder	57
B	Överväganden och förslag	61
6	Allmänna överväganden om straffsystemet	61
6.1	Inledning	61
6.2	Kriminalisering	64
6.3	Preventionsteorierna som grundval för straffsystemet	66
6.3.1	Inledning	66
6.3.2	Beslut om kriminalisering	67
6.3.3	Påföljdsbestämningen	69
6.3.3.1	Straffmätningen	69
6.3.3.2	Påföljdsvalet	73
6.3.4	Verkställigheten av påföljden	76
6.4	Minskad användning av fängelsestraff	77
6.5	Målsäganden i straffsystemet	81
I	Påföljder	83
7	Fängelse m. m.	83
7.1	Fängelsestraffet	83
7.2	Fängelse som gemensamt straff	84
7.3	Villkorlig frigivning	86
7.3.1	Tidpunkten för villkorlig frigivning	87
7.3.2	Minimitiden för erhållande av villkorlig frigivning	93
7.4	Vissa frågor rörande övervakning vid skyddstillsyn och villkorlig frigivning	97
8	Bötesstraffet	103
8.1	Gällande rätt m. m.	104
8.2	De olika bötesformerna	106
8.3	Den beloppsmässiga relationen dagsböter – penningböter	108
8.4	Dagsböternas antal	111
8.5	Dagsbotens belopp	113
8.6	Böter i kombination med annan påföljd	113
8.7	Seriebrottslighet vid bötesbrott	114
9	Överlämnande till särskild vård	117

10	<i>Specialmotivering till 28–32 kap. brottsbalken</i>	121
II	<i>Straffvärde</i>	131
11	<i>Allmänt om straffvärde</i>	131
11.1	Reformbehovet	131
11.1.1	Direktiven	131
11.1.2	Den historiska utvecklingen	132
11.1.3	Skälen för en straffvärdeöversyn	134
11.2	Principerna för en reform	136
11.2.1	Uppdragets avgränsning	136
11.2.2	Allmänt om nivån på straffen	137
11.2.3	Huvudtankar vid straffskaleöversynen	138
11.2.4	Den ekonomiska och den organiserade brottsligheten	142
11.2.5	Proportionalitet mellan brott och straffskala	142
11.3	Grunder för straffvärdebedömningen	143
11.3.1	Tidigare förda resonemang och vår inställning till dessa	143
11.3.2	Närmare om de omständigheter som bör påverka straffvärdebedömningen	147
11.4	Betydelsen för rättstillämpningen av ändrade straffskalor	149
12	<i>Straffvärde och straffskalor</i>	151
12.1	Hur skall straffvärdet uttryckas?	151
12.2	Allmänna principer för konstruktion av straffskalor	153
12.2.1	Heltäckande straffskalor	153
12.2.2	Straffskalor med inriktning på normalfall	153
12.2.3	Straffskalor med inriktning på huvuddelen av fall	155
12.3	Överlappande straffskalor vid gradindelade brott	155
12.4	Allmänna fängelseminimum	158
12.5	Allmänna maximum för fängelse på viss tid	161
12.6	Livstidsstraffet	162
12.7	Allmänt om straffskalornas maxi- och minimigränser vid de enskilda brotten	164
12.7.1	Maximistraffen	166
12.7.2	Minimistraffen	167
12.8	Bötesstraffets tillämpningsområde	168
12.9	Typstraffskalor	170
12.10	Brott som inte omfattas av straffvärdeöversynen	171
13	<i>Vilka brott bör finnas i brottsbalken?</i>	175
13.1	Bakgrund	175
13.1.1	Allmänt	175
13.1.2	Statistik	176
13.1.3	Tidigare diskussioner	176
13.1.4	Övriga nordiska länder	177
13.2	Behovet av en reform	177
13.3	Principerna för en reform	179
13.3.1	Avgränsningen av vårt arbete i denna del	179

13.3.2	Föresättningar för överförande av brott till brottsbalken	179
13.3.3	Brott som bör föras över till brottsbalken	180
13.3.4	Brott som bör föras över från brottsbalken till specialstraffrätten	186
14	<i>Specialmotivering till 3–25 kap. brottsbalken och till vissa specialstraffrättsliga straffstadganden</i>	189
14.1	Brotten mot person	189
14.1.1	3 kap. Om brott mot liv och hälsa	190
14.1.2	4 kap. Om brott mot frihet och frid	199
14.1.3	5 kap. Om folkmord	208
14.1.4	6 kap. Om ärekränkning	209
14.1.5	7 kap. Om sexualbrott	211
14.1.6	8 kap. Om brott mot familj	212
14.2	Förmögenhetsbrotten	215
14.2.1	9 kap. Om stöld, rån och andra tillgreppsbrott	217
14.2.2	10 kap. Om bedrägeri och annan oredlighet	226
14.2.3	11 kap. Om skattebedrägeri och andra skattebrott	236
14.2.4	12 kap. Om förskingring och annan trolöshet	242
14.2.5	13 kap. Om gäldenärsbrott	247
14.2.6	14 kap. Om skadegörelsebrott	254
14.3	Brotten mot allmänheten	257
14.3.1	15 kap. Om allmänfarliga brott	257
14.3.2	16 kap. Om narkotikabrott	272
14.3.3	17 kap. Om förfalskningsbrott	277
14.3.4	18 kap. Om mened, falskt åtal och annan osann utsaga	287
14.4	Brotten mot staten	302
14.4.1	19 kap. Om brott mot allmän ordning	303
14.4.2	20 kap. Om brott mot allmän verksamhet, m. m.	321
14.4.3	21 kap. Om högmålsbrott	333
14.4.4	22 kap. Om brott mot rikets säkerhet	340
14.4.5	23 kap. Om myndighetsmissbruk m. m.	351
14.4.6	24 kap. Om brott av krigsmän	357
14.4.7	25 kap. Om landsförräderi m. m.	367
14.5	Brotten i specialstraffrätten	372
14.5.1	Brotten i lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott	372
14.5.2	Brotten i lagen (1960:418) om straff för varusmuggling	380
14.5.3	Brotten i uppbördslagen (1953:272).	384
14.5.4	Brotten i lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m. m.	385
14.5.5	Brotten i lagen (1977:293) om handel med drycker	388
14.5.6	Brotten i lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat	390
14.5.7	Brotten i lagen (1938:274) om rätt till jakt	392
14.5.8	Brotten i jaktstadgan (1938:279)	394
14.5.9	Brotten i lagen (1950:596) om rätt till fiske	395

14.5.10 Brotten i fiskeriförordningen (1982:126)	396
14.5.11 Brotten i miljöskyddslagen (1969:387)	397
14.5.12 Brotten i naturvårdslagen (1964:822)	397
14.5.13 Vissa brott i sjölagen (1891:35 s. 1)	397
14.5.14 Brotten i utlänningslagen (1980:376)	399
14.5.15 Brotten i vapenlagen (1973:1176)	404
14.5.16 Brotten i värnpliktslagen (1941:967)	406
14.5.17 Brotten i lagen (1966:413) om vapenfri tjänst	408
14.5.18 Brotten i civilförsvarslagen (1960:74)	409
14.5.19 Brotten i jordabalken	410
14.5.20 Brotten i valutalagen (1939:350)	412
 III Påföljdsbestämning	 415
15 Allmänt om påföljdsbestämning	415
15.1 Nuvarande ordning	415
15.2 Regler för påföljdsbestämningen	418
15.2.1 Kritiken mot den nuvarande regleringen	418
15.2.2 Bör allmänna regler för påföljdsval och straffmätning införas?	419
15.2.3 Betydelsen av gärningsmannens personliga förhållan- den och hans handlande efter brottet (billighetshän- syn).	422
15.2.4 Betydelsen av gärningsmannens tidigare brottslighet	423
15.2.5 Sammanfattande synpunkter	426
15.3 Påföljdseftergift	427
15.4 Påföljders inbördes stränghet	432
15.5 Unga lagöverträdare	434
 16 Specialmotivering till 1, 33, 34 och 36 kap. brottsbalken	 439
 IV Övrigt	 467
17 Följdändringar	467
17.1 Bestämmelserna i 2 kap., 15 kap. 13 §, 23 kap. 4 §, 26 och 27 kap., 32 kap. 3 §, 35 och 37–40 kap. brottsbalken	470
17.2 Bestämmelserna i rättegångsbalken	478
17.3 Övriga bestämmelser	488
17.3.1 Lagen (1964:163) om införande av brottsbalken	488
17.3.2 Förundersökningskungörelsen (1947:948)	488
17.3.3 6 § lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott	488
17.3.4 Lagen (1963:197) om allmänt kriminalregister	489
17.3.5 Kriminalregisterkungörelsen (1973:58)	489
17.3.6 Lagen (1964:167) med särskilda bestämmelser om unga lagöverträdare	489
17.3.7 Lagen (1964:542) om personundersökning i brottmål	489
17.3.8 Lagen (1974:202) om beräkning av strafftid m. m.	490
17.3.9 Kungörelsen (1974:286) med vissa bestämmelser rö- rande tillämpningen av lagen (1974:202) om beräk- ning av strafftid m. m.	490

17.3.10 Lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt	490
17.3.11 Kungörelsen (1974:248) med vissa föreskrifter rörande tillämpningen av lagen (1974:203) om kriminalvård i anstalt.	491
17.3.12 Lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m. m.	491
17.3.13 Bötesverkställighetslagen (1979:189)	492
17.3.14 Förordningen (1979:572) med tingsrättsinstruktion	492
17.3.15 40 § utlänningslagen (1980:376)	492
17.3.16 Frivårdsförordningen (1983:250)	492
17.3.17 Lagen om tillämpningen av brottsbalkens bestämmelser om skattebedrägeri och andra skattebrott	493
17.3.18 Lagen om vad som avses med narkotika, m. m.	494
18 <i>Genomförandet av förslagen</i>	497
18.1 Kostnader	497
18.2 Ikraftträdande och övergångsbestämmelser	499
V <i>Reservationer m. m.</i>	503
Reservation av Blenda Littmarck	503
Reservation av Jan Nilsson	509
Reservation av Kay-Vilhelm Winqvist	515
Särskilt yttrande av Erland Aspelin och Dag Victor	517

Del 3 (SOU 1986:15)

Bilaga 1	Vissa statistiska uppgifter angående påföljdsväl och straffmätning vid olika brottstyper	11
Bilaga 2	Allmänprevention och individualprevention (Eckart Kühlhorn)	27
Bilaga 3	Om användningen av straffrättsliga påföljder i Norden, Västtyskland och England (Knut Sveri)	55
Bilaga 4	Straffskalor i brottsbalken och specialstraffrätten samt straffskalor enligt förslaget	95
	A Sammanställning av brotten med nuvarande och föreslagna straffskalor	95
	B Sammanställning av brotten efter föreslagna straffskalor	106
	C Sammanställning av vissa brott med angivande av straffskalornas motsvarighet i tid i anstalt	113
Bilaga 5	Sammanställning av nuvarande bestämmelser i brottsbalken, lagen (1964:169) om straff för folk-mord, narkotikastrafflagen (1968:64) och skattebrottslagen (1971:69) samt närmast motsvarande bestämmelser i förslaget med angivande av var i betänkandet ändringsförslagen kommenteras	119

Bilaga 1 Vissa statistiska uppgifter angående påföljdsval och straffmät- ning vid olika brottstyper

Tabell 1 Personer¹ som godkänt straffreläggande, meddelats åtsunderlåtelse eller dömts, efter huvudbrott och huvudpåföljd, 1984

HUVUDBROTT	DÖMDA TILL										ÅTALS- SUMMA										
	FANG- ELSE	SLO- TEN	VARO I SPEC PEN	OP- PSYK SUKH	VARO I VARD TALT	SKYDDSTILLSYN TO- DARAV BBB	SKYDDSTILLSYN TO- DARAV BBB	OP- PSYK SUKH	VARO I VARD TALT	STORDA UTV.- STORDA	VARO ENLIGT VILL- KOR-	VARO ENLIGT VILL- KOR-	DISCI- PLIN-	DISCI- PLIN-	BRB 34:1	FRI FRAN FOLJD	PK- EFTER- GIVEN	LÄM- LÄM-	LADEL- SER- (-AUF)	SUMMA UND- SF OCH AU	DARAV DÖMD SF OCH AU
BROTT MOT BROTTSSALKEN	7734	292	1	14	4707	647	26	9809	617	32	14476	13921	82	3554	10	53	14954	70256	40826	9987	
3 KAP BROTT MOT LIV OCH HÄLSA	1783	103	-	4	525	114	7	1229	116	4	670	2111	2	296	1	8	464	7318	6182	1166	
3:1 MORD	26	24	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	54	50	20	
3:2 DRAP	25	15	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	42	40	11	
3:4 FOSTERFÖRDRIVNING	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
3:5 FOSTERFÖRDRIVNING	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
3:5 MISSHANDEL	1497	30	-	3	468	88	5	1129	110	4	657	1897	1	288	-	8	429	6521	5435	1028	
3:6 GROV MISSHANDEL	203	33	-	1	49	25	2	6	6	-	-	-	-	-	-	-	15	318	303	70	
3:7 GROV MISSHANDEL	19	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	122	120	9	
3:8 VALL Y KROPPSSKADA/SJUKDOM	11	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	196	176	23	
3:9 FRANKALL AV FARA FÖR ANNAN	2	-	-	-	4	1	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	7	64	57	5	
4 KAP BROTT MOT FRIHET OCH FRID	202	21	-	1	93	13	3	127	10	1	641	1208	-	72	-	6	422	2804	1741	351	
4:1 MANNISKOROV	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4:2 OLAGA FRIHETSBEROVANDE	25	4	-	-	6	2	1	4	1	-	-	-	-	-	-	-	10	62	52	10	
4:3 OLAGA TVANG	4	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4:4 OLAGA TVANG	149	15	-	-	71	8	1	107	8	1	-	-	-	-	-	-	4	83	79	6	
4:5 1 ST HEMFRIDSBROTT	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	104	936	180	
4:6 1 ST OLAGA INTRÄNG	12	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	9	115	74	10	
4:6 2 ST OLAGA INTRÄNG	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	70	194	24	16	
4:6 3 ST HEMFRIDSBROTT/OLAGA INTR	7	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	129	956	504	
4:7 OFREDANDE	1	-	-	1	5	-	-	5	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4:7 OFREDANDE	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4:8 OFREDANDE AV POST-/TELEKOM	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4:8 OFREDANDE AV POST-/TELEKOM	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
4:9 INTRÄNG I FÖRVAR	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
5 KAP ÅREKÄNNING	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
5:1 FÖRTAL	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
5:2 GROVT FÖRTAL	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
5:3 FÖROLÄPPNING	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
6 KAP SEDLIGHETSBROTT	166	30	-	-	36	5	2	37	8	-	2	180	-	12	1	1	43	516	471	82	
6:1 1 ST VALDTAKT	76	17	-	-	3	-	1	1	6	-	-	-	-	-	-	-	3	107	104	30	
6:1 2 ST VALDFÖRÅNDE	10	12	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	15	15	15	4	
6:2 FRIHETSBRUKANDE OTUKT	21	1	-	-	6	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
6:3 OTUKT MED BARN	38	6	-	-	13	4	1	23	1	-	-	-	-	-	-	-	4	29	29	5	
6:4 OTUKT MED UNGDOM	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	4	89	85	9	
6:5 1 ST OTUKT MED AKOHLING	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
6:5 2 ST OTUKT MED SYSKON	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
6:1-5 DARAV	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
HETEROSEXUELL OTUKT	143	25	-	-	18	3	2	22	8	-	-	-	-	-	-	-	1	1	1	1	
6:6 1-2 ST OTUKT MED UNGDOM	36	6	-	-	10	3	1	20	2	-	-	-	-	-	-	-	8	228	220	49	
6:6 3 OTUKT MED UNGDOM	107	19	-	-	8	1	2	4	6	-	-	-	-	-	-	-	5	161	176	12	
HETEROSEXUELL OTUKT	107	19	-	-	8	1	2	4	6	-	-	-	-	-	-	-	5	161	176	12	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM	6	2	-	-	4	1	-	4	1	-	-	-	-	-	-	-	3	147	144	37	
6:7 OTUKT MED UNGDOM																					

forts.

BROTT	FÅNSELSETIDENS LÅNGD I MÅNADER												TOTALT	GENOMSNITTLIG FÅNSELSETID I MÅNADER
	MINDRE ÅN 1			EXAKT 1			MER ÅN 2			EXAKT 6				
	EXAKT ÅN 1	EXAKT ÅN 2	EXAKT ÅN 3	EXAKT ÅN 4	EXAKT ÅN 5	EXAKT ÅN 6	EXAKT ÅN 7	EXAKT ÅN 8	EXAKT ÅN 9	EXAKT ÅN 10	EXAKT ÅN 11	EXAKT ÅN 12	EXAKT ÅN 13	EXAKT ÅN 14
9 KAP BEDRÅGERI O AN OREDLIGHET	11	131	194	170	108	20	169	230	86	80	21	1	1221	6
9:1 BEDRÅGERI	5	36	51	42	38	6	38	21	9	1	1	1	240	4
9:2 BEDRÅGLIGT BETEENDE	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
9:3 GROVT BEDRÅGERI	2	23	44	56	17	3	67	154	54	62	17	1	500	9
9:4 UTPRESSNING	-	4	4	1	-	-	-	2	2	-	-	-	11	5
9:5 ÖCKER	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	4
9:6 HALERI	3	67	95	71	53	11	63	53	21	17	3	-	457	5
9:7 HALERIFÖRSEELSE	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2
10 KAP FÖRSKING O AN TROLÖSHET	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10:1 FÖRSKING	-	12	18	7	5	3	11	13	6	7	2	-	84	7
10:1 FÖRSKINGRING	-	8	7	6	4	-	2	6	7	5	7	-	38	4
10:3 GROV FÖRSKINGRING	-	-	2	1	1	1	6	7	5	7	2	-	29	4
10:4 OLOVLIGT FÖRFOGANDE	-	4	8	1	1	1	-	-	-	-	-	-	15	12
10:5 TROLÖSHET MOT HUVUDMAN	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	12
10:6 BEHÖRIGHETSHISSBRUK	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
11 KAP GÅLDENARSBROTT	3	76	27	19	13	2	17	6	4	7	2	-	176	4
11:1 OREDLIGHET MOT BORGENARER	-	1	1	1	2	-	2	2	2	5	2	-	17	4
11:2 GROV OREDL MOT BORGENARER	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	18	13
11:3 VÄRDSLOSHET MOT BORGENARER	-	1	1	1	-	-	1	1	-	-	-	-	5	4
11:4 MÅNNÄN MOT BORGENARER	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	9
11:5 BOKFÖRINGSBROTT, INKL GROVT	3	74	24	17	11	2	6	3	2	1	-	-	143	2
12 KAP SKADEGÖRELSEBROTT	2	16	8	8	2	-	6	6	2	2	-	-	52	4
12:1 SKADEGÖRELSE	2	12	3	1	2	-	1	6	2	2	-	-	19	1
12:3 GROV SKADEGÖRELSE	-	4	5	7	2	-	5	-	2	2	-	-	33	6
13 KAP ALLMÅNFARLIGA BROTT	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
13:1 FÖRBRAND	-	3	1	1	-	2	-	-	3	7	9	1	27	20
13:2 GROV FÖRBRAND	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	20	23
13:6 ALLMÅNFARLIG VÄRDSLOSHET	-	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	72
14 KAP FÖRFÄLSKNINGSBROTT	1	16	19	4	12	4	14	8	6	4	-	-	88	5
14:1 URKUNDSFÖRFÄLSKNING	-	11	11	1	10	3	12	6	5	2	-	-	61	5
14:3 GROV URKUNDSFÖRFÄLSKNING	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	11
14:4 UNDERTECKANDE AV URKUND	-	-	2	2	1	-	1	-	1	-	-	-	12	2
14:7 HÄRSTEFÖRFÄLSKNING	-	4	4	1	-	-	-	-	-	-	-	-	6	2
14:9 BRUKANDE AV FÖRFÄLSKNING	1	1	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
15 KAP MENER, FÄLSKT ATAL MM	1	15	14	18	16	1	12	6	2	2	1	-	88	4
15:1 MENER	1	4	3	2	7	1	6	3	1	1	-	-	33	5
15:2 OSANN PARTSUTSAGA	-	-	1	1	-	-	2	-	-	-	-	-	3	3
15:6 OSANN FÄLSK ANGIVELSE	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3
15:7 FÄLSK FÄLSK TILLVITTELSE	-	-	5	4	3	-	3	-	1	-	-	-	23	6
15:7 FÄLSK/VÄRDSLOSH TILLVITTELSE	-	-	4	6	3	-	3	-	-	-	-	-	3	3
15:10 FÄLSK FÄLSK TILLVITTELSE	-	-	2	1	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1
15:10 1 ST OSANN FÖRSÄKRAN	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-	-	1	4
15:11 1 ST OSANT INTYGGADE	-	3	3	1	1	-	-	-	-	-	-	-	12	3
15:11 OSANT INTYG/BR OSANN URKUND	-	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	-	8	7
15:12 MISSBRUK AV URKUND	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3
15:13 FÖRNEKANDE AV UNDERSKRIFT	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	2	3
16 KAP BROTT MOT ALLMÅN ORDNING	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
16:8 HETS MOT FOLKGRUPP	-	6	2	-	1	-	1	-	-	-	-	-	10	2
16:13 DJURPLÅGERI	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	3
16:14 DOBBLERI	-	4	2	-	-	-	1	-	-	-	-	-	6	1

forts.

BROTT	FÄNGELSETTIDENS LÅNGD I MÅNADER										TOTALT				GENOMSnittlig FÄNGELSETTID I MÅNADER
	MINDRE AN 1	EXAKT 1	MER AN 1 HÖGST 2	MER AN 2 HÖGST 3	MER AN 3 HÖGST 4	MER AN 4 HÖGST 5	MER AN 5 HÖGST 6	EXAKT 6	MER AN 6 HÖGST 12	EXAKT 12	MER AN 12 HÖGST 24	MER AN 24 HÖGST 48	MER AN 48		
17 KAP BROTT MOT ALLM VERKSAMHET	19	253	158	85	61	14	43	32	6	3	674				3
17:1 VALD EL MOT TJÄNSTEMAN	16	235	142	77	55	12	37	29	5	3	614				3
17:2 FÖRGRIPELSE MOT TJÄNSTEMAN	1	2	3	1	1	-	-	-	1	-	14				3
17:4 VALDSAMT MOTSTAND	1	7	11	3	3	2	5	1	-	-	32				3
17:10 ÖVERGREPP I RATTSSAK	-	-	1	1	2	-	-	-	-	-	6				3
17:12 FRÅNJANDE AV FLVKT	-	2	1	1	-	-	-	-	-	-	3				4
17:13 1 ST ÖVERTROD AV MYND BUD	-	3	1	2	-	-	-	-	-	-	6				2
17:13 ÖVERTR MYND BUD/HINDR FÖRR	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				2
20 KAP MYNDIGHETSHISSBRUK	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1				18
20:2 MUTBROTT	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1				18
21 KAP BROTT AV KRIGSMAN	41	244	31	34	69	1	4	1	-	-	425				2
21:1 LYDNADSBROTT	1	42	9	18	53	1	-	-	-	-	124				2
21:2 GROVT LYDNADSBROTT	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	1				2
21:7 VALD EL MOT MOT KRIGSMAN	-	4	-	-	-	-	-	-	-	-	4				1
21:11 UNDANHÅLLANDE	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	2				1
21:12 RYNNING	37	191	19	16	15	-	4	1	-	-	283				1
21:13 ÖVERGIVANDE AV POST	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1				1
21:14 ÖNTKERTHET I TJÄNSTEN	-	1	2	-	-	-	-	-	-	-	3				2
21:18 TJÄNSTEFEL	2	4	-	-	1	-	-	-	-	-	7				1
BROTT MOT ANDRA LAGAR	318	4155	1486	363	203	54	218	211	99	168	7487				4

TRAFIKBROTTLAGEN	267	3693	1092	151	54	6	24	8	2	-	5297				1
1 PAR VÄRDSLOSHET I TRAFIK	2	25	38	17	11	1	6	3	2	-	105				3
3 PAR OLOVLIG KÖRNING	37	192	56	15	8	-	1	-	-	-	309				1
4 PAR 1 M RATTFYLLERI	214	3376	938	109	32	5	15	3	-	-	4692				1
5 PAR 2 M RATTÖNTKERTHET	13	53	10	2	1	-	-	-	-	-	80				1
5 PAR SMITNING	1	47	50	8	2	-	2	1	-	-	111				2
NARKOTIKASTRAFFLAGEN	24	141	159	111	80	29	105	113	57	106	1073				12
1 PAR NARKOTIKABROTT	23	141	157	109	80	29	102	111	51	59	863				15
3 PAR GROVT NARKOTIKABROTT	1	-	2	2	-	-	3	2	6	47	210				38
VÄRDSLOSHETSLAGEN	4	80	74	45	18	9	24	43	11	28	394				12
1 PAR VÄRDSLOSHET	4	78	73	42	18	8	20	39	10	11	303				4
3 PAR GROV VÄRDSLOSHET	-	2	1	3	-	1	3	4	1	17	90				38
6 PAR OLOVL BEFATTN I SJUGELG	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1				6
SKATTEBROTTLAGEN	4	66	56	25	21	4	53	39	28	30	332				6
2 PAR SKATTEBEDRÅGERI	2	48	49	23	16	4	10	1	1	1	155				6
4 PAR GROVT SKATTEBEDRÅGERI	-	-	-	2	2	-	41	38	27	29	152				12
7 PAR OREDLIG UPPRÖDRÖVISN	2	15	5	-	3	-	2	-	-	-	27				2
10 PAR FÖRSVAR AV SKATTEKONTROLL	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				2
JORDABALKEN	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-				2
FISKERATTSLAG, FISKERTISTADGA	-	2	16	9	8	4	7	4	1	2	72				1
HANDEL MED DRYCKER	3	18	7	2	2	-	-	-	-	-	25				4
JAKTRATTSLAG, JAKTSTADGA	1	13	3	2	2	-	-	-	-	-	10				2
SJULAGEN	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-				1

forts.

BROTT	FÄNGELSETTIDENS LÅNGD I MÅNADER												TOTALT	GENOMSnittlig FÄNGELSETTID I MÅNADER	
	MINDRE AN 1			EXAKT 1			MER AN 1			MER AN 2					
	MINDRE AN 1	EXAKT 1	MER AN 1	MINDRE AN 1	EXAKT 1	MER AN 1	MINDRE AN 2	EXAKT 2	MER AN 2	MINDRE AN 3	EXAKT 3	MER AN 3			
TILLVERKNING AV DRICKER	-	16	7	2	5	1	-	1	-	1	2	-	-	34	3
UPPDRAGSLAG	-	2	1	10	3	1	-	4	-	-	-	-	-	4	2
UTLÄNNINGSLAG	12	69	51	1	1	1	-	1	-	-	-	-	-	150	2
VALUTALAG, -FÖRBUDNING	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2
VAPENFRI TJÄNST, LAG OM	1	13	1	1	10	-	-	-	-	-	-	-	-	26	2
VAPENLAG, -KUNGÖRELSE	2	31	14	3	1	-	-	-	-	-	-	-	-	50	1
ÖVRIGA STADGÅNDEN	-	3	3	4	1	1	-	1	3	-	-	-	-	15	4
TOTALT	480	6074	3064	1554	984	187	1162	1197	582	662	326	148	16420	5	

Källa: Statistiska meddelanden R 11 SM 8501, tabell 7

Tabell 3 Personer som bötfallits genom strafföreläggande eller dom, efter huvudbrott samt böternas art och storlek, 1984
Anm.: endast de domar, där böter är huvudpåföljd, redovisas.

HUVUDBROT	SAMT- LIGA BÖT- FALLDA	BÖTERNAS ART OCH STORLEK DAGSBÖTER ELLER DISCIPLINBÖT ANLÄG 1-9 10-29 30-49 50-99 100- 180	PENNINGBÖTER, SAMMANLAGD BÖTES- SUMMA, KRÖNOR					NORME- RADE BÖTER
			10- 50	51- 100	101- 200	201- SUPRA		
BROTTSBALKEN								
3 KAP BROTT MOT LIV OCH HÄLSA	2783	3	646	1099	939	96	2783	-
3:5 MYSMÄNDEL	2555	3	617	998	857	82	2555	-
3:7 VILLANDEL TILL ANNANS DÖD	21	-	1	8	14	1	21	-
3:8 VALL I KROPPSSKADA/SJUKDOM	161	-	20	84	52	5	161	-
3:9 FRAKKALL AV FARA FÖR ANNAN	46	-	8	14	16	6	46	-
4 KAP BROTT MOT FRIHET OCH FRID	1848	6	808	451	514	69	1848	-
4:2 OLAGA FRIHETSBERÖVANDE	10	-	1	3	5	1	10	-
4:4 OLAGA TVANG	56	-	5	12	27	9	56	-
4:5 OLAGA HOT	521	1	40	118	316	46	521	-
4:6 1 ST HEMFRIDSBROTT	89	-	36	38	14	1	89	-
4:6 2 ST OLAGA INTRANG	332	5	295	22	10	-	332	-
4:6 3 ST HEMFRIDSGR/OLAGA INTR	31	-	20	27	4	-	31	-
4:7 OFREDAANDE	805	-	411	246	136	12	805	-
4:8 BRYTANDE AV POST-/TELEHEML	4	-	-	2	2	-	4	-
5 KAP ÅREKRNÄKNING	46	-	32	7	7	-	46	-
5:1 FÖRTAL	5	-	1	1	3	-	5	-
5:3 FÖROLÄMPNING	41	-	31	6	4	-	41	-
6 KAP SEDLIGHETSBROTT	182	-	40	62	74	6	182	-
6:1 1 ST VALDTAKT	1	-	-	-	-	-	1	-
6:6 OTUKTIGT BETEENDE	177	-	39	60	73	5	177	-
6:7 KOPPLERI/FRÄNHANDE AV OTUKT	1	-	-	1	1	-	1	-
6:8 FÖRFÖRELSE AV UNGDOM	3	-	1	1	-	-	3	-
7 KAP BROTT MOT FAMILJ	6	-	1	1	4	-	6	-
7:4 EGENAKTIGHET MED BARN	6	-	1	1	4	-	6	-
8 KAP TILLGREPPSBROTT	12927	23	8034	3108	1695	67	12927	-
8:1 STÖLD	585	-	35	172	347	31	585	-
8:2 SNATTERI	9219	4	5463	2548	1183	21	9219	-
8:3 BÖDRÄKT	4	-	1	1	1	1	4	-
8:4 GROV STÖLD	8	-	-	2	4	2	8	-
8:5 RAN	2	-	-	-	-	-	2	-
8:7 TILLGREPP AV FÖRTSK.MEDEL	101	-	23	42	34	2	101	-
8:8 EGENAKTIGT FÖRFARANDE	2905	17	2467	309	105	7	2905	-
8:9 SJÄLVTÄKT	7	1	20	6	12	-	7	-
8:10 OLOVLIG KRAFTAVLEDNING	74	1	25	28	19	1	74	-

forts.

HUVUDBROT	SÄMT- LIGA BÖT- FALLDA	BÖTERNAS ART OCH STORLEK DAGSBÖTER ELLER DISCIPLINBÖT ANTAL DAGSBÖTER ELLER DAGAR	PENNINGSBÖTER, SAMMANLAGD BÖTES- SUMMA, KRÖNOR					NORME- RADE BÖTER
			100- SUMMA					
			1-9	10-29	30-49	50-99	100- 180	
9 KAP BEDRÄGERI O AN OREDLIGHET	1657	-	864	507	269	17	1657	-
9:1 BEDRÄGERI	40	-	65	17	60	1	40	-
9:2 BEDRÄGLIGT BETEENDE	1044	-	693	240	99	4	1044	-
9:3 GROVT BEDRÄGERI	11	-	-	3	6	2	11	-
9:4 UTFRESSNING	2	-	-	-	1	1	2	-
9:5 ÖCKER	292	-	101	125	62	4	292	-
9:6 HÄLERI	265	-	64	113	83	5	265	-
9:7 HÄLERIFÖRSEELSE	2	-	1	1	-	-	2	-
9:8 OREDLIGT FÖRFARANDE	457	-	166	168	111	12	457	-
10 KAP FÖRSKINGR O AN TROLÖSHET	6	-	-	1	5	-	6	-
10:1 FÖRSKINGRING	22	-	6	12	4	-	22	-
10:2 URDANDRÅKT	250	-	71	105	63	11	250	-
10:4 OLOVLIGT FÖRFOGANDE	9	-	-	4	5	-	9	-
10:5 TROLÖSHET MOT HUVUDMAN	1	-	-	1	19	1	1	-
10:6 BEHÖRIGHETSHISSBRUK	94	-	40	34	19	1	94	-
10:7 OLOVLIGT BRUKANDE	75	-	49	11	15	-	75	-
10:8 FYNDFÖRSEELSE	152	-	14	77	61	-	152	-
11 KAP GÅLDENARSBROT	152	-	14	77	61	-	152	-
11:5 RINGA BOKFÖRINGSBROT	3940	2	1577	1768	543	50	3940	-
12 KAP SKADEGÖRELSEBROT	3617	1	1291	1741	535	49	3617	-
12:1 SKADEGÖRELSE	315	1	282	27	5	5	315	-
12:2 AVERKAN	4	-	-	-	3	1	4	-
12:3 GROV SKADEGÖRELSE	4	-	4	-	-	-	4	-
12:4 TAGANDE AV OLOVLIG VÅG	147	-	42	65	38	2	147	-
13 KAP ALLMÄNFÄRLIGA BROT	147	-	42	65	38	2	147	-
13:6 ALLMÄNFÄRLIG VÄRDSLÖSHET	202	-	48	85	63	6	202	-
14 KAP FÖRFÄLSKNINGSBROT	56	-	3	26	22	5	56	-
14:1 FÖRFÄLSKNING	79	-	29	32	18	-	79	-
14:2 FÖRFÄLSKNING AV URKUND	4	-	2	1	1	-	4	-
14:4 MARKESFÖRFÄLSKNING	45	-	7	18	20	-	45	-
14:7 BRUKANDE AV FÖRFÄLSKNING	18	-	7	8	2	1	18	-
15 KAP MENED, FÄLSKT ATAL PM	221	-	66	84	59	12	221	-
15:6 FÄLSK/ÖBEGÅD ANGIVELSE	1	-	-	-	-	-	1	-
15:7 1 ST FÄLSK TILLVITTELSE	20	-	1	1	4	7	20	-
15:7 FÄLSK/VÄRDSLÖS TILLVITTELSE	14	-	1	4	8	2	14	-
15:10 1 ST ÖSANN FÖRSÄKRAN	11	-	1	8	3	-	11	-
15:10 2 ST VÄRDSLÖS FÖRSÄKRAN	16	-	1	13	2	-	16	-

forts.

HUVUDBROT	SAHT- LIGA BOT- FALLOA	BOTERNAS ART OCH STORLEK					PENNINGBÖTER, SAMMANLAGO BÖTES- SUMMA, KRÖCKER					NORME- RADE BÖTER	
		DAGSBÖTER ELLER DISCIPLINBÖT					10-50						
		1-9	10-29	30-49	50-99	100-180	SUMMA	10-50	51-100	101-200	201-SUMMA		
RÄTTEGANGSBALKEN	1	-	-	-	1	1	1	-	-	-	-	-	-
JORDABALKEN	4	-	-	-	2	1	4	-	-	-	-	-	-
ALLMAN ORDNINGSSTADGA	4497	-	-	33	5	1	39	68	2211	1963	214	4456	2
ARBETSHILJÖLAG	36	-	-	28	6	2	36	-	-	-	-	-	-
BRANDLAG, -STADGA	275	-	-	222	28	3	256	-	2	8	9	19	-
CIVILFÖRSVARSLAG	254	-	-	134	16	6	150	-	11	51	42	104	1
FISKERISTADGA	600	-	-	457	105	26	599	-	-	-	-	-	-
HANDEL MED DRYCKER	423	-	-	124	144	110	391	-	3	28	1	32	-
JAKTRÄTTSLAG, JAKTSTADGA	466	2	135	30	20	1	188	-	3	42	233	278	-
HILJÖSKYDDSLAG	13	-	-	8	4	1	13	-	-	-	-	-	-
NATURVÄRDSLAG	210	-	-	163	43	4	210	-	-	-	-	-	-
SJÖLAGEN	119	-	-	25	30	54	119	-	-	-	-	-	-
SJÖTRAFIKFÖRORDNING, -KUNGÖRELSE	407	1	107	4	1	10	113	-	2	32	260	294	-
TILLVERKNING AV DRYCKER	281	-	-	51	89	121	281	-	-	-	-	-	-
TULLAG, -STADGA	559	1	423	130	14	21	558	-	-	-	1	1	-
TV-MOTTAGARE	457	-	-	456	1	6	457	-	-	-	-	-	-
UPPBORESLAG	518	-	-	56	194	243	510	-	-	-	-	-	-
UTLÄNNINGSLAG	497	-	-	448	39	6	494	-	-	3	494	3	-
VALUTALAG, -FÖRORDNING	57	-	-	22	10	13	56	-	1	2	1	3	-
VÄPNERFRI TJÄNSTLAG OCH	31	-	-	9	6	12	28	-	2	2	1	5	-
VÄPNERLAG, -KUNGÖRELSE	339	-	-	157	111	59	334	-	-	-	-	-	-
VÄPNERFÖRORDNING, -FÖRORDNING	25487	-	-	2987	343	17	3347	64	648	3595	17833	22140	-
VÄPNERFÖRORDNING, -FÖRORDNING	18954	5	14023	2035	161	8	16232	3	315	542	1862	2722	-
VÄPNERFÖRORDNING, -FÖRORDNING	750	-	-	3	1	-	4	-	19	303	424	746	-
VÄPNERFÖRORDNING, -FÖRORDNING	1478	11	959	215	95	13	1293	1	28	103	53	185	-
ÖVRIGA	120255	70	51010	17784	12894	1729	83487	143	3626	8293	24702	36764	4

Källa: Statistiska meddelanden R 11 SM 8501, tabell 8

Bilaga 2 Allmänprevention och individualprevention

av *Eckart Kühlhorn*

Inledning

I det följande skall jag återge de väsentligaste empiriska forskningsresultaten när det gäller rättsväsendets effekter på lagbrytare och potentiella lagbrytare. Eftersom man traditionellt skiljer mellan allmänprevention och individualprevention skall jag hålla mig till dessa två infallsvinklar. Med allmänprevention förstår man den brottsförebyggande effekt som hotet om påföljden får för potentiella lagbrytare och med individualprevention den effekt som lagföring och påföljd får för lagbrytaren med hänsyn till den framtida brottsbenägenheten.

Min genomgång sker från ett helhetsperspektiv vilket förutsätter en diskussion också av de termer som används. Begrepp som prevention, behandling och vård används nämligen inom rättsväsendet på ett helt annat sätt än inom andra sektorer. Eftersom rättsväsendets terminologi för kriminalvården har hämtats från det medicinska fältet är en sådan diskussion av begreppen nödvändig.

Inom ramen för den här redogörelsen krävs att det klargörs vad som är vetenskapliga bevis, vad som är vetenskapligt underbyggda bedömningar och vad som är allmänna omdömen gjorda av författaren. Redan inledningsvis bör dock påpekas att när det gäller att — som här — presentera en litteraturgenomgång och att tolka resultaten det inte är fråga om vetenskapliga bevis utan i bästa fall om vetenskapligt underbyggda slutsatser.

I sista avsnittet diskuterar jag i vad mån man bör ta hänsyn till resultaten av den empiriska forskningen rörande rättsväsendets effekter på lagbrytare vid kriminalpolitiska beslut. Inom detta avsnitt är givetvis utrymmet för värderingar och ibland sunt förnuft betydligt större än annars.

Del I Allmänpreventionen¹

Allmänprevention kallas den effekt som hotet om straff har på potentiella lagbrytare (Ball, 1956). Detta hot påverkar hela befolkningen — personer som redan begått brott och personer som inte har gjort det.

¹ Begreppet allmänpreventionen används i denna framställning som ett mer vidsträckt begrepp än i belänkandet i övrigt. Vad som där avses med allmänprevention framgår i avsnitt 2.2.

"Hotet om straff" är här ett mycket omfattande begrepp. Bakom hotet står först *förbudet*, därefter de *straffvärden*, som är angivna i lagen, de *faktiska påföljden* som döms för olika brott, *påföljdernas kvalitet* samt sannolikheten för att hotet kan förverkligas, dvs. *upptäcktsrisken*. Man skiljer härvid mellan det *faktiska* och det upplevda eller *percepterade* hotet. Enligt en svensk opinionsundersökning överskattas i allmänhet de faktiska upptäcktsriskerna. När det gäller kunskaper om de i lagen angivna straffvärdena är dessa tämligen goda, men man tror att de faktiskt utdömda straffen överensstämmer med straffskalorna på så sätt att hela straffskalan utnyttjas (Lindén och Similä, 1982).

Det finns en viktig distinktion som måste göras. Straffhotet kan ses i perspektivet av en person som står i begrepp att begå ett brott. I en sådan beslutssituation kan straffhotet spela en avgörande roll. Låt mig kalla detta perspektiv för allmänpreventionens *direkta dimension*. Emellertid kan straffhotet också ses i relation till den laglydiga befolkningen, för vilken straffsatser och upptäcktsrisker inte är relevanta i det dagliga handlandet. Dessa grupper har införlivat eller internaliserat samhällets normalnormer, i allmänhet redan i föräldrahemmet. Det kan antas att straffhotet i denna process också spelar en viss roll, dvs. kunskaper om tillåtna och enligt lag förbjudna beteenden eller kunskaper om samhällets sätt att upptäcka och beivra brott. Denna påverkan sker emellertid i huvudsak indirekt – hos barnen genom att de kopierar föräldrarnas beteenden, hos vuxna genom att de håller sig innanför den sociala kontrollens rāmärken. Denna typ av påverkan kallar jag för allmänpreventionens *indirekta dimension*.

För att man skall kunna bedöma allmänpreventionens betydelse för brottsligheten bör man först och främst hålla i minnet att vi i regel endast kan studera den direkta dimensionen. Vid analyser av de direkta effekterna, dvs. effekten på brottsfrekvensen av vissa satsningar inom rättsväsendet, bör först och främst slås fast, att allmänpreventionen varken är en nödvändig eller tillräcklig förutsättning för brottsminskning (Andenaes, 1974, Zimring och Hawkins, 1973). Brott kan minska utan att upptäcktsrisker eller straffsatser ändras. I Stockholm ökade exempelvis under perioden 1965–1970 antalet checkbedrägerier med flera hundra procent, trots att denna typ av brott resulterade i relativt kännbara straff och kännetecknades av en mycket hög upptäcktsrisk. Efter 1970 minskade de från 16 000 till 3 000 genom en förändring av tillfällesstrukturen (införandet av obligatorisk legitimationskontroll och slopandet av bankgarantin) utan att de faktiska upptäcktsriskerna eller straffsatserna höjdes (Knutsson och Köhlhorn, 1980). Vidare kan icke önskade beteenden förändras och försees med en moraliskt negativ stämpel utan att de kriminaliseras. Ett exempel är förändringen av rökvanorna i Sverige under 1970-talet.

Om ändringar av upptäcktsrisker eller straffskalor är verksamma endast under vissa villkor – vilket är rimligt att anta – och vidare om de är utbytbara mot andra åtgärder synes det vara ostrategiskt att fråga om allmänpreventionen är effektiv eller ineffektiv. Rimligare är följande fråga: Under vilka villkor minskar olika åtgärder över huvud taget frekvensen av vissa brott? Man sätter alltså upp ett hypotessystem för *brottspreventionen*, där allmänpreventionen är en av flera delkomponenter.

Brottspreventionen har i Crime Prevention (Köhlhorn och Svensson,

1982) beskrivits så, att den omfattar alla tekniska, informativa och uppfostrande metoder som genomförs på ett ej individualiserat sätt för att förebygga brott och som är så systematiska att de kan utvärderas. I diskussionen poängterar författarna, att brottspreventionen skiljer sig från rehabilitering, framför allt genom att de brottspreventiva åtgärderna inte är individualiserade.

Inom ramen för det här avsnittet skall uppmärksamheten först och främst riktas på delkomponenten "allmänprevention". Den blir kriminalpolitiskt intressant när det gäller den direkta dimensionen framför allt för sådana brott, där *upptäcktsriskerna är direkt påverkbara*, exempelvis rattfylleri, ordningsbrott och vissa narkotikabrott. Upptäcktsriskerna kan för sådana brott ändras inte bara genom resurstillskott till polisen utan också genom straffsatser och beslut om lagföring. Det utdömda straffet framstår nämligen som ett moraliskt riktmärke, inte bara för potentiella lagbrytare, utan också för polisen i dess ansträngningar att beivra brott. Sådan brottslighet som inte resulterar i lagföring kommer nämligen knappast att prioriteras av polisen. Ett exempel på hur risken för lagföring kan ändras är vad som för några år sedan hände med smärre narkotikabrott. I börja av år 1980 gav riksåklagaren uttryck för att innehav av även små mängder narkotika skulle beivras. Narkotikabrottsligheten fick då följande dramatiska ökning utan att det fanns tecken på en genomgripande förändring av narkotikasituationen och utan att polisen fick nya resurser.

År	Tillverkning av narkotika	Överlåtelse och saluhållande av narkotika	Innehav av narkotika	Samtliga brott mot narkotikastrafflagen
1978	120	10 758	9 769	20 647
1979	132	9 319	13 148	22 599
1980	203	31 309	27 913	59 425

Tabellen avser polisanmälda brott.

För merparten av brottsligheten, i synnerhet tillgreppsbrottsligheten, är upptäcktsriskerna endast marginellt påverkbara genom ökade polisinsatser. Det är offrets iakttagelser eller misstankar om gärningsmannens identitet som är avgörande för uppkläringen och inte åtgärder som kan vidtas från samhällets sida – dvs. det *allmänpreventiva instrumentet kan för en stor del av brottsligheten inte manövreras*.

Låt mig slutligen ta upp ett problem som kan uppkomma i samband med en kriminalpolitisk fixering på allmänpreventionen. Snatteri är en brottstyp vid vilken man genom ett ökat antal butikskontrollanter och en mer konsekvent lagföring kan förstärka den allmänpreventiva komponenten. Det måste emellertid nämnas att när det gäller snatteri finns det många exempel på att ertappade snattare, trots att den straffrättsliga påföljen är relativt lindrig, genomgått ett så stort psykiskt lidande att händelsen i vissa fall har gett upphov till självmordsförsök. Det är i många av dessa fall tydligt att frestelsetrycket i varuhuset kan bli för stort för vissa personer även om de vet att följderna av en upptäckt kan bli fatala.

Affärsidkare kan genom en ökning av överdiskförsäljning och en förändrad exponering av sortimentet minska snatterierna. Men dessa åtgärder är betydligt dyrare än att bära förlusterna av kundstölderna. Det är inte ägnat att förvåna att affärsidkare är mest intresserade av att det av offentliga medel finansierade allmänpreventiva instrumentet kommer till användning, trots dess relativt låga effektivitetsgrad och trots erfarenheten att lagföringen kan leda till orimliga konsekvenser för gärningsmannen.

De nu framförda synpunkterna belyser svårigheterna att höja den allmänpreventiva nivån så kraftigt, att en reduktion av brottsnivån följer. Detta får dock inte förväxlas med den från vissa håll framförda tanken, att allmänpreventionens olika komponenter sammanlagt skulle sakna en brottsreducerande effekt eller att en sänkning av den allmänpreventiva nivån inte skulle kunna höja brottsligheten.

Allmänpreventionen i empirisk belysning

Under de senaste femton åren har empiriska undersökningar utvidgat våra teoretiska kunskaper om allmänpreventionen, men också visat att alltför många länkar i kedjan saknas för att man skall kunna tala om en teori.

Den allmänpreventiva hypotesen har för det mesta prövats genom att man analyserat sambandet mellan å ena sidan straffsatser, den relativa andelen lagförda och upptäcktsrisken och å andra sidan kriminalitetsnivån. Detta har skett samtidigt som man har hållit olika andra samhällsförhållanden konstanta. Eftersom allmänpreventionen torde ha olika effekter vid olika typer av brott, grundar sig sådana undersökningar i allmänhet inte på brottslighet över huvud taget, utan på vissa brottskategorier.

Låt mig i detta sammanhang först och främst redogöra för forskningen om dödsstraffets effekter. Den första centrala undersökningen på detta område genomfördes av Thorsten Sellin (1959). Han kom till det resultatet att dödsstraffet inte hade någon allmänpreventiv effekt på frekvensen av mord och dråp. Sellin jämförde frekvensen av dessa brott i två typer av amerikanska delstater, nämligen dels sådana som hade avskaffat dödsstraffet, dels sådana som hade det kvar. I alla övriga avseenden var dessa stater så lika som möjligt. Sellins undersökning fick många applåder men också negativ kritik.

Den mest framträdande kritikern var ekonomen Isaac Ehrlich. Han stimulerades av Sellins arbete till att utföra en liknande undersökning med samma mål, men med andra metoder. Ehrlich gjorde en tidsserieanalys för perioden 1932–1970 och använde sig av en ekonometrisk metodik med data för hela USA.

Ehrlichs resultat, som efter vad jag vet redovisades för ett nordiskt auditorium för första gången av Johs. Andenaes (Andenaes, 1975), blev ett helt annat än Sellins: "In fact, the empirical analysis suggests that on the average the tradeoff between the execution of an offender and the lives of potential victims it might have saved was of the order of magnitude of 1 for 8 for the period 1933–1967 in the United States" (Ehrlich, 1975, s. 398).

Även Ehrlichs arbete blev kritiserat, bl. a. av Pasell och Taylor (1976). Dessa försökte upprepa Ehrlichs undersökning som tidsserieanalys med delstater som enhet, dvs. de försökte förena Sellins och Ehrlichs ansatser. Eftersom de inte kunde få alla data i Ehrlichs analys på delstatsnivå, är under-

sökningen inte direkt jämförbar med Ehrlichs. Pasell och Taylor fick ett klart negativt samband, dvs. en avskräckande effekt av dödsstraffet, när de använde Ehrlichs (multiplikativa) modell och ett svagt positivt samband när de utgick från ett alternativt antagande om modellens karaktär (additiv modell). Den allmänpreventiva effekten, som uppnåddes med den första modellen, försvann när man tog bort data efter 1968 (enligt Klein m. fl., 1978). I en senare genomförd studie med ekonometrisk metodik på delstatsnivå fick Pasell ett negativt samband mellan mord- och dråpfrekvens mätt med två allmänpreventiva komponenter (andel dömda för mord och dråp samt genomsnittlig fängelsestid för mördare), men inte med andelen avrättade (Pasell, 1975). Klein m. fl. – själva ekonometriker – har testat Ehrlichs metodik. Förutom den brist som kännetecknar alla ekonometriska undersökningar, nämligen att man antar att *allmänpreventiva faktorer påverkar kriminalitet* men att *kriminalitet inte påverkar upptäcktsrisker och straff*, hittade de tre centrala faktorer där små slumpmässiga mätfel systematiskt skapar en skenbar allmänpreventiv effekt. Författarna drar slutsatsen att det krävs ärtionden av analytisk utveckling innan man kan dra säkra slutsatser. Vidare tvivlar de på att den centrala trossatsen bakom dessa modeller – brottslingen som rationell person vid ett beslut att dräpa eller mörda – är tillämplig på detta område.

Frågan om allmänpreventionens verkningar är emellertid inte endast en fråga om dödsstraffets effekt utan omfattar hela rättsapparatusens effekter på kriminaliteten. Daniel Nagin (1978) har sammanfattat de empiriska resultaten på området, framför allt på grundval av ekonometriska modeller, och därvid beskrivit 20 större undersökningar. Som indikationer på allmänpreventionen (oberoende variabler) fanns i dessa undersökningar uppklaringsprocenten, den relativa andelen arresteringar, sannolikheten för fängelsestraff och mediantiden för vistelsen i fängelse.

Med något undantag hittade man i undersökningarna ett negativt samband mellan dessa oberoende variabler och den polisanmälda kriminaliteten, dvs. ju mer allmänprevention desto mindre var brottsfrekvensen. Ändå blev Nagins slutsatser nämligen nedslående efter granskningen av den ekonometriska forskningen (s. 135):

Trots intensiva forskningsinsatser är de empiriska beläggen ännu inte tillräckliga för att få en klar bekräftelse på att en allmänpreventiv effekt existerar. Ännu viktigare är kanske, att bevisföringen är skrämmande olämplig för att få en god skattning av någon effekts storleksordning, vilken effekt det än må vara.

Nagins slutsatser grundades på följande huvudinvändningar mot undersökningarna och modellerna bakom:

- 1) Samband mellan allmänprevention och kriminalitet kan vara ett resultat av förändrade rapporteringssystem.
- 2) Enligt ekonomisk teori bör man även räkna med ett omvänt samband mellan allmänprevention och brottslighet. Ju större brottsligheten är, desto mindre orkar rättssystemet att svälja, dvs. den relativa andelen uppklarade brott, dömda och fångar minskar med ökad kriminalitet. Allmänpreventionen är enligt detta ingen oberoende variabel utan både beroende och oberoende. Om så är fallet finns det andra tolkningar än att det är en allmänpre-

ventiv effekt som ger de negativa sambanden mellan kontrollnivå och brottslighet i de ekonometriska studierna.

3) I dessa undersökningar kan man inte skilja mellan inkapaciteringens och allmänpreventionens effekter.

Låt mig illustrera Nagins invändningar på grundval av en nyligen publicerad ekonometrisk undersökning av Harold Votey på svenskt material inriktad på frekvensen av a) brott mot person, b) egendomsbrott och c) svåra och dödliga trafikolyckor (Votey, 1982). Votey kom fram till att 1 % av resursökningen på det polisiära området leder till en minskning med 0,97 % av brottsfrekvensen för brott mot person, alternativt med 2,11 % av egendomsbrottsfrekvensen och alternativt med 0,52 % av de svåra och dödliga trafikolyckorna. Det är emellertid osäkert om resultatet verkligen håller. Att orsakssambanden går åt det allmänpreventiva hållet (ökade resurser ger mindre brott) vilar nämligen i hans modell på antagandet att genomsnittsinkomsten i befolkningen påverkar resurserna inom rättsväsendet, men inte kriminalitetsfrekvensen, ett antagande som inte utan vidare kan accepteras.

Den amerikanska vetenskapsakademin tillsatte år 1976 en kommitté med nio ansedda forskare på det allmänpreventiva området under ordförandeskap av Alfred Blumstein. Panelen granskade den befintliga forskningen på området – i princip endast den ekonometriska – och kom till följande slutsatser (Blumstein och Cohen, 1978, s. 3–14):

- 1) Det finns fel i dataunderlagen som lätt leder till systematiska fel.
- 2) Allmänprevention och inkapacitering brukar vara sammanblandade.
- 3) Det måste finnas korrekta antaganden (s. k. Identification restrictions) som gör det möjligt att avgöra hur det allmänt funna negativa sambandet mellan sanktioner och kriminalitet skall tolkas, om sanktioner påverkar kriminalitet, om kriminalitet påverkar sanktioner eller om kriminalitet och sanktioner påverkar varandra.
- 4) Inom den framtida forskningen bör man genomföra tidsserieanalyser på delstatsnivå (eller på ännu lägre nivåer), analys på utländska data och även befatta sig med andra forskningsansatser, t. ex. observationer av olika individers reaktioner på straffhot.

De här redovisade ekonometriska undersökningarna kännetecknas liksom andra typer av surveystudier av den bristen att de inte nöjaktigt kan besvara frågor om orsak och verkan. Däremot är deras representativitet ofta tillfredsställande. Undersökningarna kan nämligen både genomföras för brottstyper av stor kriminalpolitisk betydelse och basera sig på förändringar av brottsligheten i hela befolkningen.

Den omvända problematiken föreligger vid den experimentella forskningen. Här kan man i allmänhet dra säkra slutsatser om orsak och verkan, men det är problematiskt att generalisera resultaten. Vidare är lagstiftare och beslutsfattare inte beredda att sätta lagstiftningen och brottsbeivrandet ur spel på kriminalpolitiskt viktiga områden för att få veta, om brottsligheten under sådana förhållanden ökar. Därför är experimentell forskning på det här området inte vanlig. Och den som förekommer kretsar, såvitt det gäller planerade experiment, kring brottsområden av ringa intresse. Häri genom föreligger en risk att man drar felaktiga slutsatser när det gäller annan brottslighet. De oplanerade experiment där lagstiftningen och/eller brottsbeivrandet plötsligt förändras eller sätts ur spel avser i allmänhet ext-

rema situationer eller förhållanden och de härvid vunna erfarenheterna behöver därför inte gälla under normala förhållanden. Vidare har moderna amerikanska projekt på det experimentella området utvärderats så bristfälligt, att slutsatser inte kan dras (Zimring, 1978).

Ett av de naturliga experimenten är Trolles klassiska undersökning av brottsutvecklingen i Danmark, där polisen internerades av den tyska ockupationsmakten från september 1943 till krigsslutet (Trolle, 1945). Undersökningen visade att brottsligheten ökade kraftigt under den aktuella tidsperioden. Att vissa ordningsbrott ökade under en partiell polisstrejk i Helsingfors visade Takala (1979).

I en holländsk stad upplyste man bilförare om att förstärkta poliskontroller skulle ske, speciellt med uppgift att kontrollera däckens kvalitet. Mätningar av däck på bilar parkerade i staden före och efter visade att åtgärden hade haft effekter (Buikhuisen, 1978). För Sveriges del utvärderades i vad mån närvaro av en polisman avhöll fotgängare från att gå över gator, när trafiksignaler visade rött (Persson, 1979). Undersökningen visade att polisens närvaro minskade den typen av förseelse kraftigt. I en annan undersökning, som avsåg utvecklingen av bedrägerier med bostadsbidragen, kunde visas att dessa bedrägerier minskade kraftigt, när upptäcktsrisken ökade genom att dataregistren samkördes (Kühlhorn, 1982).

Allmänt sett stöder resultaten av nu nämnda experiment tesen att allmänpreventionen är effektiv (se Andenaes, 1975). Det är emellertid tvivelaktigt om de allmänpreventiva ambitionerna i dessa experiment kan förverkligas i större skala (t. ex. att man kan placera polismän vid övergångsställen med trafikljus). Vidare tycks ett samhälles brottslighet efter en tid anpassa sig till en högre kontrollnivå. Som exempel kan nämnas att H L Ross fann en kraftig allmänpreventiv effekt i samband med en skärpning av rattfyllerilagstiftningen i Storbritannien år 1967. Efter en tid försvann emellertid dessa effekter så gott som helt och hållet (Ross, 1973). Ross' slutsatser om effekternas kortvarighet har dock starkt ifrågasatts på grundval av trendberäkningar på utvecklingen i Storbritannien (Philips m. fl., 1981). Ross har nämligen bl. a. inte tagit hänsyn till att alkoholkonsumtionen har ändrats och att detta kan svara för en del av rattfylleriets ökning. Detta skulle tala för att lagstiftningens allmänpreventiva effekt trots allt inte har urvattnats.

Har allmänpreventionen brottsminskande effekter?

Som redovisats i förra avsnittet finns det indikationer på att vissa allmänpreventiva åtgärder har positiva effekter för vissa brottstyper. De undersökningar som pekar i denna riktning medger emellertid inga generella slutsatser. Eftersom det allmänpreventiva området inte är öppet för experimentell forskningsverksamhet i större skala och eftersom icke-experimentella forskningsstrategier ej medger slutsatser om orsak och verkan, kommer det dessvärre inom en överskådlig framtid att vara omöjligt att dra entydiga slutsatser om att vissa allmänpreventiva åtgärder minskar vissa typer av brott. Emellertid vore det orimligt – om inte rent utav antiintellektuellt – att dra slutsatsen att det ej experimentellt bevisade inte existerar och att allmänpreventionen därför kan betraktas som en myt. För att understryka nödvändigheten och rimligheten i att bygga upp referensramar även utan att

ha avgörande statistiska "bevis" vill jag citera Donald T. Campbell, "grand old man" av den experimentella och kvasiexperimentella forskningstraditionen (Campbell, 1979, s. 50):

Alltför ofta tror socialvetenskapare av den kvantitativa skolan under påverkan av den logiska positivismens missionärer att kvantitativt vetande i den sanna vetenskapen ersätter kvalitativt vetande på grundval av det sunda förnuftet. I själva verket är situationen helt annorlunda. Vetenskapen är beroende av kvalitativt "sunt-förnuft-vetande", även om vetenskapen i bästa fall kan tränga bakom den. Vetenskapen bestrider på slutet några detaljer i det sunda förnuftet, men den åstadkommer det bara genom att lita på den stora massan av "sunt-förnuft-vetande" som är kvar.

Det är graden av rimlighet i en allmänpreventiv teori resp. motteori som måste bilda utgångspunkten för resonemanget. När det gäller den *indirekta dimensionen* av allmänpreventionen, dvs. normbildningen, så torde det råda enighet om att varje socialt system skapar både normer och sanktioner mot normöverträdelser. Vidare är det uppenbart att ett differentierat och utvecklat samhälle måste lagfästa och övervaka dessa normer och bygga upp organisationer för detta ändamål. Att straffsystemet har en moralbildande och moralförstärkande effekt i samhällen som av flertalet medborgare uppfattas som legitima, torde vara uppenbart. Att bestrida dessa grundläggande tankegångar skulle kräva en total revidering av många av de grundläggande teorier som socialvetenskapen bygger på och förmodligen av socialvetenskapen över huvud taget.

Mer omtvistad är frågan om allmänpreventionens *direkta dimension*. Såsom den redovisade experimentella forskningen visar är allmänpreventionen verksamt åtminstone vid mindre allvarliga brottstyper. Vidare kan man påvisa effekter genom att studera "moderna" områden, där en kriminalisering av vissa beteenden införts. Har införandet av generella straffsanktionerade hastighetsbegränsningar lett till en faktisk sänkning av maximifarten? Används bilbälten mera sedan det blivit straffbelagt att köra utan bilbälte? Har införandet av läkemedelskontrollen lett till att icke-legala läkemedel efteråt sålts i samma utsträckning? Eller visas våld på bio och TV, oberoende av om det finns förbud och censur eller ej? Ingen kan förneka att allmänpreventionen, dvs. förbudet, upptäcktsrisken och hotet om straff, i dessa fall är verksamt och undertrycker de icke önskvärda beteendena. Samtidigt visar emellertid alla dessa erfarenheter, att allmänpreventionen inte minskar alla brott, utan endast leder till en relativ nivåförändring. Kriteriet för en effektiv allmänprevention är sålunda inte att brotten "utrotas" utan att en viss brottslighet håller sig på en viss låg nivå. Vidare är vissa normer så internaliserade och reproducerbara genom de mänskliga samlevnadsformerna, att stödet genom lagstiftningen endast markerar de faktiska förhållandena.

Vad motteorier, dvs. teorier som innebär att direkta allmänpreventiva verkningar saknas, beträffar har jag i litteraturen inte hittat annat än anekdoter. Paradexemplet mot allmänpreventionen är historien, att ficktjuvar inte brukade dra sig för att vid offentliga avrättningar av tjuvar bestjåla åskådarna. Anekdoten talar dock inte om för oss, om detta var undantag eller regel och inte heller hur ficktjuveriet hade utvecklat sig, om man ersatt de dåvarande straffen med rapporteftergift eller åtalsunderlåtelse. Skönlitteraturen är annars full av berättelser om hur hotet om straff och risken för upp-

täckt har främjat folkets laglydighet men också av historier om att vissa personer vågade trotsa lagen och därigenom blev hjältar i de fall lagstiftningens moral kunde ifrågasättas.

Forskningsresultat och erfarenheter talar för att man bör utgå från grundfilosofin att allmänpreventionen är effektiv både när det gäller den indirekta och den direkta dimensionen. Speciellt i det sistnämnda fallet bör dock beaktas, att effekten kan variera starkt för olika typer av brott, vid olika situationer och för olika målgrupper. Jag vill mot denna bakgrund sammanfatta och formulera några viktiga utgångspunkter.

a. *Brottskontrollen påverkar och blir påverkad av brottsnivån.*

Som tidigare nämnts måste man räkna såväl med allmänpreventiva effekter som med att brottsligheten påverkar kontrollnivån. När det moraliskt onormala händer så ofta att det kvantitativt sett blir normalt ändrar också befolkningen sin syn på det kriminella och omdefinierar tidigare kriminella handlingar till acceptabla eller t. o. m. normala. Detta får sedan konsekvenser för lagstiftaren. Denna teori har för första gången utarbetats och formulerats av Wilkins (1964). Blumstein och Cohen (1973) har försökt att belysa förhållandet empiriskt. Ursprungligen kommer tankegångarna från sociologen Durkheim. Durkheim menade att samspelet mellan brott och brottskontroll ledde till en brottsnivå som var lagom och självreglerande.

b. *Samhällsstrukturen påverkar både brottsligheten och nivån på kontrollen av brottsligheten.*

Av olika undersökningsresultat att döma leder en ökad urbanisering till en kraftigare social differentiering och en ökad brottslighet. Denna ökade sociala differentiering leder också till att styrmedel försvagas och till en minskad kontroll av brottsligheten (Kühlhorn, 1981). Brottslighet och kontroll påverkar inte bara varandra ömsesidigt som framgått ovan, utan blir därutöver påverkade av liknande komponenter i samhällsstrukturen.

c. *Eftersom allmänpreventionen och brottsligheten samspelar med varandra och med många andra samhällsfaktorer är det svårt att förändra den allmänpreventiva nivån och, i de fall där detta lyckas, att kunna iakttä förändringar av brottsnivån.*

Det krävs djupgående förändringar av samhällsstrukturen för att förändra antingen brottsstrukturen eller brottskontrollen och den allmänpreventiva nivån. Som exempel på en sådan djupgående förändring kan nämnas en ökad jämställdhet mellan könen. En sådan förändring kan i sin tur påverka den allmänpreventiva nivån för brott med kvinnliga offer, t. ex. hustrumiss-handel och våldtäkt.

d. *Kontrollen av brottsligheten sker inte endast formellt genom rättsväsendet utan också informellt genom familjen, skolan, kamratkretsen etc.*

En av de viktigaste förutsättningarna för laglydnad är att normerna blir internaliserade redan i föräldrahemmet. Den informella kontrollen är väsentlig för uppnående av framför allt de indirekta verkningarna av allmänpreventionen. Det skall emellertid i detta sammanhang påpekas att det som sker inte endast är att befolkningen blir påverkad av lagstiftningen utan be-

folkningen påverkar också lagen. I lagen finns många generationers erfarenheter kodifierade.

Formell och informell kontroll påverkar varandra. Bristande informell kontroll kan på vissa områden kompenseras genom ökad formell kontroll och t. o. m. terror medan bristande formell kontroll kan ersättas med ökad informell kontroll och t. o. m. privatjustis.

- e. *Eftersom allmänpreventionen också indirekt påverkar efterlevnaden av normer är exakta kunskaper om straffsatser och upptäcktsrisker hos potentiella lagbrytare varken ett nödvändigt eller tillräckligt villkor för laglydnad.*

Allmänt visar forskningen om den upplevda preventionen att det finns ett samband mellan den upplevda risken för straff och laglydnad – ju större risker man upplever, desto färre brott begår man (Jensen m. fl., 1978). Emellertid brukar sådana studier, som ofta bygger på självdeklarerad brottslighet, ge en dålig indikation över den verkliga brottsligheten på individnivå. Vidare är det möjligt att personer som uppger att de begår få brott legitimerar det med att de uppger att sådana brott medför höga straffrisker. De slipper på så sätt att framstå som moralister i en intervjusituation, men uppgifterna återspeglar således ej verkligheten.

När det gäller de svenska påföljderna för brott tror allmänheten att de är av den stränghet som latituderna i lagarna anger. Det faktiska straffet enligt rättspraxis är således mildare än vad allmänheten tror (Lindén och Similä, 1982). I en nyligen genomförd undersökning av *orsaksfaktorer* bakom rattfylleri framkom att det saknas ett samband mellan den faktiska och den upplevda upptäcktsrisken (Nordström, 1981). Den faktiska upptäcktsrisken är i allmänhet betydligt lägre än den upplevda. En svensk undersökning antyder att personer med hög självrapporterad kriminalitet tror att kriminalitet ger mildare straff än personer utan sådan kriminalitet tror (Bondeson, 1975). Av dessa undersökningar att döma synes det vara sannolikt att gruppen med låga kriminalitetsrisker och internaliserade normer upplever upptäckt och straff som ett ospecificerat hot och överskattar både upptäcktsrisken och straffets stränghet. Grupper med erfarenhet av upptäckt kriminalitet och straff har däremot mera realistiska föreställningar.

- f. *Besluten att begå brott eller att vara laglydig är inte endast av rationell natur, och detta gäller även instrumentell brottslighet (brottslighet med ekonomisk vinning).*

Centralt för allmänpreventionen är idén om den rationella människan, i varje fall beträffande de grupper vilka inte internaliserat samhällets rättsnormer. Många beslut om att begå brott kan emellertid knappast betraktas som rationella, i synnerhet mot bakgrund av den beskedliga ekonomiska utdelning som brottslighet av traditionell karaktär ger. Det är därför tveklaktigt om dessa grupper påverkas av förändringar av upptäcktsrisken och/eller straffskärpningar. Det bör hållas i minnet att vissa andra icke kriminaliserade beteenden som rökning och storkonsumtion av alkohol innebär ett hot om invaliditet och t. o. m. för tidig död, men att vissa grupper trots detta fortsätter med sådana beteenden. Det kan sålunda inte uteslutas att brottslighet, i likhet med alkohol, narkotika och rökning, medför några element

som skapar ett psykologiskt beroendeförhållande, dvs. en förändring av verklighetsuppfattningen.

g. *Inte endast sanktionshotet genom rättsväsendet utan också kunskaper och föreställningar om vård och behandling och om vårdkrävande människor påverkar laglydnaden.*

Kriminologen Jackson Toby (1981) har nyligen utvecklat tankegången att allmänpreventionen inte är begränsad till rättsväsendet utan att den också är relevant på behandlingssidan. Ingen vill ha samma egenskaper som vårdbehövande människor. Detta innebär att beivrandet av icke önskvärda beteenden i vissa fall kan förflyttas från rättsväsendet till vårdområdet, utan att allmänpreventionen härigenom sätts ur spel.

Del II Individualpreventionen

Den brottsminskande effekt som verkställigheten av en påföljd får för lagbrytare kallas för individualprevention. Individualpreventionen berör sålunda endast brottslingar eller före detta brottslingar till skillnad från allmänpreventionen som omfattar hela befolkningen inklusive brottslingar. Individualpreventiva effekter kan åstadkommas genom avskräckning, vård eller isolering (inkapacitering) eller genom en kombination av dessa. Begreppet vård använder man för alla de åtgärder som vidtas i syfte att tillgodose de av klientens fysiska, psykiska och sociala behov, som klienten på grund av sjukdom eller andra skäl inte själv kan tillgodose. Om dessa åtgärder enligt beprövad erfarenhet är ägnade att angripa själva sjukdomen talar man om behandling. Ibland reserverar man, t. ex. inom psykiatrin, begreppet "behandling" för endast de farmakologiska programmen, ibland omfattar det dessutom de genom psykiatriker eller psykologer bedrivna "professionella" åtgärderna, t. ex. psykoterapi.

Användandet av begreppen vård och behandling inom rättsväsendet står i strid med gängse definitioner. Det kan inte vara fråga om vård, om en fysiskt och psykiskt frisk person för i det förflutna liggande handlingar befinner sig i fängelse och därigenom berövas beslutsautonomin. Vidare kan det inte vara fråga om behandling, eftersom det inte finns medikament mot kriminella böjelser. Här är det i stället fråga om att verkställa ett straff.

Samtidigt är det emellertid uppenbart att verkställigheten av ett straff kan domineras av åtgärder som även enligt klientens bedömning (eller åtminstone enligt beprövad erfarenhet) är ägnade att tillgodose hans fysiska, psykiska och sociala behov. Vidare kan det tänkas att det kan utvecklas professionella påverkningsmetoder som är effektiva mot vissa psykologiska problem vilka kan frambringa brottslighet. Och strävan både i Sverige och utomlands är att öka de positiva åtgärderna på bekostnad av de repressiva. Mot bakgrund härav vore det orimligt att begränsa sig till en repressiv terminologi.

Enligt min mening ter sig begreppet "rehabilitering" fruktbart. Detta begrepp har av en panel med amerikanska forskare definierats på följande sätt (Sechrest m. fl., 1979, s. 20–21):

Rehabilitering är resultatet av varje planerat ingripande som minskar en lagbrytare fortsatta kriminella verksamhet, vare sig denna minskning har uppnåtts genom påverkan av personlighet, beteende, färdigheter, attityder, värderingar eller andra faktorer. Sjävläkningen och effekterna av ångest eller skrämsel är undantagna.

I praktiken berör forskningen på det individualpreventiva området denna rehabilitering. Det bör emellertid påpekas att vissa element i de rehabiliterande åtgärderna, som domstolsförfarandet, väntetider, olika degraderingar inom ramen för behandling innanför och utanför institutioner, säkert har en avskräckande eller ångestskapande dimension. De "positiva" ingredienserna i reaktionerna är emellertid dominerande.

Inkapacitering

Begreppet rehabilitering måste skiljas från begreppet "inkapacitering". Med inkapaciteringseffekter avser man resultatet av det förhållandet att en lagbrytare genom tvångsåtgärder förhindras att begå brott. Dessa tvångsåtgärder har för det mesta karaktären av frihetsberövande. Inkapaciteringens brottsminskande effekter kan undersökas på olika nivåer. För det första kan de studeras på individnivån – den effektivt inkapaciterade brottslingen antas återfalla i mindre utsträckning under fängelsetiden – och för det andra på samhällsnivån – genom att lagbrytarna inte kan bedriva sin brottsliga verksamhet antar man att brottsnivån i samhället sjunker. Den senare effekten är omstridd, i varje fall vad gäller dess storlek. Effekten kan tänkas bli stor om en stor del av brottsligheten förövas av en relativt liten grupp lagbrytare, om de genomsnittliga fängelsevistelserna är relativt långa och om fängelsesystemet är så slutet att det verkligen isolerar de intagna från samhället. De båda sistnämnda förutsättningarna är, när det gäller egendomsbrotten, inte uppfyllda för Sveriges del.

Amerikanska undersökningar på området har visat olika resultat. Gemensamt i dessa undersökningar är att en minskning av brottsnivån genom inkapacitering förutsätter kraftiga höjningar av den genomsnittliga straffnivån i det amerikanska samhället. Exempelvis kom Petersilia och Greenwood fram till att en minskning av antalet brott med 30 % kräver en femårig inkapaciteringsperiod som reaktion för varje brott (Petersilia och Greenwood, 1978). Dessa forskare gjorde också en specialanalys avseende våldsbrottsligheten. En reaktion på våldsbrott som innebär en femårig inkapacitering skulle minska den av vuxna begångna våldsbrottsligheten med endast 5 %. De mycket skiftande och delvis motsägelsefulla resultaten beträffande inkapaciteringens effekt på brottsnivån beror på att man saknar tillförlitliga skattningar av den individuella risken för återfall och av variationer av denna risk för olika ålders- och gärningsmannagrupper (Cohen, 1978).

Moraliskt har inkapaciteringstanken en mycket låg status, eftersom argumentet för inkapaciteringen – den förväntade framtida brottsligheten – innebär att man straffar lagbrytare för handlingar som de inte begått (BRÅ 1977). I detta sammanhang måste också nämnas, att förutsägelser om individuella återfallsrisker är tämligen osäkra och kännetecknas av många falska positiva (= lagbrytare där man förutsagt återfall, som inte inträffat) och falska negativa (= lagbrytare där man förutsagt laglydighet men där återfall in-

träffat). I ett svenskt material, bestående av ett representativt urval av samtliga år 1975 dömda våldsbrottslingar, genomfördes en analys vad gäller återfall i våldsbrott fram till 1980 med följande resultat (Kühlhorn, 1983).

Förutsagt återfall i våldsbrott	Faktiskt återfall i våldsbrott under 5 år		
	nej	ja	totalt
nej	3 660	829	4 489
ja	945	863	1 808
totalt	4 605	1 692	6 297

Andelen falska positiva är sålunda 15 %, andelen falska negativa 13 % och andelen korrekt förutsagda 72 %.

I analysen kom också fram att den mera inkapaciterade gruppen brottslingar (som år 1975 dömdes till åtminstone 7 månaders fängelse, till internering, ungdomsfängelse eller slutet psykiatrisk vård) återföll relativt sett mindre ofta i våldsbrott i förhållande till prognosen än den mindre inkapaciterade gruppen. Däremot var återfallen i våldsbrottslighet av den mera inkapaciterade gruppen betydligt grövre: samtliga mord och dråp (27 stycken) som begicks av 1975 års våldsbrottslingar som återfallsbrott under en femårsperiod begicks av personer ur den mer inkapaciterade gruppen.

Det finns sålunda en grupp av personer, som tidigare gjort sig skyldiga till både grova och många våldsbrott, som efter frigivningen återfaller i mycket grova våldsbrott.

Även om det, som olika kriminologiska tänkare framhållit, är omoraliskt att orientera åtgärder i nuläget efter förväntade händelser i framtiden råder det ingen tvekan om att ett sådant förfaringsätt dominerar inte endast vårt vardagsliv, utan också många beslut på samhällsnivå. Vi spärrar personer från den högre utbildningen på grund av bristande förtroende för deras prestationer i framtiden, vi begränsar medborgarnas legala och ekonomiska möjligheter till alkoholinköp på grund av farhågor beträffande deras hälsa och vi tillåter aborter med hänsyn till moderns eller barnets framtida bekymmer. Denna prognostiska orientering är emellertid enligt min uppfattning i högsta grad moralisk. Det omoraliska kommer in först när denna bedömning av framtida händelser inte är kontrollerbar och/eller inte står i proportion till reaktionerna i nuet.

Om bedömningar om framtiden skall vara kontrollerbara, måste de vara orienterade efter händelser i det förflutna, t. ex. återfallsfrekvensen och/eller speciella "psykopatiska" drag vid brottets utförande. Vidare anser jag att åtgärderna, i vart fall när det gäller de inkapaciterande reaktionerna, måste begränsas till en kategori av brott som är mycket allvarliga, t. ex. brott mot andra människors liv. Slutligen måste enligt min uppfattning ett beslut om inkapacitering kunna ändras, såvida klientens personlighet och/eller attityder förändrats.

Enligt den svenska undersökningen om våldsbrott uppfyller påföljden överlämnande till slutet psykiatrisk vård nu nämnda kriterier. Denna påföljd tillämpas för t. ex. mer än två tredjedelar av de mycket grova misshandelsbrotten men förekommer ytterst sällan vid mindre allvarlig brottslighet.

Effekter av behandling för kriminalitet

År 1975 publicerades av Lipton, Martinsson och Wilks boken "The Effectiveness of Correctional Treatment". Slutsatsen i boken, i vilken 231 metodologiskt acceptabla undersökningar analyserades, hade Martinsson sammanfattat redan ett år tidigare i "Public Interest" med följande ord: "Bortsett från några enstaka undantag har de rehabiliterande prestationer som har rapporterats än så länge inte haft någon märkbar effekt på återfallsbenägenheten."

Liptons m. fl. inventering av behandlingsforskningen inom det kriminologiska fältet är inte den enda. W C Bailey publicerade nio år tidigare en inventering av denna behandlingsforskning på grundval av 100 kvalitativt acceptabla undersökningar (Bailey, 1966). Han erhöll samma resultat som senare Lipton m. fl. Inom Norden har Britta Kyvsgaard gått igenom de skandinaviska effektmätande kriminologiska undersökningar som uppfyller kvalitetskrav såsom kontrollgrupp m. m. (Kyvsgaard, 1978). Av hennes undersökning framgår, att de skandinaviska förhållandena på området inte skiljer sig från de nordamerikanska.

Martinssons rapport i Public Interest har väckt stort uppseende både i USA och Europa. Speciellt Palmer har ifrågasatt studiens resultat (Palmer, 1975). Han menade, att ungefär hälften av de i rapporten redovisade undersökningarna återgav positiva eller åtminstone delvis positiva resultat. En annan typ av kritik, som riktats mot rapporten av Lipton, Martinsson och Wilks, gäller de kriterier som använts för att skilja mellan vetenskapligt acceptabla och icke-acceptabla studier (Halleck m. fl., 1977). Enligt denna kritik har det valts ut så rigorösa kriterier på vetenskaplighet, att studier med normalt positiva rehabiliteringsresultat inte kommit med.

En amerikansk panel av forskare, tillsatt av National Academy of Sciences, har närmare granskat den kritik som framförts mot Lipton, Martinsson och Wilks (Sechrest m. fl., 1979). På uppdrag av panelen lät man i detta sammanhang också genomföra en specialstudie bestående av 10:e urval av de undersökta studierna, om de var korrekt återgivna och tolkade (Feinberg m. fl., 1979). Panelen drog slutsatsen, att Lipton, Martinsson och Wilks hade genomfört ett noga och korrekt arbete och dragit rimliga slutsatser. Om någon misstolkning hade förekommit, så var den till förmån för positiva rehabiliteringsresultat. Panelen kritiserade däremot Palmers optimistiska tolkning, att närmare hälften av undersökningarna skulle ha positiva resultat.

Liptons, Martinssons och Wilks' studie täcker endast perioden 1945–1968. För tiden efteråt har en analys av moderna behandlingsförsök genomförts av Greenberg (1977) och en studie rörande institutionsbehandling av ungdomsbrottslighet i USA och Storbritannien av Brody (1976). I båda dessa inventeringar drar författarna slutsatser liknande dem som Lipton, Martinsson och Wilks drog.

I allmänhet väntar man sig mer eller mindre positiva resultat av behandlingsarbetet. Visar nu massiva forskningsinsatser att dessa effekter uteblivit ligger det nära till hands att fråga i vad mån behandlingsarbetet har blivit utvärderat med felaktiga metoder. Vidare finns skäl att utreda i vad mån de undersökta behandlingarna är kvantitativt så massiva och kvalitativt så

övertygande, att de rimligen kan förändra kriminella beteenden. Denna senare problematik kallas inom den internationella litteraturen för behandlingens "integrity", som här skall översättas med behandlingens genomslagskraft.

Fel på metoderna för utvärdering?

Utvärderingsforskningen, såsom den finns representerad i den internationella litteraturen, bygger på de erfarenheter och den metodik som utvecklats huvudsakligen inom medicinen. Grundprinciperna är härvid följande. Utgångspunkt för bedömningen av effektiviteten måste vara klientens karriär efter en behandlingsinsats på det område som varit föremål för behandlingen, t ex kriminalitet. Därför måste man samla in data under en viss observationstid efter behandlingen. Vidare måste det bevisas, att förändringen verkligen har åstadkommit av behandlingsinsatsen och inte genom något annat, exempelvis självläkning eller genom det förhållandet att klienten blivit äldre. Av bl. a. dessa skäl måste man ha med en s. k. kontrollgrupp som inte får någon behandling eller som får en annan, mindre intensiv behandling.

Det finns en tämligen rikhaltig metodologisk litteratur över hur den här typen av utvärderingar kan genomföras. I princip råder också en stor enighet om metoderna. Utifrån dessa metodologiska kriterier kan avgöras, i vad mån en utvärdering uppfyller rimliga vetenskapliga krav. Det finns emellertid grupper som inte accepterar det här sättet att resonera och forska. De menar att man inte bör arbeta med kvantitativa och statistiska metoder. I regel har den kritik som då kommit fram, i polemik mot negativa resultat av den vetenskapliga behandlingsforskningen, inte varit rationell (Kassebaum m fl, 1971). En av de mer seriösa invändningarna har varit att behandlingen visserligen inte ger några direkta resultat, men att den förändrar livsödet med synliga effekter först långt efteråt, något som inte kan mätas inom ramen för normala vetenskapliga undersökningar. Denna teori har genom en studie med en mycket lång uppföljningstid nu emellertid kommit i gungning.

År 1975 startade Joan McCord en efterundersökning av det välkända Cambridge Sommerville-projektet (McCord, 1978). Projektet startade 1935–1939 i Massachusetts och omfattade från början 650 pojkar. Det var frågan om dels "normala" pojkar, dels problempojkar. De delades in i 325 par på grundval av likheter i bakgrund, intelligens och personliga problem. Endast den ene av pojkarna i varje par skulle få behandling. Vilken det blev avgjordes med lottens hjälp. Pojkarna i behandlingsgruppen blev föremål för åtgärder genom professionella socialarbetare. Dessa hade som uppgift att bygga upp en tät personlig kontakt med pojkarna. År 1942 var 253 par kvar i programmet. Dessa blev föremål för den första uppföljningen som publicerades under 1950-talet. Enligt denna hade behandlingsinsatsen inte givit bättre resultat. Livskarriären för samma par fram till år 1975 fångades in i den nya utvärderingen. Som ogynnsamt resultat definierades kriminalitet, död före 35 års ålder eller de medicinska diagnoserna alkoholism, schizofreni eller mano-depressiva tillstånd. Det visade sig att 42 % av behandlingspojkarna mot 32 % av kontrollpojkarna uppvisade ogynnsamma utfall. Denna skillnad är statistiskt säkerställd. Vidare framkom, att de mest

ogynnsamma utfallen noterades för de pojkar som mycket tidigt blivit föremål för behandling, för de pojkar som fick en intensiv behandling samt för de pojkar som hade en tät relation med socialarbetarna. På grundval av statistiska analyser, intervjuer och registerdata försökte Joan McCord förklara detta ogynnsamma resultat, som för övrigt gick stick i stäv med pojkarnas subjektiva bedömningar av behandlingens effekter. Hennes tolkning blev att desillusionering var den mest sannolika förklaringen. Behandlingen hade skapat eller förstärkt orealistiska förväntningar, framför allt om äktenskapet och andra personliga relationer, som sedan inte infriades. Kontrollgruppen slapp att få dessa förväntningar och desillusionerades inte.

En annan kritisk invändning mot den empiriska behandlingsforskningen gör gällande att forskningen bör koncentreras på observationer och studier av de terapeutiska processer som utvecklas mellan behandlare och patient och inte på experiment och statistik över återanpassningen. Mot denna bakgrund vill jag redogöra för ett av de första kontrollerade experimenten över huvud taget.

Den österrikiske läkaren Dietl blev misstrogen mot en av de mest vanliga behandlingsmetoderna mot alla möjliga sjukdomar, nämligen åderlåtning. Han delade med hjälp av slumpen upp ett patientmaterial som led av lungsot. Försöksgruppen fick den sedvanliga behandlingen, åderlåtning. Den andra gruppen, en kontrollgrupp, fick ett annat omtyckt botemedel, nämligen kräkmedel. Den tredje gruppen slutligen bildade den andra kontrollgruppen. Patienterna i den fick ligga till sängs och erhöll "vänta-och-se-terapi", dvs. ingen behandling alls.

Resultatet som publicerades 1849 blev mycket överraskande (Dietl, 1849). Under experimentperioden dog av behandlingsgruppen med åderlåtning och i den första kontrollgruppen med kräkmedel 20 % av patienterna. Av den andra kontrollgruppen, den som inte fick någon behandling alls, dog endast 7 %. Det är knappast förvånansvärt att åderlåtningen som ett läkemedel snabbt försvann ur den klassiska skolmedicinen.

Jag vill stanna ett ögonblick vid resultaten av Dietls undersökning. Hur kunde det hända, att generationer av läkare inte lyckades observera dessa förhållanden? Det kan knappast förklaras på annat sätt än att läkarna inte kunde varsebli någon kontrollgrupp, de behandlade alla och kunde inte få erfarenheter av patienter som slapp få behandling.

Detta exempel kommer från det medicinska-naturvetenskapliga området. Det som kan göras gällande är att dessa experimentella metoder visserligen är tillämpbara på detta område men inte inom det humanistiska eller sociala fältet – de visar aldrig något positivt resultat. Detta kan vara sant i sådana fall, där det synes vara ofruktbart att renodla orsak och verkan. Detta förhållande föreligger definitivt inte på behandlingsområdet – man vill just veta vilken verkan behandlingen kan få. Vidare visar just de här metoderna att påverkan har effekter, om man har att göra med grupper vars beteende är lättare att påverka. Jag vill exemplifiera detta med ett nyligen publicerat experiment inom den förebyggande sektorn, genomfört med experimentella metoder (Kristenson, 1982).

Inom ramen för Malmös allmänna hälsoundersökning fick 11.643 män genomgå ett GT-test (ett blodprov som visar hur alkoholen påverkar levern). Av dessa visade 585 höga GT-värden. Dessa delades slumpmässigt in i två

grupper, en försöks- och en kontrollgrupp. Försöksgruppen erbjöds läkar-kontakt, informerades om att dricka mindre och fick fortlöpande ta nya GT-prov. Kontrollgruppens män däremot informerades per brev att vara restriktiva. De erbjöds att få kontrollera sitt GT-värde. Enligt Kristenson fick försöksgruppen inte någon terapi, utan uthålligheten i kontakten samt självkontroll genom GT-proven var ingripandets egentliga innehåll.

Försöks- och kontrollgruppens karriärer skiljde sig väsentligt. Sjukfrånvaron i försöksgruppen blev 80 % lägre än i kontrollgruppen. Motsvarande skillnad beträffande vård dagar på sjukhus blev 60 % och för dödligheten 50 %.

Det finns otaliga andra exempel som visar att den klassiska experimentmetoden förmår visa effekter för verksamheter där det är uppenbart att effekter kan åstadkommas. Emellertid kan det inte förnekas, att dessa metoder ofta är mycket grova. För att statistiskt säkerställda resultat skall uppnås krävs det antingen kraftiga effekter av en verksamhet eller experiment med många försökspersoner.

När det gäller behandling av psykologisk natur är det enligt min uppfattning *inte* lika uppenbart att den ger effekter. I allmänhet har sådan behandling en alltför svag genomslagskraft för att åstadkomma bättre resultat om man inte genomför mycket kraftiga förändringar. På denna punkt råder det en stor enighet bland behandlingsforskare. Behandlingen har i regel inte den massivitet att den över huvud taget *kan* ge positiva resultat. I exempelvis en undersökning av frivården framkom att den genomsnittliga behandlingstiden ligger mellan 10–20 timmar per år och klient (Kühlhorn, 1979). Det är orimligt att utgå från antagandet, att denna tid är tillräcklig för beteendeeffekter. Även om man inom ramen för ett experiment skulle kunna åstadkomma en ökning av intensiteten med 50–100 % är det orimligt att tro att detta förändrar bilden. Givetvis finns det skillnader på hur man värderar denna brist på intensitet. En grupp tycker att "behandling" aldrig har fått en chans. En annan grupp däremot menar att detta ligger i sakens natur: en kriminell längtar inte efter behandling såsom en patient efter sin medicin.

Effektiv behandling

De citerade granskningarna av den kriminologiska behandlingsforskningen tyder på att variationer inom ramen för den sedvanliga behandlingen inte ger effekter. Vidare ger en ytlig bedömning av intensiteten i sådana behandlingar fog för antagandet, att de normalt inte heller *kan* ge nämnvärda rehabiliteringseffekter. Grundhypotesen för behandlingsforskningen bör därför inte vara, att behandlingen ger effekter, utan *om*, dvs. huruvida behandling under vissa villkor ger rehabiliterande effekter. Kanske kan forskningen om masskommunikation, speciellt TV, tjäna som förebild. Även här hade man i början ett stort antal noll-effekt-undersökningar, när man utgick från tesen att TV-tittandet har allmänna effekter på vissa beteenden, t ex aggression. Först efter en tillfredsställande teoribildning och utvärderingar enligt dylika teorier har allt fler forskningsresultat visat, att TV under vissa villkor kan påverka aggressiva beteenden, även om graden av påverkan i allmänhet inte är stark.

För att komma ett steg på väg i en diskussion om villkoren för effektiv

behandling har jag analyserat publicerade behandlingsexperiment som haft lyckade resultat. De är publicerade i olika facktidskrifter och rapporter och är sammanfattade i en bok "Effective Correctional Treatment", utgiven 1980 av Robert R Ross och Paul Gendreau (se appendix). Boken har skrivits i polemik mot publikationerna med negativa behandlingsresultat och har fått följande dedikation:

Tillägnas alla kriminalvårdsarbetare som trots alla tillkännagivanden av behandlingsnihilismens leverantörer har uthärdat med att ge sina klienter effektivt stöd.

I boken finns totalt 24 studier återgivna. Det rör sig om utvärderingar av försöksverksamheter i USA och Kanada. Med ett undantag är det frågan om studier som tidigare publicerats i fackpressen. En del av dessa studier är internationellt välkända.

Av dessa undersökningar har jag av metodologiska skäl uteslutit elva, som antingen är behäftade med grövre metodfel eller i vilka avgörande metodfrågor inte alls eller inte nöjaktigt besvarats. Detta betyder emellertid inte, att de övriga studierna är invändningsfria. Bortfallet eller "dropout" spelar exempelvis en betydelsefull roll inom utvärderingsforskningen och förhållandena när det gäller detta är i regel inte redovisade.

Undersökningarna är redovisade enligt typ av verksamhet och/eller målgrupp för verksamhet, se följande sammanställning.

Typ av verksamhet	Antal publicerade	Antal här analyserade
Kontraktsvårds-verksamheter 1)	3	2
Verksamheter med lagbrytarnas familjer	2	1
Frivårdsverksamheter för unga lagöverträdare	12	6
Verksamheter i anstalter för ungdomar	4	2
Verksamheter för vuxna lagöverträdare	3	2
Totalt	24	13

1) Original "diversion programs". Lagbrytarna ställs inför valet att antingen delta i ett behandlingsprogram eller att bli föremål för normala rättsliga åtgärder.

Det är iögonfallande hur starkt verksamheter i anstalter och verksamheter för vuxna är underrepresenterade. På detta sätt skiljer sig för övrigt denna sammanställning över lyckade verksamheter från granskningar som innehåller både misslyckade och lyckade försök, t.ex. Liptons, Martinssons och Wilks'. I denna sistnämnda inventering finns betydligt oftare mer eller mindre normal kriminalvårdsverksamhet utvärderad, dvs. inte speciella försök utan verksamheter i anstalter och verksamheter som riktar sig till både unga och vuxna.

För att få grepp om vad som menas med vuxna och unga har jag sammanställt uppgifterna om åldersintervallerna i de 13 analyserade undersökningarna.

Undersökningens beteckning	Åldersgrupper
Quay m fl	12–16 år
Seidman m fl	11–17 år
Alexander m fl	13–16 år
Lee m fl	"children"
Walter m fl	14–17 år
Ostrom m fl	15–16 år
Chandler	11–13 år
Palmer	13–19 år
Barkwell	13–17 år
Maskin	15–17 år
Sarason m fl	15 1/2–18 år
Kloss	18–30 år
Platt m fl	19 år och äldre

Personer under 18 år är relativt sällsynta inom den svenska kriminalvården. Den stora majoriteten av projekten med dessa åldersgrupper som målgrupp hade knappast kunnat genomföras inom ramen för den svenska kriminalvården.

Varför ligger dessa lyckade försök, i viss mån i motsats till de misslyckade, i allmänhet utanför anstalter och varför har de i regel mycket unga lagbrytare som målgrupp? Man måste vara utomordentligt försiktig att dra slutsatser, eftersom det är okänt varför vissa försöksverksamheter blir utvärderade och andra inte. Enligt min mening kan man därför inte dra slutsatsen, att rehabiliteringsmöjligheterna för unga lagbrytare är bättre än för äldre och inte heller att det saknas möjligheter till rehabilitering i anstalt. Framför allt det senare har blivit en kriminalpolitisk trossats i Sverige, som även fått uttryck i direktiven till fängelsestraffkommittén. Den har egentligen inte fått stöd i den vetenskapliga litteraturen. De amerikanska experiment på området som jag har sett ger inte anledning till slutsatsen, att rehabilitering efter fängelse skulle vara mindre sannolik än efter frivård. I en försöksverksamhet med aktiv frivård jämförd med fängelse fick Lerman (1975) resultatet, att effektiviteten var lika, men den intensiva frivården dyrare än fängelse.

Teorin att man inom ramen för en anstalt saknar rehabiliteringsmöjligheter kan inte heller vidhållas. Det finns ett danskt experiment – metodologiskt väl genomfört – som visar att det gick bättre för en försöksgrupp än för en kontrollgrupp på en institution, efter det att försöksgruppen fått intensiva stödåtgärder (Berntsen och Christiansen, 1965). En av de få metodologiskt acceptabla svenska institutionsutvärderingarna avser skyddstillsyn med anstaltsbehandling (Lennéer-Axelsson m.fl., 1969). Efter massiva insatser gick det bättre för försöksgruppen än för kontrollgruppen. Givetvis bör man mot bakgrund av dessa "lyckade" resultat inte glömma bort det faktum att majoriteten av utvärderingar av anstaltsvård inte har gett positiva resultat.

Det kan här påpekas att samma amerikanska panel av forskare som granskat Liptons m.fl. genomgång av den amerikanska behandlingsforskningen har hållit utkik efter nya möjligheter för rehabilitering både inom frivården och anstaltsvården. Panelen har dock inte på något sätt formulerat ens en

hypotes över anstaltsvårdens generella underlägsenhet.

De två undersökningar som den svenska trossatsen om anstaltsvårdens underlägsenhet vilar på är av s.k. ex-post-facto-karaktär (Börjeson, 1966; Bondeson, 1977). I båda materialen får de mest belastade klienterna de mest ingripande påföljderna och man vet inte om de redovisade skillnaderna återspeglar den sociala verkligheten eller ett statistiskt fenomen, som är oundvikligt med data och samband av den här typen, även om man tar hänsyn till klienternas olika utgångsläge. Det sistnämnda förhållandet är i den statistiska litteraturen mycket väl dokumenterat. Det innebär i praktiken, att åtgärderna mot de mest belastade klienterna, dvs. de mest ingripande åtgärderna, alltid visar de sämsta resultaten, även om de i sig händelsevis skulle vara lika effektiva eller t. o. m. något effektivare än de minst ingripande åtgärderna. Men jag vill också redogöra för resultaten av de här två undersökningarna. Bondeson drog slutsatsen att endast villkorlig dom (ingen behandling) gav bättre resultat än skyddstillsyn (övervakning) och att enbart övervakning gav bättre resultat än övervakning, som inlett med en kort anstaltsvistelse (skyddstillsyn med anstaltsbehandling). Börjeson fick fram att endast övervakning var bättre än anstaltsvård, men även att en lång anstaltsvård var bättre än en kort och att anstaltsvård med åtföljande övervakning var bättre än anstaltsvård utan sådan övervakning (det senare var en trend som inte var statistiskt säkerställd). För egen del ser jag knappast några möjligheter att dra några slutsatser med hänsyn till den statistiska problematiken och ännu mindre med hänsyn till resultatens bristande logik.

Som skäl för fängelsestraffets underlägsna rehabiliteringsmöjligheter har åberopats förhållandet, att det i fängelser uppstår internkulturer vilka främjar inläring av kriminella värderingar och bildar en kompakt mur mot rehabiliteringssträvanden. I detta resonemang om fängelsestraffets skadlighet har dock glömts bort problematiken med de icke frihetsberövande påföljderna, nämligen att klienten inom frivården ofta ingår i kriminella gäng och har, i motsats till fängelseklienten, stora möjligheter att redan under behandlingstiden förverkliga kriminella planer.

Sett i perspektivet av den internationella behandlingsforskningen finns det för problemet anstaltsvård—frivård inget utrymme för trossatser, utan även här gäller att man bör ställa följande frågor. Vilken typ av klient med vilka problem finns? Vilken typ av institution och/eller vilka icke-institutionsbundna alternativ är bäst lämpade? Att svaren för exempelvis svårt kriminaliserade lagbrytare med narkotikaberoende blir annorlunda än för unga förstagångsförbrytare är uppenbart. De här tankegångarna om fängelsestraff och frivårdens möjligheter till rehabilitering betyder givetvis inte en uppmaning till ett uppbrott från en kriminalpolitik som vill minska användningen av frihetsberövande påföljder. Det råder ingen tvekan om att ett fängelsestraff innebär ett kännbart ingrepp i människans självständighet och grundläggande rättigheter. Redan detta är skäl nog att ständigt ifrågasätta påföljdstyper som innebär frihetsberövande.

Behandlingens massivitet

När det gäller frågan om behandlingens *genomslagskraft* har jag vid min genomgång försökt att få grepp om den konkreta intensiteten av behandlingar.

Uppgifter i detta hänseende i de tidigare nämnda 13 analyserade studierna återfinns i följande sammanställning.

Studiens beteckning	Intensitet
Quay m fl	Uppgift saknas
Seidman m fl	6–8 timmar/vecka under 41/2 månad
Alexander m fl	Uppgift saknas
Lee m fl	1–2 ggr i veckan utöver normal övervakning
Walter m fl	1. Varje vecka en feed-back report från arbetsgivare; 2. varje vecka en personlig diskussion mellan klient och behandlingsorganisation; 3. varje vecka personligt möte mellan arbetsgivare och behandlingsorganisation. (Personlig kontakt mellan klient och behandlingsorganisation var under fas 1 en gång i veckan, fas 2 en gång varannan vecka och fas 3 var det inga formella kontakter.)
Ostrom m fl	1 möte 2 timmar/vecka
Chandler	1/2 dag/vecka under 10 veckor
Palmer	Tät övervakning – om det behövdes dagligen även vid veckoslut och kvällar
Barkwell	4 kontakter/månad minimum
Maskin	Uppgift saknas
Sarason m fl	16 grupp-terapi-möten
Kloss	Genomsnitt: 5–7 kontakter/vecka under 12 månader
Platt m fl	Ej tidsangivelser för terapiintensiteten, men verksamheten hade 4 steg och man fick avancera först efter lyckade test. Vidare fanns det familjerådgivning varje söndag, gruppteri för gifta par varje söndag, stormöte med alla anställda och klienter varje söndag samt individuell rådgivning, öppen för personal och anställda.

I regel är behandlingsinsatsen olika lång för olika individer. Den varierar mellan någon månad och ett år. Behandlingsintensiteten uppgår till minst en gång i veckan. I ett antal fall har behandling skett flera gånger i veckan. Detta är en betydligt tätare kontaktfrekvens än den som framkommit i undersökningar av den svenska frivården (Kühlhorn, 1979). Tyvärr redovisas i regel inte i vad mån planerade kontaktfrekvenser avviker från de faktiska, dvs. i vilken utsträckning som planerad verksamhet genomförs konsekvent.

Emellertid är det förbluffande vilka organisatoriska ansträngningar som görs för att behandlingen inte skall tappa sin genomslagskraft. I ett program exempelvis (Seidman m.fl.) är verksamheten uppdelad i delprogram. Varje delprogram leds av två chefer, som leder två studenter på doktorandnivå. Dessa svarar för en verksamhet av lekmän, vilka är de som genomför behandlingsarbetet. Det hela hålls ihop genom en effektiv återkopplingsplan.

En annan verksamhet (Walter m.fl.) bygger på arbetsanpassning. Arbetsgivare som anställer en klient får hälften av klientens lön ersatt men måste i gengäld dagligen underteckna en blankett som innehåller uppgifter om punktlig ankomst etc. Klienten skall varje vecka visa de dagliga rapporterna för behandlaren. För allt positivt som inträffat får han då beröm. Rapporter-

na är underlag för att klienten får betalt; lönen utbetalas genom behandlingsorganisationen varje dag.

Givetvis uppkommer härvid frågan, i vad mån en organisation kan bevara ett så tätt kontaktsystem och vidmakthålla den behövliga framåtandan. Kan dessa försök upprepas och kan verksamheten göras bestående? Så här besvarar en av de ansvariga för ett "lyckat försök" den frågan (Ross m.fl., 1980, s. 365):

Enligt det intryck jag har fått (och även i enlighet med data från andra studier) är en organisation benägen att hamna i ett jämviktsläge med en aktivitetsnivå som tillgodoser organisationens omedelbara behov men som torde leda till ett stillastående, såvida den inte får uppmuntran och förstärkning utifrån. Verksamhetens hjul fortsätter att rulla och ger sken av rörelse utan att den dras framåt.

Betydelsefull är givetvis inte endast kvantiteten av kontakterna utan också kvaliteten. Denna är dock mycket svår att bedöma. Ett sätt är att se efter i vad mån behandlingsmetoden är orienterad efter en teori. I endast två av de 13 analyserade undersökningarna saknas en utförlig diskussion om den centrala teorin eller åtminstone idén bakom verksamheten, i de övriga finns den utförligt diskuterad. Ingen av dessa idéer är av typen "mer tid för klienterna", "bättre utbildning", "mera samarbete", "mera resurser" eller att se klienten i ett "helhetsperspektiv" utan det är frågan om innehållsrika resonemang, antingen rörande speciella psykologiska eller socialpsykologiska problem hos klienterna och/eller syftande till att effektivt förstärka socialt önskvärda beteenden. Man kan urskilja tre olika typer av teorier.

Den första typen utgörs av vetenskapligt underbyggda teorier som skall tillämpas framför allt inom ramen för behandlingsverksamhet, genomförd av professionella terapeuter. Som ett exempel vill jag nämna Sarasons m. fl. försök med gruppterapi. Utgångspunkt är Banduras välkända inlärningsteori, där inläringen sker via modeller. Dessa modeller var specialutbildade doktorander i psykologi. De fick vara modeller i gruppssammanträden med olika ämnen, t. ex. hur man söker jobb eller hur man kan motstå frestelserna att engagera sig i kriminalitet i gänget.

Den andra teoritypen är oftare avsedd för icke-professionella behandlare. Teorin har i dessa fall omarbetats till teoretiskt orienterade riktlinjer. Som exempel må tjäna Lees m. fl. experiment. Den centrala idén var, att den konventionella, auktoritära övervakningen måste kompletteras med en icke-auktoritär, klientorienterad verksamhet. Som riktlinjer gällde för de frivilliga övervakarna att man skulle koncentrera sig på klientens attityder och tänkande, att det var klientintressena som skulle bilda utgångspunkten och inte samhällets normer samt att mötena med klienten skulle ske i klientens naturliga miljöer och inte på kontor. Eftersom övervakarna träffades varje vecka, kunde denna idé förstärkas och upprätthållas.

Den tredje typen av teorier avsåg en ändamålsenlig matchning av klient och övervakare. Här återfinns dels två försök bakom vilka tanken var att klienter med liknande psykologiska läggningar eller reaktionsmönster skulle behandlas av övervakare med ett likformigt sätt att arbeta (Palmer och Barkwells utvärderingar), dels ett tredje försök som gick ut på att man för klienterna rekryterade lekmanövervakare med en liknande bakgrund som klientens, men utan att denne övervakare var kriminell eller så lågt utbildad som klienten.

Sammanfattande bedömning av rehabiliteringens effektivitet

Allmänt sett visar de godtagbart utvärderade försöken inom kriminalvården att variationer i behandlingen inte åstadkommer effekter. Detta är med hänsyn till behandlingens bristande massivitet och kvalitet i och för sig inte för-

vånansvärt. Det finns emellertid undantag. Dessa undantag kännetecknas av följande egenskaper.

1. De riktar sig selektivt till vissa klientgrupper och ligger inom det konstruktiva och inte inom det repressiva fältet av individualpreventionen och förutsätter samarbete och samförstånd mellan klient och behandlare.
2. De är relativt massiva och organiserade på så sätt att massiviteten bibehålls och entusiasmen inte kan slockna.
3. De bygger i allmänhet på en teori, men det är okänt i vad mån teorin har funktionen att entusiasmera personalen och kanske klienten eller i vad mån själva tillämpningen av teorin gör behandlingsmetodiken mer professionell och därigenom förbättrar rehabiliteringen.
4. Det är inte *en* grundteori som tillämpas för olika målgrupper och situationer, utan det är flera olika teorier.

Hittills har det repressiva fältet inom individualpreventionen, nämligen avskräckningen, inte berörts. Kan återfallsbenägenheten minskas genom att klienten utsätts för mer förnedrande åtgärder? Det kan inte uteslutas, men eftersom denna typ av åtgärdsstrategi står i konflikt med våra grundläggande värderingar finns det ingen anledning att utveckla antaganden om teorins och förnedringens olika konsekvenser på detta område.

Hela det repressiva området har en etisk dimension. Genom straffet tillfogas lagbrytaren lidanden. De frihetsberövande åtgärderna begränsar exempelvis på ett dramatiskt sätt beslutsautonomin och detta – när det gäller de långvariga frihetsstraffen – för 10–15 % av den dömdes totala livslängd. De ekonomiska sanktionerna kan få betydande konsekvenser för lagbrytarens framtida livskvalitet. Vidare medför alla påföljder mer eller mindre svåra psykologiska påfrestningar, som i vissa fall är så allvarliga att den dömda tar sitt liv.

Denna etiska aspekt av individualpreventionen sätter ett tak för civiliserade samhällets möjligheter till ingripande sanktioner och därmed direkt eller indirekt för massiviteten av insatserna.

Del III Kriminalpolitiska slutsatser

Allmänpreventionen hör i större utsträckning än individualpreventionen till de områden där en statistisk bevisföring är svår att genomföra. Den forskning på det allmänpreventiva området som medger vissa slutsatser är därför inte omfattande. Emellertid visar naturliga experiment på det allmänpreventiva området i allmänhet brottsminskande effekter, vilket är sällsynt i utvärderingen av experiment på det individualpreventiva fältet. Vidare förefaller det också i och för sig vara sannolikt att allmänpreventiva effekter kan uppnås. Däremot förefaller det knappast vara rimligt att, med hänsyn till den bristande massiviteten av behandlingen, vänta sig annat än i bästa fall marginella resultat av individualpreventiva insatser i form av personal och pengar. Detta utesluter inte att speciella insatser för vissa typer av lagbrytare kan bli framgångsrika, såvida vissa organisatoriska villkor är uppfyllda.

Sett i detta perspektiv talar de av mig redovisade resultaten för att allmänpreventiva synpunkter bör ges företräde framför individualpreventiva.

Denna allmänpreventiva prioritering måste dock balanseras med etiska individualpreventiva aspekter.

När det gäller allmänpreventionen synes den indirekta dimensionen, dvs. normbildningsaspekten, vara den viktigaste. Den är också mindre omstridd än den direkta dimensionen, dvs. laglydnaden på kort sikt. Beträffande den sistnämnda tycks *upptäcktsrisken* ha den största betydelsen – det är den faktor som för det mesta förändrats i experimenten.

Totalt sett skulle man vilja ge följande rekommendationer:

1. Utforma reaktionssystemet mot brott i första hand med hänsyn till allmänpreventionens indirekta dimension, dvs. inläring av en skala om brottens olika moraliska status.
2. Kodifiera brottens moraliska status genom straffvärden.
3. Ta vid dessa straffvärden hänsyn till en generell princip på det individualpreventiva området, nämligen att ej tillfoga lagbrytare orimliga lidanden.
4. Reglera mer tillfälliga krav på krafttag mot en viss brottstyp genom höjning av upptäcktsrisken och inte genom en höjning av straffvärdet.
5. I de fall där upptäcktsrisker inte är direkt påverkbara måste indirekta metoder prövas, t. ex. underlättande av brottsanmälan, tekniskt brottskydd och regler för rapporteftergift och/eller åtalsunderlåtelse.
6. Undvik förhållanden, där straffvärdena är mycket höga och upptäcktsriskerna mycket låga.
7. Var medveten om att det är tvivelaktigt om de grupper som inte internaliserat samhällets rättsnormer, dvs. en stor del av dem som ägnar sig åt att begå brott, påverkas av förändringar av upptäcktsrisken och/eller straffskärpningar.
8. Se till att det för påföljderna fängelse och skyddstillsyn (eller delar av dessa påföljder) finns alternativ eller varianter, som innebär en massiv insats av rehabiliterande karaktär.
9. Se till att sådana alternativ inte innebär fördelar vad gäller permissions-täthet, personlig frihet etc.
10. Ge personer, som dömts till fängelse eller skyddstillsyn, möjlighet att välja mellan ett normalt verkställande eller en massiv insats av rehabiliterande karaktär.

APPENDIX

De undersökta studierna finns publicerade i Ross, Robert R, och Gendreau, Paul (ed) (1980): *Effective Correctional Treatment*, Butterworths, Toronto med följande kapitelnummer:

4. Quay H C and Love C T: The effect of a juvenile diversion program on rearrests
6. Seidman E, Rappaport J and Davidsson W S: Adolescents in legal jeopardy: initial success and replication of an alternative to the criminal justice system.
7. Alexander J F and Parsons B V: Short-term behavioral intervention with delinquent families: impact on family process and recidivism.
10. Lee R and McG Haynes N: Project CREST and the dual-treatment approach to delinquency: methods and research summarized.
11. Walter T L and Mills C M: A behavioral-employment intervention program for reducing juvenile delinquency.
13. Ostrom T M, Steele C M, Rosenblood L K and Mirels H L: Modification of delinquent behavior.
14. Chandler M J: Egocentrism and antisocial behavior: The assessment and training of social perspective-taking skills.
15. Palmer T: The youth authority's community treatment project.
16. Barkwell L J: Differential treatment of juveniles on probation: an evaluative study.
22. Maskin M B: The differential impact of workoriented vs. communication-oriented juvenile correction programs upon recidivism rates in delinquent males.
23. Sarason I G and Ganzer V J: Modeling and group discussion in the rehabilitation of juvenile delinquents.
25. Kloss J D: Success and failure in the evaluation of behavioral community treatment.
26. Platt J J, Perry G M and Metzger D S: The evaluation of a heroin addiction treatment program.

Litteratur

- Andenaes J (1974): Punishment and deterrence. Ann Arbor.
- Andenaes J (1975): General Prevention Revisited. Research and Policy Implications: General Deterrence – a conference on current research and standpoints, June 2–4, 1975; Brottsförebyggande rådet, Report 2, Stockholm.
- Bailey W C (1966): Correctional Outcome: an evaluation of 100 reports. The Journal Criminal Law, Criminology and Police Science 57: 153–160.
- Ball John (1956): The Deterrence Concept in Criminology and Law. Journal Crim. Law, Criminology and Police Science, pp 347–354.
- BRÅ (1977): Nytt straffsystem. Idéer och förslag; Brottsförebyggande Rådet; Rapport 1977:7, Stockholm.
- Berntsen K och Christiansen K.O. (1965) A Resocialization Experiment with Short-Term Offenders; in Scandinavian studies in Criminology, Vol 1; Universitetsforlaget, Oslo.

- Blumstein Alfred and Cohen Jacqueline (1973): A Theory of the Stability of Punishment. *Journal Crim. Law*, Vol 64, No 2.
- Blumstein Alfred and Cohen Jacqueline (eds) (1973): Deterrence and Incapacitation: Estimating the Effects of Criminal Sanctions on Crime Rates. National Academy of Sciences, Washington D C.
- Dietl J (1849): *Der Aderlass in der Lungenentzündung*, Wien.
- Ehrlich Isaac (1975): The Deterrent Effect of Capital Punishment – a question of life and death. *American Economic Review* 65 (3).
- Emrick C D (1975): A Review of Psychologically Oriented Treatment of Alcoholism, *Journ Stud Alc*, Vol 36 No 1:88–108.
- Feinberg S and Grambsch P (1979): An Assessment of the Accuracy of the Effectiveness of Correctional Treatment. Appendix i Sechrest L., White S O and Brown Elizabeth (eds) (1979). *The Rehabilitation of Chriminal Offenders: Problems and Prospects*. National Academy of Sciences, Washington DC.
- Greenberg D F (1977): The correctional effects of corrections: A survey of evaluations in Greenberg D F (ed): *Corrections and Punishment*. Sage Publ, Beverly Hills.
- Hagen J (1974): Extra-legal Attributes and Criminal Sentencing: An Assessment of a Sociological viewpoint. *Law and Society Review* 8.
- Halleck S and Witte A (1977): Is rehabilitation dead? *Crimé and Delinquency* 23: 372–380.
- von Hofer, H (1984) Rätts- och socialstatistik, Promemoria 1983:12, Brott och straff i Sverige.
- Jensen F, Erickson M L, Gibbs J G (1978): Perceived risk of punishment and self-reported delinquency. *Social Forces* 57.
- Jesness C (1980): Was the Close – Hocton Project a "Summer" i Ross and Gendreau: *Effektive Correctional Treatment*, Butterworth, Toronto.
- Kassebaum G, Ward D and Wilkner D (1971): *Prison Treatment and Parole Survival: An Empirical Assessment*. Wiley, New York.
- Klein L R, Frost B and Filatov V (1978): The Deterrent Effect of Capital Punishment: An Assessment of the Estimates in Blumstein A, Cohen J and Nagin D (eds), *Deterrence and Incapacitation: Estimating the Effects of Criminal Sanctions on Crime Rates*. National Academy of Sciences, Washington DC.
- Knutsson J och Köhlhorn E (1980): När checkbedrägerierna försvann. *Brottsförebyggande rådet. Rapport 1980:4*. Stockholm.
- Kristenson H (1982): Studies on alcohol related disabilities in a medical intervention program in middle aged males. Department of alcohol disease and Internal Medicine, Section for preventive Medicine, University of Lund, Malmö General Hospital.
- Köhlhorn E (1979): Frivård och rehabilitering, BRÅ rapport 1979:3.
- Köhlhorn E (1981): Om brottslighet i svenska kommuner i *Brottsutvecklingen. Lägesrapport 1981*. Brottsförebyggande rådet, rapport 1981:1, Stockholm.
- Köhlhorn E och Svensson B (1982): Crime Prevention. Report No 9. *Brottsförebyggande rådet*, Stockholm.
- Köhlhorn E (1982): Juggling with Housing Allowances. An example of prevention of crime against welfare society. Köhlhorn and Svensson (eds), *Crime Prevention*, BRÅ report nr 9. Liber, Stockholm.

- Kühlhorn E (1983): Våldsbrottsligheten i teoretisk belysning i Våldsbrottsligheten i Sverige; BRÅ-rapport; Liber, Stockholm.
- Kyvsgaard Britta (1978): Straffsystemets virkning. En redegørelse for undersøgelser over straffe- og behandlingsforanstaltningens effektivitet overfor lovoverträdare. Köpenhamns universitet.
- Lennéer-Axelsson B och Thylefors I (1969): En individualterapeutisk effektstudie. Psykologiska institutionen, Göteborgs universitet, Göteborg.
- Lerman P (1975): Community Treatment and Social Control. The university of Chicago Press, Chicago.
- Lindén P-A och Similä M (1982): Rättsmedvetandet i Sverige. BRÅ 1982:1. Liber, Stockholm.
- Lipton D, Martinson R and Wilks J (1975): The Effectiveness of Correctional Treatment: A Survey of Treatment Evaluation Studies. Praeger, New York.
- Martin S E, Sechrest L B and Redner R (Eds) (1981): New Directions in the Rehabilitation of Criminal Offenders, Washington DC, National Academy Press.
- McCord (1978): A thirty-year follow-up of treatment effects. American Psychologist 33(3): 284-289.
- Mayer H (1936): Das Strafrecht des deutschen Volkes. Stuttgart.
- Nagin Daniel (1978): General Deterrence: A Review of the Empirical Evidence in Blumstein & Cohen (eds), Deterrence and Incapacitation: Estimating the Effects of Criminal Sanctions of Crime Rates. National Academy of Sciences, Washington DC.
- Nordström Thor (1981): Studies in the Causation and Prevention of Traffic Crime. Almqvist & Wiksell International, Stockholm.
- Ohlin Llyod E (1970): A Situational Approach to Delinquency Prevention. Washinton DC; U S Government Printing Office.
- Palmer T B (1975): Martinson revisited. Journal of Research in Crime and Delinquency 12: 133-152.
- Pasell P (1975): The Deterrent Effect of the Death Penalty: A Statistical Text. Stanford Law Review 28 (1).
- Pasell P and Taylor J B (1976): The deterrence controversy: Reconsideration of the time series evidence in Bedan H, Pierce C (eds) Capital Punishment. AMS press, New York.
- Persson Leif G W (1980): Hidden Criminality - Theoretical and Methodological Problems, Empirical Results. Department of Sociology, University of Stockholm.
- Petersilia J and Greenwood P. W. (1978). Mandatory prison sentences: Their projected effects on crime and prison populations. Journ. of Crim. Law and Criminology; 69 (4), 604-615.
- Phillips L, Subhash R and Votey H (1981): Forecasting Highway Causalities: The British Road Safety Act and a Sense of Deja Vu; paper presented at the 33rd Annual Meeting of the American Society of Criminology, 1981, Washington DC.
- Roos H L (1973): Law, Science and Accidents. Journal of Legal Studies 2.
- Roos R and Gendreau P (ed) (1980): Effective Correctional Treatment. Butterworth, Toronto.

- Saltzman L, Paternoster R, Waldo G P, Chinicos T (1981): Deterrent and Experientel Effects. The problem of Causal Order in Perceptual Deterrence Research paper, presented at the 33rd Annual Meeting of the American Society of Criminology, 1981, Washington DC.
- Sechrest L, White S O and Brown Elizabeth (Eds) (1979): The Rehabilitation of Criminal Offenders: Problems and Prospects. National Academy of Sciences. Washington DC.
- Sellin Thorsten (1959): The Death Penalty. Philadelphia. American Law Institute.
- Takala H, Mäkinen T and Sirén R (1979): The police strike in Finland in Knutsson J, Kühlhorn E and Reiss A jr (eds) Police and the Social Order – Contemporary Research Perspectives. Brottsförebyggande rådet. Report No 6, Stockholm.
- Tittle Charles R (1975): Labelling and Crime: An Empirical Evaluation in Gove (ed) The Labelling of Deviance Evaluating a Perspective. Sage Publications, New York.
- Toby J (1981): Deterrence without Punishment, Criminology. Vol 19, pp 195–209.
- Trolle (1945): Syv maaneder uden politi. Köpenhamn.
- Votey Harold L Jr (1982): Crime and its Control in Sweden. An econometric study of causal and deterrent effects, in Kühlhorn E and Svensson B: Crime Prevention, The National Swedish council for Crime Prevention, Report Nr 9; Stockholm.
- Wilkins Leslie T (1964): Social Deviance. Social Policy, Action and Research. Tavistock.
- Zimring Franklin E and Hawkins Gordon J (1973): Deterrence. The Legal Threat in Crime Control. Chicago.
- Zimring Franklin E (1978): Policy Experiments in General Deterrence. 1970–75 in Blumstein A and Cohen J: Deterrence and Incapacitation: Estimating the Effects of Criminal Sanctions on Crime Rate. National Academy of Sciences, Washington DC.

Bilaga 3 Om användning av straffrättsliga påföljder i Norden, Västtyskland och England*

av *Knut Sveri*

1 Inledning

1.1 Allmänt

Komparativa undersökningar av olika staters rättssystem inskränker sig i allmänhet till jämförelser av teoretisk art. Man jämför med andra ord regelsystemen och de principer dessa vilar på.

Hur nyttig denna verksamhet än måtte vara ger den inget riktigt svar på den fundamentala fråga som är all komparativ forsknings viktigaste, nämligen hur de olika rättssystemen faktiskt tillämpas. Rättsteoretiska undersökningar är föga ägnade att ge svar på denna fråga. Rättsregler kan finnas som inte tillämpas, vilket ej kan utläsas av lagen. Och rättsregler kan finnas som verkar exakt lika i två länder, men deras faktiska tillämpning kan vara helt olika.

Två exempel: Såväl den norska som den danska strafflagen har en form för frihetsberövande som är jämställd med fängelse nämligen "hefte" (N Strl § 15, D Strl § 31). Den danska används mycket flitigt, den norska har inte använts på 50 år.

* Syftet med denna rapport är att ge en beskrivning av hur de beslutande organen (främst domstolarna) i resp. land använder straffrättsliga påföljder. Denna utgångspunkt har valts därför att det primära för lagstiftaren — och därmed för fängelsestraffkommittén — just är styrningen av beslutsorganens påföljdsväl.

Det kan emellertid finnas anledning påpeka att det även finns andra sätt att empiriskt beskriva och jämföra olika länders sanktionspraxis. I den internationella kriminologiska litteraturen koncentrerar man sig sålunda i huvudsak på fängelsestraffet vid jämförelser av detta slag, och man har i allmänhet som mått det s.k. "fångtalet", dvs. antalet fångar per en bestämd dag. Detta mått har emellertid den bristen att det är okänsligt för genomströmningen så att man exempelvis får samma fångtal i ett land med 100 långtidsdömda och 1 200 enmånadsdömda som i ett annat land med 190 långtidsdömda och endast 120 enmånadsdömda (nämligen 200). Ett annat mått är antalet nyintagna resp. utskrivna per år, vilket dock heller inte säger något om frihetsberövandets längd. Det bästa måttet — som dock ej används idag — på hur ett land faktiskt använder frihetsberövande påföljder vore en statistik över antalet utskrivna per år redovisade på den tid de faktiskt varit i anstalt.

Några av de problem som uppkommer vid dessa typer av undersökningar finns redovisade i Knut Sveri, Empiriskt baserade mått på frihetsberövande påföljder, Nordiska Statistiska Sekretariatet, Tekniska rapporter nr 28, Köbenhavn 1982. För europeiska jämförelser baserade på fångtal se Prison Information Bulletin, Council of Europe, Strasbourg.

En straffrättslig jämförelse mellan reglerna om "vållande till annans död" i Sverige och "uaktsomt drap" i Norge ger vid handen att dessa täcker samma typer av fall (vanligtvis i förbindelse med motorfordonsolyckor). Andenaes och Hauge (1965) har emellertid visat att den norska bestämmelsen praktiskt taget aldrig tillämpats. I stället döms den åtalade efter en betydligt mildare bestämmelse i den norska vägtrafiklagen. Orsaken torde vara att de norska domstolarna inte gärna vill kalla en person för "dråpare" i dessa fall av slarv.

Empiriska undersökningar av hur olika länder använder sig av de straffrättsliga påföljderna har intresse ur ett flertal synvinklar. Vad man bestraffar – och bestraffar ofta och strängt – säger mycket om vilka politiskt-ideologiska värden som de styrande i ett samhälle står för. Mildhet i bruk av straffen säger något om toleransnivå och respekt för individen. Mängden av straffrättsliga normer och vilka värden dessa skall skydda säger mer än politiska program om vilka intressegrupper som bestämmer i ett samhälle och hur det är beskaffat med den enskildes frihet.¹

Syftet med den föreliggande framställningen är emellertid mycket mer begränsad. Sverige har internationellt ett gott rykte för att föra en mild och human kriminalpolitik, ett rykte som till stor del har spritts via utländska jurister, kriminologer och kriminalpolitiker som har besökt Sverige i studiesyfte. Dessa utländska besökare får emellertid sällan något helhetsintryck av hur rättssystemet fungerar i stort utan återvänder fulla av beundran över någon detalj, som t.ex. de nya svenska fängelsernas arkitektur och resurser och den i allmänhet öppna och fria atmosfär som där råder. Vi å vår sida har liten systematisk kunskap om andra länders straffsystem och våra uppfattningar är i stor utsträckning präglade av schablonänkande: Finnarna är "stränga", danskarna "gemytliga", engelsmännen "konservativa" etc., varför straffsystemen anses "stränga" eller "milda", "rättvisa" eller "orättvisa", "moderna" eller "gammalmodiga" i enlighet med dessa schabloner.

Verkligheten torde emellertid ofta vara annorlunda och det är syftet med denna undersökning att komma denna verklighet lite närmare. Förhåller det sig så, som vi ofta tror, att det svenska straffsystemet slår mindre hårt mot lagöverträdarna än andra länders straffsystem? Denna fråga har tidigare undersökts huvudsakligen genom studier av en bestämd påföljd, nämligen fängelsestraffet, där man har jämfört förhållandena i fängelserna i olika länder.² I princip är utgångspunkten i dessa undersökningar den dömda individen, hur han behandlas och hur han "svarar" på vad som sker med honom under strafftiden och därefter. Min utgångspunkt är betydligt mer översiktlig, nämligen att undersöka hur lätt eller svårt det är för en person som ertappats med brott att över huvud taget komma i fängelse i olika länder. För att göra en rättvis bedömning av detta behövs emellertid information om hur de olika länderna använder sig av *samtliga* straffrättsliga påföljder för det totala antalet personer som ertappas med brott. Denna population utgör de personer som är under risk att bli föremål för strängare eller mildare påföljder.

1.2 Personer skyldiga till brott

Man skulle tycka att det vore en relativt enkel sak att jämföra två länders bruk av straffpåföljder. Alla moderna stater har informationssystem — numera ofta datoriserade — som används för statistiska redovisningar av flödet av lagöverträdare och olika beslut rörande dessa genom rättssystemen. Beklagligtvis är emellertid dessa redovisningar helt okoordinerade staterna emellan varför det är omöjligt att erhålla helt exakta, enhetliga klassifikationer. Dels beror detta på faktiska olikheter i de legala definitionerna, men oftast beror det på att statistiken görs för inhemska kriminalpolitiska ändamål utan tanke på internationell jämförbarhet.

Idealiskt sett borde utgångspunkten för jämförelserna vara *samtliga personer som ertappats med brott och som av någon kompetent myndighet förklaras skyldiga till dessa*. Det är denna population som kan bli föremål för olika straffrättsliga åtgärder och det är fördelningen på dessa åtgärder inom populationen som skall redovisas.

Totalsiffran för "skyldiga" får inte uppfattas som någon måttstock på brottsligheten i sig, även om ett visst samband nog torde finnas. Om två länder varierar med hänsyn till antalet skyldiga kan detta nämligen i allmänhet förklaras utifrån olikheter i rättssystemen. Om t.ex. ett land har kriminaliserat de vanliga parkeringsöverträdelserna kommer detta land att utvisa högre siffror än andra länder där dessa överträdelser inte anses som brott. Men detta dock endast om polisen verkligen registrerar parkeringsöverträdare. Här står man inför ett stort och olöst problem, nämligen *polisens diskretionära* möjlighet till att underlåta att registrera alla som förklaras skyldiga till smärre förseelser. För Sveriges del åsyftar jag polismannens dömande roll vid s.k. rapportteftergift på platsen (9 § polislagen, 1984:387), för Tyskland varningsinstitutet vid bagatellförseelser (Ordnungswidrigkeiten), för Norge "advarsler" i "förseelsessaker" osv. Speciellt svåra att få insikt om är reglerna i England där det i princip är den enskilde polismannen som bestämmer om han skall åtala eller inte vid *alla* typer av brott.

Det förhållandet att polisen har möjlighet att förklara att en person är skyldig till brott utan att därför registrera honom medför sålunda att man i den officiella statistiken missar en hel del fall av statliga ingrepp. Såvitt jag vet finns det inga europeiska undersökningar om hur ofta detta sker och hur antalet varierar inom olika länder. Uppenbart är emellertid att det här kan röra sig om betydande antal som kan medföra stora skillnader länderna emellan.

Även på annat sätt kan polisen påverka totalsiffrorna, nämligen genom sina prioriteringar av upptäckt och registrering av vissa bestämda brott som förövas mycket ofta, exempelvis trafikbrott. Kraftiga insatser mot dessa typer av brott kan snabbt leda till stora förskjutningar beträffande fördelningen av olika påföljdstyper.

De definitionsmässiga och administrativa olikheter som här har antytts, utgör huvudförklaringen till de skillnader i antalet "skyldiga" vi hittar i de olika länderna. Totalt sett förklaras 7 % av befolkningen "skyldig" varje år i Sverige och Danmark, 9–10 % i Finland och England, 4,5 % i Norge men endast 3 % i Västtyskland.

1.3 Klassifikation av påföljdstyper

När en lagöverträdare har förklarats skyldig medför detta alltid någon form av beslut om vilka konsekvenser detta skall ha. Det är dessa beslut som här betecknas som *straffrättsliga påföljder*. Katalogen över juridiskt möjliga beslut är mycket lång och varierar avsevärt från ett land till ett annat. Olika typer av påföljder kan även kombineras i samma beslut (exempelvis villkorlig dom plus dagsböter).

(Enstaka typer av påföljder förekommer antalsmässigt mycket sällan; sådana specialfall har inget intresse för en statistisk jämförelse.)

Det är ointressant att redovisa alla existerande påföljdstyper för varje enskilt land – någon form av sammanfattning där man griper tag i *det essentiella vid huvudpåföljden* är erforderlig för översiktens skull. Utgångspunkten för en sådan klassificering bör, som jag ser det, vara *graden av ingrepp* som görs från statens sida mot de skyldiga.³ De strängaste påföljderna blir enligt detta sätt att se på åtgärderna de som medför *tvångsmässigt frihetsberövande*. I och för sig bör det givetvis vara likgiltigt under vilken beteckning frihetsberövandet sker och i vems regi det verkställs. Det är en naiv föreställning att medicinska och sociala behandlingsåtgärder som genomförs med tvång alltid kan anses påföra individen ett mindre lidande än åtgärder av motsvarande tvångskaraktär som betecknas som "straff".

En typ av frihetsberövande som knappast alls förekommer i Sverige, men som spelar en betydande antalsmässig roll i de flesta andra länder är fängelsestraff för obetalda böter. Uppgifterna om dessa fall redovisas emellertid inte i samma källor som redovisar straffrättsliga beslut (domstols- och åklagarstatistiken) utan måste hämtas ur fängelsestatistiken.

Mindre ingripande är de påföljder som medför att den skyldige inte frihetsberövas, men blir föremål för vissa restriktioner, för en viss *kontroll* från myndigheternas sida. Klara exempel på detta är de olika former för övervakning som finns inom de flesta moderna straffrättsystem. Mer problematiskt är det med vissa påföljdstyper som endast har till innehåll att den skyldige kontrolleras i begränsad utsträckning genom att han åläggs viss närvaroplikt. Av dessa straff finns två typer, nämligen dels en typ där den skyldige åläggs att tillbringa en del av sin fritid (exempelvis fyra lördagskvällar) i en av myndigheterna inrättad lokal (t.ex. den tyska "Freizeitarrest" eller den engelska åtgärden "Attendance center"), dels en typ där vederbörande åläggs att under ett visst antal timmar göra något nyttigt arbete för en privat förening eller någon social institution (exempelvis "community service" i England eller "samhällstjänst" i Danmark). Bägge typerna av åtgärder medför frihetsinskränkningar, men skillnaden mellan dem är, att i de förstnämnda fallen skall straffet avtjänas under sådana former att likheten med ett fängelsestraff är påtaglig medan den sistnämnda påföljdstypen sker utanför en sådan ram. Det är därför naturligt att anse dessa senare påföljder som en speciell typ av kontroll utövad över individen och att föra de förstnämnda till de frihetsberövande påföljderna.

Påföljder som inte har några omedelbara konsekvenser för individen i form av frihetsförlust eller kontroll av vederbörandes liv och verksamhet kan betecknas som *varningar*. Av speciell betydelse är domar eller beslut vars innehåll går ut på att om den skyldige inte förövar något nytt brott under viss

tid kommer inga åtgärder att vidtas mot honom. Olika rättssystem har olika utformningar av denna påföljd. Antingen utmåts ett straff som automatiskt blir aktualiserat vid ett nytt brott eller låter man bli att utmäta straffet och hotar endast med att det kommer att bli straffskärpning vid nytt brott. Någon större skillnad kan jag inte se att det finns mellan dessa påföljder (i båda fallen kan den dömda ju lämna domstolen som en fri man) fast mycket har skrivits av straffrättsteoretiker om fördelar och nackdelar med den ena eller andra formen. Flera rättssystem har för övrigt båda typerna (t.ex. Danmark och Norge) medan andra (t.ex. Tyskland) alltid har ett fast utmätt straff. I och med att kontrollåtgärder i form av övervakning i de flesta fall sker inom ramen för dessa typer av domar uppkommer vissa tekniska problem när man skall skilja varningarna från kontrollåtgärderna.

I flera rättssystem finns för övrigt möjligheten att kombinera dessa påföljder med andra typer av villkor, exempelvis föreskrifter om betalning av skadestånd och om uppehållsort. Störst problem vållar emellertid kombinationen med böter, vilken torde vara rätt allmänt förekommande. I motsats till de "villkor" som föreskrivs och som vanligen är utan någon reell betydelse, är nämligen bötesstraff en väsentlig påföljd. Redovisningen av dessa kombinationsdomar är emellertid i flera länder ganska ofullständig, varför det är omöjligt att bilda en särskild klass av påföljderna "varningar" plus "böter". (Orsaken torde vara den, att man konsekvent fasthåller den felaktiga uppfattningen att bötespåföljd *alltid* är lindrigare än varje annan straffrättslig påföljd.)

Rena varningspåföljder förekommer i stor utsträckning i alla rättssystem. Rätten att tilldela en lagöverträdare varning har tillagts inte enbart domstolarna utan skjutits ned i hierarkin till andra myndigheter, främst polis- och åklagarmyndigheter. I Sverige kan polisen ge "rapporteftergift" (ett totalt obegripligt ord!) i bötesfall, i Norge "advarsler" för "forseelser", i England "cautions" eller – vid trafiköverträdelser – "written warnings". I Tyskland är förhållandet mest komplicerat genom att bagatellförseelserna inte anses som "brott". För dessa förseelser ("Ordnungswidrigkeiten") har man ett helt speciellt påföljds- och processsystem – till vilket hör *såväl* varningar ("Verwarnung") med eller utan en smärre "avgift" på mellan 2 och 20 DM (OWiG § 56) som riktiga penningböter ("Geldbusse", § 17). Även i Tyskland, där man mycket strikt håller fast vid den s.k. legalitetsprincipen (dvs. att myndigheterna är utan diskretion när de upptäcker brott) har man sålunda av praktiska skäl funnit att opportunitet bör råda vid bagatellförseelser.

En annan vanlig typ av varning är åtalsunderlåtelse meddelade av åklagare. De tekniska utformningarna varierar inom de berörda länderna, beroende på om vederbörande rättssystem vilar på opportunitets- eller legalitetsprincipen. I Tyskland – med sin långtgående legalitet – kan åtal i princip (se dock JGG § 45) nedläggas endast med domstolens samtycke, men man bör då samtidigt komma ihåg de speciella regler som gäller för ordningsöverträdelser. I Norden är förhållandet att i Sverige och Finland gäller legalitetsprincipen medan Danmark och Norge hävdar opportunitetsprincipen. Genom en rad undantag från legalitetsprincipen (RB 20:7, lagen (1964:167) om unga lagöverträdare, m.fl.) har det svenska systemet i praxis blivit tämligen likt det dansk-norska. Finland tycks å sin sida tillämpa undantagsbestämmelserna mer restriktivt.

Vilken princip som gäller i England är däremot svårt att utröna. Det förhållandet, att man där saknar en åklagarmyndighet av den typ som vi känner, gör att åtalsreglerna saknar en enhetlig prägel. I princip är det polismästaren (the Chief Constable) som beslutar om åtal men samtidigt har han också befogenhet att besluta i allmänna policyfrågor, exempelvis att polisen inte skall befatta sig med vissa brott och att inte åtala alls. Variationerna mellan olika polisdistrikt i England kan därför uppenbarligen bli rätt avsevärda. Utöver dessa olikheter med det svenska systemet gäller att polisen i stället för åtal ofta använder sig av muntlig (eller skriftlig) varning ("caution"), men såvitt jag förstår är detta inte lagreglerat. Antalet sådana beslut har ökat mycket kraftigt sedan 60-talet.

Den sista – och numerärt största – gruppen av påföljder är för samtliga länder *böter*. Samtliga länder har fast stipulerade penningböter för bagatellförseelser (mest trafikförseelser) och för övrigt dagsböter i lite varierande form – med undantag för Norge och England där dagsbotssystemet inte har införts.

Av speciell betydelse vid en jämförelse mellan olika länder är att bötesstraffet i varierande utsträckning kan leda till fängelsestraff. Sverige tycks här vara det enda land som har lyckats undvika detta. (År 1981 intogs i fängelserna endast 50 personer för obetalda böter – motsvarande för Finland var drygt 1 300, Norge drygt 500, Danmark nästan 5 000, England 16 000 och Tyskland 25 000. Beträffande sistnämnda land bör dock beaktas att böter i stor utsträckning har ersatt fängelsestraff under sex månader.)

2 Faktorer som påverkar registreringsfrekvens och tillämpning av straffrättsliga åtgärder

Det torde redan framgå av det föregående att det kan vara svårt att få en något så när korrekt bild av hur olika länder faktiskt använder sig av straffrättsliga påföljder. Än svårare är det emellertid att förklara eventuellt existerande skillnader, emedan användningen av påföljderna är beroende av så många olika faktorer som vi inte har tillräckliga kunskaper om. Tre holländska forskare, Steenhuis, Tigges och Essers, som har försökt förklara vissa skillnader i antalet fångar i Holland, Västtyskland och Sverige, betecknar sina försök till förklaring som en "våldsam gissningslek"⁴. Detta förhindrar emellertid inte att de själva har gjort en värdefull insats genom att systematisera olika tänkbara faktorer som kan ha medverkat till uppkomsten av de skillnader som de har funnit existerar mellan de tre länderna.

De holländska forskarna diskuterar tre huvudgrupper av faktorer, nämligen dels faktorer som kan påverka brottslingsgruppens sammansättning, dels skillnaden i processuella regler och slutligen skillnader mellan de persongrupper som tillämpar regelsystemet. På var och en av dessa punkter finns olikheter mellan de tre länderna – olikheter som kan tänkas ha relevans för användningen av de olika straffrättsliga påföljderna.

Jag skall inte här i detalj upprepa och diskutera holländarnas argumentering. Men det kan dock vara på sin plats att ge någon föreställning om komplexiteten i problemet genom att redovisa en lista på några av de viktigaste

faktorerna som kan förklara skillnader i tillämpningen av straffsystemen.

Olika kriminaliseringar. Den totala mängden av handlingar som är kriminaliserade kan variera mellan länderna.

Lagdefinitionerna, dvs. definitionerna på vad som konstituerar en brottslig handling. För en mer förfinad analys uppkommer även frågan om mer subtila skillnader som följd av olikheter betr. definitionerna på försök, nödvärn, olika åldersgränser för nedsatt straff etc. Av speciell betydelse är skillnader i behandlingen av unga lagöverträdare.

Straffnivån i strafflagarna. Om domstolarna beordras använda ett visst straff eller att ej understiga ett visst straff påverkar detta självklart antalet straffade i denna kategori av straff.

Olika processuella principer, speciellt huruvida landet ifråga tillämpar legalitets- eller opportunitetsprincipen.

Domstolarnas och myndigheternas faktiska tolkning av bestämmelserna. Samma bestämmelser i två länder kan tolkas olika. Ett prejudikat som föreskriver ett visst straff påverkar straffnivån. Om lagstiftarna ger en straffram på 6 månader till 4 år betyder det rätt stora skillnader om prejudikatsinstansen föreskriver 6 mån. eller 2 år som straff för "normalbrottet".

Myndigheternas faktiska utövande av diskretion. Det är knappast troligt – med den stora mängd av kriminaliseringar som finns i varje modern stat – att inte myndigheterna ser mellan fingrarna med en hel del brottslighet. Men hur ofta och inom vilka typer av brott detta sker kan givetvis variera.

Polisens effektivitet och prioritering. Satsas det mycket på en typ av brottslighet kommer med nödvändighet andra typer att bli försummade. En satsning på komplicerade skattebrott leder sålunda till att få personer döms. Om dessa resurser använts för trafikbrott skulle mängder av personer befunnits skyldiga.

Befolkningens intresse av att anmäla brott. Många brottstyper kommer till myndigheternas kännedom genom att de anmäls. Finns det en allmän motvilja mot polisen (vilket torde förekomma i många länder) kan man förvänta sig lägre anmälningssiffror. Vissa intressegrupper och företag kan även vara intresserade av att avstå från att anmäla brott av olika skäl. Brottsoffer kan avstå från anmälan därför att de inte vill ha besvär, för att de står i viss relation till gärningsmannen och anser ett straff för strängt etc. Faktorer som verkar i riktning mot en hög anmälningsfrekvens är exempelvis skadans allvar vid våldsbrott och möjligheten att få ut försäkring vid tillgreppsbrott.

Den allmänna brottsnivån. Är denna hög vid brottstyper med misstänkt gärningsman redan vid anmälan påverkar detta antalet personer som förklaras skyldiga till brott. (Effekten är däremot betydligt mindre vid brott med okänd gärningsman.)

Olika registreringssystem och statistikföring. Typiska exempel är att bagatellföreselser i Västtyskland inte redovisas i brottsstatistiken och att enklare överträdelser av trafikbestämmelser inte redovisas i denna statistik i England. (I USA saknas de flesta till fängelsestraff dömda i den officiella statistiken – den redovisar endast dem som fängelsedomts till "imprisonment" och ej dem som dömts till "jail". På mer närliggande håll vill man finna att Danmark saknar löpande redovisning av dem som döms för överträdelse av speciallagstiftningen.)

3 Beslut om olika straffrättsliga påföljder

3.1 Sverige

För Sveriges del föreligger en tämligen fullständig statistik över samtliga beslut rörande personer över 15 år. Vad som saknas är

- a) ej antecknade rapporteftergifter meddelade av polisen,
- b) information om s. k. vårdåtgärder i fall av åtalsunderlåtelse och överlämnande till sociala myndigheter och motsvarande beträffande överlämnande för vård av domstol. Enda undantaget är BrB 31:3 om vård av psykiskt sjuka och utvecklingsstörda – har denna bestämmelse tillämpats blir brottslingen inspärrad under former som är jämförbara med fängelse.

Vissa komplikationer uppkommer även i de fall domstol beslutat tillämpa BrB 34:1.1 Denna bestämmelse säger, att om en person har dömts till fängelse, villkorlig dom eller skyddstillsyn och det därefter upptäcks att han tidigare förövat ytterligare brott eller att han innan den aktuella påföljden till fullo har verkställts gör sig skyldig till nytt brott, så kan domstolen för detta nyupptäckta brott låta det bero med den redan ådömda påföljden. Om denna exempelvis var fängelse skall givetvis inte den nya påföljden (som ju är lika med den gamla) redovisas, emedan man ju då får två fängelsedomar som i själva verket är en och den samma. I detta sammanhang är sålunda statistikredovisningar av antalet fall där 34:1.1 tillämpats ointressant. Men komplikationer uppkommer när 34:1.1 tillämpats tillsammans med en helt ny påföljd. Statistikredovisningen sker då endast med hänvisning till 34:1.1 och den nya påföljden "försvinner" sålunda helt. Om exempelvis en skyddstillsynsdömd står åtalad dels för ett nu upptäckt brott förövat för länge sedan, dels för ett helt nytt brott förövat under skyddstillsynstiden, kan domstolen med hänvisning till 34:1.1 döma för det gamla brottet (dvs. till fortsatt skyddstillsyn) men samtidigt ådöma ett fängelsestraff för det senaste brottet. I statistiken redovisas då i huvudtabellen endast 34:1.1, dvs. fängelsestraffet "absorberas" helt av denna bestämmelse.

Enligt Rättsstatistisk Årsbok 1982 tab. 3.4.12 dömdes 15 440 personer till fängelse (eventuellt i kombination med annan påföljd).

I tillägg härtill finnes ett antal personer som har fått 34:1.1 förordnande *plus* annan påföljd. Frågan är nu hur ofta "annan påföljd" var en fängelsedom? I Statistiska Meddelanden R 1982:7.1 tab. 5 uppges det totala antalet fängelsedomar till 16 135 och enl. kommentaren s. 5 i denna publikation ingår i denna siffra de som i tillägg till förordnande enligt 34:1.1 erhöll fängelsedom. Mellanskillnaden mellan 16 135 och 15 440, dvs. 695, bör då vara den i Rättsstatistisk Årsbok "dolda" gruppen av personer som meddelats fängelsestraff i tillägg till 34:1.1-förordnande.

I bilaga 1 i appendix redovisas samtliga beslut om straffrättsliga påföljder i Sverige 1981 med undantag för dem som endast upprepar att ett tidigare fattat beslut fortsatt skall gälla (BrB 34:1, Bvl 69, RB 20:7.2 och NVL 57). Betr. RB 20:7.4 (sinnessjukfallen) har det inte gått att utröna hur ofta det är fråga om återintagning och hur ofta det är fråga om nytt omhändertagande (som alltså borde ha varit med i tabellen under frihetsberövande).

3.2 Danmark

För Danmarks del finns kriminalstatistisk information endast i begränsad utsträckning. Man håller för närvarande på med att lägga om till EDB vilket (av någon anledning) även har medfört försening.

Konkret betyder detta att fullständiga informationer endast föreligger om domar och beslut enligt strafflagen. Beträffande speciallagstiftningen måste informationer hämtas från andra källor (direktoratet for fængselsvesendet, rikspolischefens årsrapport). Vidare betyder det att det senast redovisade året är 1978. På grund av att Danmark har ett stort problem med fängelseplatser korresponderar informationerna om antalet intagna utomordentligt dåligt med antalet domar till frihetsberövande.

Beträffande påföljdskategoriernas skiljer dessa sig inte väsentligt från de svenska. Det kan endast anmärkas, att den danska påföljden "hæfte" är ett vanligt fängelsestraff som avsonas under något lindrigare former än det vanliga "fængsel". I praxis torde det dock endast vara fråga om en skillnad i ord.

3.3 Finland

Även för Finlands del finns vissa svårigheter att få reda på hur olika vårdåtgärder (för unga lagöverträdare och mentalsjuka) faktiskt tillämpas. I vissa fall har informationen inhämtats med hjälp av personliga samtal – dessa informationer kan röra annat år än de som hämtats ur kriminalstatistiken (1980).

3.4 Norge

Under de senare åren har den norska statistiken förbättrats och är nu fullständig i och med att även beslut och domar rörande överträdelser av specialstraffrätten är inkluderade (en viss underrapportering torde dock fortsatt förekomma). I likhet med de övriga nordiska länderna saknas korrespondens med socialstatistiken, varför uppgifterna om vidtagna vårdåtgärder är skönsmässiga.

3.5 England och Wales

Det engelska påföljdssystemet är rätt komplicerat och innehåller en del påföljder som hos oss är okända. Det kan därför vara på sin plats med en genomgång av de olika påföljderna för att man därmed skall kunna se hur klassificeringen på de fyra huvudkategorierna har tillämpats.

Till *frihetsberövande* påföljder har förts följande domar.

- a) Immediate imprisonment, dvs. vanligt, omedelbart verkställt fängelsestraff.
- b) Borstal training, motsvarande ungefär ungdomsfängelse. Tidsobestämt mellan 6 mån.–2 år för personer i åldern 14–21 år.
- c) Detention center order, "a short sharp shock" på 3 mån. för ungdom upp till 21 år.
- d) Care order, motsvarande ungefär placering i ungdomsvårdsskola.
- e) Attendance center order även för ungdom upp till 21 år. Innebär aktivt deltagande i verksamheten vid ett "attendance center" några kvällar eller söndagar.

- f) Hospital order, tvångsvård av mentalt sjuka i sjukhus.
- g) Restriction order, speciellt för mentalsjuka.
- h) Police cells. Magistrate's Courts kan döma en person till 1–4 dagars vistelse i en polisarrest (4 dagar torde vara vanligast, men det finns exempel på att Crown Courts har ådömt 1 eller 2 dagar).
- i) In default of payment of a fine, omfattar det faktiska antalet intagna i fängelserna för obetalda böter (ur fängelsestatistiken).

Till *kontroll i frihet* har förts dessa påföljdstyper:

- a) Probation order, dvs. skyddstillsyn (för personer över 17 år).
- b) Supervision order, övervakning m. m. för unga lagöverträdare under 17 år.
- c) Community service order, "samhällstjänst" ett visst antal timmar för en förening el. dyl.

Varning omfattar dessa påföljder:

- a) Absolute discharge, dvs. att domstolen förklarar vederbörande skyldig – som enda påföljd.
- b) Recognizance, en dom där brottslingen förklarar sig uppfylla vissa betingelser, speciellt att inte upprepa den olagliga handlingen.
- c) Conditional discharge, domsutsättelse.
- d) Suspended sentence, villkorlig dom med utsatt straff.
- e) Caution, muntlig eller skriftlig varning av polisen.
- f) Written warning, skriftlig varning vid vägtrafikförseelse.

I tillägg till dessa påföljder finns enstaka beslut som har varit omöjliga att klassificera (deras antal uppgår till ett hundratal och omfattar sådana beslut som att en sjöman beordras tillbaka till sitt skepp, att i stället för straff en utlännings förvisas ur riket o. dyl.). Värre är att det för 30 130 domar endast finns upplysning om att den åtalade funnits skyldig till brottet. Uppenbarligen rör det sig emellertid om överträdelse av diverse ordningsstadganden varför dessa fall troligen endast leder till böter, varningar, viten el. dyl.

För ordningens skull skall slutligen tilläggas att de siffror som presenteras endast omfattar åldersgruppen 14 år och över – det engelska straffsystemet har ju annars i princip ingen nedre straffmyndighetsålder.

3.6 Västtyskland

i Tyskland talar man dels om förbrytelser (Verbrechen – straff på ett års fängelse el. mera) dels om förseelser (Vergehen – straff på böter eller kortare fängelsestraff). I tillägg härtill kommer ordningsöverträdelser (Ordnungswidrigkeiten) vilka kan medföra smärre (oftast) eller större (mera sällan) böter eller avgifter. Ordningsöverträdelser och deras påföljder regleras i en egen lag gemensam för hela riket gällande även för lokala föreskrifter av olika slag. Viktigt är att märka att överträdelser av dessa lagar *icke* är straffbara och att de påföljder varom här är tal *icke* är straffrättsliga påföljder. Någon statistisk redovisning av dessa påföljder existerar inte (med undantag för vissa påföljder som är av betydelse för frågan om körkortsindragning). Av speciell betydelse är, att rattonykterhet endast är ordningsöverträdelse (Strassenverkehrsgesetz § 24 a) och sålunda juridiskt sett inte ett

brott. Undantag – som gör handlingen till ett brott – finns i StGB § 315 e, (det förutsätts då att handlingen medfört risk för medtrafikanternas liv och hälsa eller att risk föreläggat för skada av betydande ekonomiskt värde).

Vad beträffar de straffrättsliga påföljderna kan dessa ådömas dels efter StGB (Strafgesetzbuch) eller efter JGG (Jugendgerichtsgesetz) beroende på den skyldiges ålder. Ungdomar mellan 14 och 18 år kan uteslutande behandlas enl. JGG medan de mellan 18 och 21 kan behandlas även efter StGB beroende på vederbörandes psykiska utvecklingsnivå (JGG § 105).

Av *frihetsstraff* finns följande huvudformer.

Enl. StGB: *Fängelse* samt för psykiskt störda och alkoholister sjukhus- och anstaltsvistelse. (I vissa fall används även Sicherungsverwahrung, som dock alltid föregås av ett fängelsestraff, varför det försvinner i statistiken över den omedelbart ålagda påföljden. Antalet med denna tilläggsåtgärd var år 1980 41 personer). Viktigt att komma ihåg är, att enl. StGB § 47 får fängelse under 6 mån. endast undantagsvis användas.

Enl. JGG: *Jugendstrafe* – fängelse mellan 6 mån. och 5 (i vissa fall 10) år. Straffet kan även vara tidsbestämt inom en ram på 4 år. Straffet kan vara villkorligt och den dömda skall då alltid stå under övervakning.

Jugendarrest kan ådömas som fritidsarrest (vid 1–4 tillfällen), korttidsarrest (upp till 6 dygn) och långtidsarrest (1–4 veckor). Som uppfostringsåtgärd kan även användas intagning i uppfostringsanstalt inom socialvården och placering i specialanstalter för psykiskt störda.

Frihetsstraff för *obetalda böter* förekommer rätt allmänt. Någon statistisk redovisning finns dock inte, varför antalet måste beräknas. Enligt vad som meddelats mig resulterar inte mindre än 5 % av alla ådömda bötesstraff i fängelsevistelser.⁵

Kontroll i frihet: Dom på frihetsstraff ges ofta villkorligt med eller utan övervakning (Strafaußsetzung zur Bewährung) enl. StGB. Enl. JGG skall en sådan påföljd alltid vara förenad med övervakning.

För unga lagöverträdare gäller, att domstolen kan besluta om olika påföljder av uppfostrande art, bl. a. att ge den unge och hans familj en övervakare (Erziehungsbeistandschaft).

Varning: Domstolen kan besluta om villkorlig dom utan övervakning, men med olika villkor. Speciellt beträffande unga lagöverträdare ger systemet domstolen rätt fria händer (den dömda skall t. ex. be om ursäkt, betala skadestånd eller en mindre summa pengar till välgörenhet). Domstolen kan även besluta att ej straffa alls eller rätt och slätt ge en varning. Av speciell betydelse är de beslut som består i att målet "ställs in" (Einstellung). Detta motsvarar svenska åtalsunderlåtelser enligt RB 20:7.1 och innebär sålunda en varning. Skillnaden mellan de svenska och tyska systemen är processuell, i det att tyska åklagare måste ha ett domstolsbeslut för att ställa in målet (och där för övrigt åklagaren måste fråga om domstolen själv önskar meddela ett sådant utslag). Men även denna regel har ett undantag: För unga lagöverträdare behöver inte åklagaren fråga domstolen om adekvata åtgärder redan vidtagits eller om det i förseelsefall inte kan vara någon allmän hänsyn som kräver påföljd (JGG § 45).

Böter: Antalet böter är relativt litet, vilket är en följd av det ovannämnda systemet med ordningsöverträdelser.

4 Resultat

Beräknat per 100 000 invånare i straffmyndig ålder visar sig följande.

Frihetsberövande påföljder¹

Danmark (1978)	540,3	(431,5)
Finland (1980)	358,0	(318,0)
Norge (1981)	340,0	(328,0)
Sverige (1981)	300,0	(300,0)
England (1979)	272,7	(222,5)
Västtyskland (1980)	223,1	(163,1)

¹ Siffrorna i parentes: Exkl. bötesförvandling.

Kontroll i frihet

England	162,7
Sverige	154,4
Finland	96,1
Danmark	73,5
Västtyskland	49,9
Norge	19,3

Varning

Västtyskland	1 368,7
England	1 194,3
Finland	480,2
Danmark	466,3
Norge	423,0
Sverige	343,3

Böter

England	9 215,8
Finland	8 758,1
Sverige	6 349,8
Danmark	6 048,0
Norge	3 775,9
Västtyskland	1 087,8

Som man kan se av denna sammanställning används de olika typerna av brottspåföljder rätt olika i de sex länderna. Risken att bli dömd till en påföljd som medförde frihetsförlust var avsevärt högre i Danmark än i de övriga länderna – även betydligt högre än i Finland, som annars anses ha den högsta straffnivån i Norden.

Man kan sålunda konkludera, att Sverige använder sig minst av frihetsberövande påföljder inom Norden, men att vi oftare tillgriper dessa påföljder än England och – i synnerhet – Västtyskland. I stället använder sig dessa två senare länder av olika former av åtgärder som här har betecknats som "varning".

Exkluderar man bötesförvandling accentueras skillnaderna i användning av frihetsstraff mellan Norden och England/Västtyskland. Speciellt är skillnaden stor i förhållande till Västtyskland, i det Sverige, Norge och Finland använder frihetsberövande påföljder nästan dubbelt och Danmark nästan tre gånger så ofta. Om vi i Sverige skulle ligga på samma nivå som Västtyskland, skulle vi endast ha 9 150 domar till frihetsstraff mot ett faktiskt antal

på 16 150. Skillnaden motsvarar ungefär samtliga frihetsberövanden för överträdelser av specialstraffrättsliga bestämmelser, dvs. att vi skall kunna komma ned på Västtysklands nivå om vi införde ett förbud mot användning av frihetsstraff vid trafik-, narkotika-, smuglings- och skattebrott.

5 Frihetsstraffets längd

5.1 Inledning

Vissa komplikationer uppkommer när man skall försöka jämföra hur långa frihetsberövanden som används av domstolarna i olika länder. I vissa fall saknas sålunda av naturliga skäl informationer från det beslutande organet, nämligen när det rör sig om tidsbestämda reaktioner, exempelvis placering i ungdomsanstalter eller vid påföljden livstidsstraff. I andra fall saknas helt information; detta gäller sålunda förvandlingsstraff för böter. Vissa tekniska problem försvårar även jämförelserna, speciellt viktigt är att de olika statistikerna opererar med olika klassintervaller på tidslängderna av ådömda frihetsstraff.

Dessa svårigheter medför, att jämförelserna inte kan bli så detaljerade som man skulle önska. Vårdåtgärderna får t. ex. lämnas helt utanför framställningen som för övrigt får begränsas till de informationer som är jämförbara betr. respektive statistiks klassindelningar.

Det skall för övrigt tilläggas, att de av domstolarna ådömda straffen inte i något av de länder som ingår i undersökningen motsvarar de faktiska tider som frihetsberövandena varar. Samtliga länder hade de år undersökningen omfattar 1/3 (och i vissa fall 1/2) tidsreduktion för straff över 2–4 månader.⁶

I bilagorna 7–12 i appendix redovisas de absoluta talen och en sammanfattning av huvudresultaten finns i följande tablå. För att jämförelsen skall bli något så när rättvis har för straff upp till 6 månader inkluderats de fall där verkställighet av bötesstraff har skett. Dessa siffror (som inte omfattar beslut om verkställighet, men faktiskt antal intagna i fängelserna) är hämtade ur resp. lands fängelsestatistik.

Frihetsstraffets längd. (Inkl. bötesförvandlingsstraff, vilka samtliga antagits vara under 6 mån. Exkl. bötesförvandling i parentes.) Procent (kumulativ)

	Sverige	Danmark	Finland	Norge	England	Västtyskland
Under 6 månader	75,4 (–)		67,7 (63,6)	88,7 (88,1)		66,3 (53,8)
6 månader och under	82,6 (–)	90,4 (88,4)	73,0 (69,3)		72,5 (65,9)	70,8 (60,0)
Under 1 år	89,9 (–)		90,5 (89,3)	95,8 (95,5)		
1 år och mindre	93,4 (–)	96,2 (95,4)			81,9 (77,5)	83,3 (77,1)
Under 4 år				Under 3 år 99,1 (–)		
						3 år och mindre:
4 år och mindre	99,3 (–)	99,7 (–)	99,2 (99,1)		98,7 (98,3)	96,7 (95,5)
N=	16 185 (16 135)	18 289 (15 237)	11 488 (10 141)	9 382 (8 855)	88 084 (71 040)	95 850 (69 945)

5.2 Kommentar

Den lägsta gemensamma tidslängd som anges i de statistiska källorna är 6 månader. Men för Norges del gäller, att klassintervallet omfattar 6-11 månader, vilket betyder att det inte är möjligt att helt exakt jämföra med de övriga länderna där uppgifter finns om intervallet "6 månader och mindre". Det framgår emellertid av uppgifterna från Sverige, Finland och Västtyskland att 5-7 % av de dömda erhållit exakt 6 månaders fängelse. Utgår man från att motsvarande är fallet i Norge, betyder detta att ca 94 % av de norska frihetsstraffen är på 6 månader eller mindre. Detta skulle då betyda, att Norge är det land som oftast använder frihetsstraff upp till och med 6 månader. Därefter kommer Danmark (90,4 %), Sverige (82,6 %), Finland (73,0 %), England (72,5 %) och Västtyskland (70,8 %).

Går man upp till 1 år saknas jämförbarhet med Finland och Norge (där klassintervallen går från 1 till 1,5 resp. 1 till 3 år). Det är emellertid inget som tyder på att den ovan angivna rangordningen länderna emellan har ändrats. Detsamma är fallet om man sätter gränsen vid 4 år – här är det för övrigt endast Västtyskland som något avviker, i det att de övriga länderna ytterst sällan använder straff som är längre. Orsaken till att man i Tyskland relativt sett oftast utmäter längre straff har troligen sin huvudorsak i det allmänna förbudet i StGB § 47 mot straff på under 6 månader.

Om man inte medräknar förvandlingsstraff för böter blir de ovan anförda skillnaderna tydligare. Särskilt tydligt framträder detta vid 1-årsgränsen: De nordiska länderna använder mer sällan längre straff än England och Västtyskland.

Medan det i föregående avsnitt påvisades att England och Västtyskland använder sig av frihetsberövande påföljder i mindre utsträckning än de nordiska länderna ger den procentuella fördelningen i detta avsnitt läsaren ett intryck av att man ändå är strängare i dessa länder än i Norden. Huruvida detta är fallet kan kontrolleras genom att man tar hänsyn till befolkningmängden. En beräkning ger följande ungefärliga resultat:

Dömda per 100 000 invånare till:

	Över 6 mån. fängelse	Över 12 mån. fängelse
Finland	92 (1)	26 (3)
England	72 (2)	47 (2)
Västtyskland	64 (3)	51 (1)
Danmark	51 (4)	20 (4)
Sverige	50 (5)	19 (5)
Norge	30-35 (6)	14 (6)

Risken (per 100 000 invånare) att bli dömd till över 6 månaders fängelse är sålunda störst för befolkningen i Finland, följd av England och Västtyskland. Läst ligger Norge. Ser vi emellertid på risken att bli dömd till över 1 års fängelse ändras rangordningen: Västtyskland och England intar tätpositionerna med Finland på tredjeplats. Att märka är, att skillnaden mellan Västtyskland/England och de nordiska länderna är avsevärd: Riskerna är endast halvparten eller lägre i Norden.

Konklusionen för Sveriges del blir sålunda, att när det gäller tidslängden av det straff som domstolarna utmäter ligger vi ungefär på samma nivå som

Danmark. Kortast är straffen i Norge, medan Finland, Västtyskland och England oftare utmäter straff som kan innebära längre tids frihetsberövande. Det största antalet långa straff utmäts i Västtyskland och England. Och det största antalet korta straff – under 6 månader – använder sig domstolarna av i Norge, Danmark och Sverige och detta betydligt oftare än England och Västtyskland. Finland intar en mellanställning i det man där oftare använder straff på mellan 6 månader och 1 år än vad som är fallet i de övriga nordiska länderna.

6 Påföljderna vid stöld, rån och misshandel

6.1 Inledning

Den föregående redovisningen omfattar samtliga beslut och domar där någon har "lagförts" för brott, dvs. funnits i teknisk mening skyldig. Det har visat sig, att de nordiska länderna använder sig av frihetsberövande påföljder i betydande utsträckning i jämförelse med Västtyskland och England, dvs. att fler personer ges sådana påföljder i Norden än i de två utomnordiska länderna. En av de närliggande förklaringarna till detta torde vara den utsträckt användningen av korta fängelsestraff trafiknykterhetsbrott. I Sverige avsåg sålunda 27 % av samtliga frihetsberövande påföljder brott mot TBL 4 § och i Norge hela 47 %, mot för Västtyskland 7 % och England omkring 3–4 %.

Frågan är emellertid om detta är hela förklaringen. Kanske förhåller det sig så, att vi även använder frihetsberövande påföljder oftare för andra brottstyper. För att testa hur det förhåller sig har jag tagit fram uppgifterna för tre allmänt förekommande traditionella brott, nämligen stöld, rån och misshandel.

6.2 Stöld

För att en sådan jämförelse skall vara meningsfull förutsätter den att brottsdefinitionerna m. m. är likartade och tillämpas likartat. Vad beträffar den första frågan gäller att enhetligheten för de nordiska ländernas del är tämligen god så länge man opererar med begreppet "stöld" rent allmänt och dessutom inkluderar tillgrepp av motorfordon. Den enda kvantitativt betydande skillnaden torde vara att man i Norge inte har uppgifter om snatteri ("naske-ri") i det dessa brott år 1972 nedkriminaliserades från förbrytelser till forseelser. Jag har sökt lösa detta problem genom att använda mig av antalet snatterier för året 1971. De tyska definitionerna på stöld (StGB §§ 242–3, 244, 248 a och b) tycks även omfatta i huvudsak samma som de nordiska, vilket även torde vara fallet med rån (StGB 249–52), medan stöldbegreppet i England även omfattar förskingring, något som förhöjer siffrorna med några procent. Ett speciellt problem föreligger för Västtyskland i det det saknas uppgifter om i hur många fall åklagaren självständigt medgivit åtalsunderlåtelse (Einstellung). De data som föreligger specificerar inte dessa beslut på brottstyp.

Vad beträffar tillämpningen av lagreglerna är förhållandet att vi saknar

närmare undersökningar. (Man kan exempelvis fråga sig vad det betyder att snatteri och motorfordonstillgrepp i Västtyskland är angivelsebrott.) Säkertligen skulle en sådan undersökning kunna visa på olikheter i detaljer. Jag tror emellertid att dessa knappast skulle spela någon roll för en grov kvantitativ jämförelse.

Jämförelsesiffrorna framgår av tabell 6.2.1 nedan. Där har för varje land beräknats den procentuella fördelningen på frihetsberövande, ej frihetsberövande påföljder och böter. Vidare har hänsyn tagits till befolkningmängden i straffmyndig ålder (15 (14)–67 år).

Ser man först på den procentuella fördelningen av det totala antalet domar och beslut kan man konstatera att frihetsberövande åtgärder har tillämpats i 13,4 – 32,4 procent. Sverige, Västtyskland och England använder relativt sett dessa åtgärder minst (13–15 %), därefter följer Danmark och Finland (20 %) medan Norge ligger högst med 32,4 %. Det senare är något förvånande, men *kan* ha samband med att snatterierna endast har medtagits med det antal de hade år 1971. Om det reella antalet sådana brott är högre, betyder detta givetvis att procentandelen frihetsberövande åtgärder minskar. Dessa påföljder används ju ytterst sällan vid snatteri.

Den relativt vanligaste påföljden vid stöld är någon typ av ej frihetsberövande påföljd. Endast Finland representerar här ett klart undantag i det böter här används i hela 65 % av fallen.

Ser man på fördelningen per 100 000 inv. förvånas man över de stora skillnader som finns mellan totalsiffrorna. England har hela 872,6 domar och beslut rörande stöld, Finland 678,0, Sverige 498,3, Västtyskland 468,5, Dan-

Tabell 6.2.1 Stöld

Påföljd	Sverige			Danmark			Norge		
	Antal	Procent	Per 100 000 inv.	Antal	Procent	Per 100 000 inv.	Antal	Procent	Per 100 000 inv.
1. Frihetsberövande	3 735	13,4	66,6	2 681	19,7	78,0	2 285	32,4	82,3
2. Ej frihetsberövande	17 660	63,2	314,8	5 597	41,2	162,9	4 033	57,2	145,3
3. Böter	6 558	23,5	116,9	5 323	39,1	154,9	733	10,4	26,4
Totalt	27 953	100	498,3	13 601	100	395,8	7 051	100	254,1
	<i>Finland</i>			<i>Västtyskland</i>			<i>England</i>		
1. Frihetsberövande	4 464	19,9	132,5	28 250	14,0	65,5	43 593	14,8	129,3
2. Ej frihetsberövande	3 487	15,3	103,5	94 102	46,5	218,1	131 481	44,7	390,0
3. Böter	14 890	65,2	442,0	79 831	39,5	185,0	119 150	40,5	353,4
Totalt	22 841	100	678,0	202 183	100	468,5	294 224	100	872,6

mark 395,8 och Norge 254,1. En tänkbar förklaring är att detta avspeglar olika brottsnivåer i resp. länder. Tyvärr får detta emellertid ingen bekräftelse om vi som index för brottslighet använder polisstatistikens uppgifter om anmälda brott. Finland har exempelvis den lägsta registrerade brottsligheten men ligger näst högst i antalet domar och beslut, medan Danmark, som har den högsta registrerade stöldbrottsligheten, ligger näst lägst i antalet domar och beslut. En annan tänkbar förklaring kan vara skillnader i uppklaringsprocent. Det visar sig nämligen att England och Finland – de två länderna med det största antalet domar och beslut – även har mycket höga tal för uppklarade fall, omkring 40 %, medan Sverige, Danmark och Norge endast har 20 %. Vad detta i sin tur beror på kan man endast spekulera över: Beror det på olika statistiska sätt att beräkna uppklaringsprocent, på skillnader i poliseffektivitet eller på någon tredje faktor? Personligen har jag liten tro på att polisens effektivitet kan skilja sig särskilt mycket åt om då inte förutsättningarna för att polisen skall klara upp fallen kan vara olika i resp. land. Kan det exempelvis vara så att personer som blir offer för småstöldar med identifierad gärningsman oftare anmäler brotten i Finland och England än i de övriga länderna?

Ser man till den faktiska fördelningen per 100 000 inv. vid de tre påföljdsgrupperna visar det sig att risken för att bli dömd till frihetsberövande påföljd är högst i Finland och England (132,5 resp. 129,3). Därefter följer Norge (82,3) och Danmark (78,0). Lägst ligger Sverige (66,6) och Västtyskland (65,5). Skillnaderna är, som man ser, betydande.

Denna rangordning stämmer på ett par punkter knappast med våra vanliga föreställningar. Vad jag åsyftar är dels Västtysklands lindriga bruk av frihetsberövande påföljder, dels Norges stränga tillämpning av desamma. För det förstnämnda landet torde förklaringen återigen ligga i det allmänna förbudet mot fängelsestraff under 6 månader. Vad beträffar förhållandena i Norge så ser dessa ut på följande sätt: Norge tycks vara det land av samtliga länder som procentuellt använder frihetsstraff oftast för stöld och risken att en person i Norge skall få sådant straff är betydligt högre än i Sverige. Nu har emellertid Norge färre registrerade stöldbrott än Sverige.

Om man använder polisstatistikens siffror (vilka dock inte är helt jämförbara) har Norge endast 1/3 av den svenska stöldbrottsligheten⁷. Enbart utifrån denna jämförelse skulle man sålunda kunna frestas dra den slutsatsen att den norska stöldbrottsligheten har sin låga nivå på grund av den stränga straffrättskipningen. Men tyvärr håller inte detta enkla resonemang om man tar med i bilden även de övriga länderna: Danmark, som använder frihetsstraff nästan lika ofta som Norge, har sålunda den högsta anmälda brottssiffran för stöld, och Västtyskland, som minst använder sig av frihetsstraff, har en av de lägsta brotts-siffrorna, nästan lika låg som Norge.

Tabell 6.2.2 ger en föreställning om de utmätta frihetsstraffen (vårdåtgärder, tidsbestämda påföljder o. dyl. ej medtagna). Som man ser är de korta frihetsstraffen – upp till och med 6 månader – vanligast i samtliga länder. Men vissa skillnader kan spåras, sålunda tycks Norge vara det land som oftast använder korta påföljder, medan Västtyskland, England och Danmark använder dem något sparsammare. För Finlands och Sveriges del finns uppenbarligen en viss faiblesse för 6-månadersstraffet.

Går man upp till 1 års frihetsberövande ser man att Norden skiljer sig från

Tabell 6.2.2 Stöld. Frihetsstraffets längd. Procent (kumulativ)

	Sverige 1981	Danmark ¹ 1978	Norge 1981	Finland 1980	Väst- tysk- land 1980	England ² 1979
Under 6 mån.	63,2		74,6	65,9	56,7	
6 mån. och mindre	78,0	67,7		75,0	62,4	63,9
Under 1 år	92,7		94,4	92,7		
1 år och mindre	96,5	91,7			81,4	78,5
Under 4 år			99,9	100,0	98,5	
4 år och mindre	99,9	99,9				99,3
N.	3 525	2 250	2 284	4 464	27 775	22 626

¹Endast män²Endast "immediate imprisonment".

Västtyskland och England, i det de senare länderna uppenbarligen långt oftare använder längre straff. Men vid 4-årsgränsen utjämnas alla skillnader: Relativt sett används längre straff än fyra år praktiskt taget inte för stöld och inbrott i något land.

6.3 Rån

I jämförelse med stöld och inbrott är rån en "exklusiv" typ av brott så till vida som det är en sällan förekommande typ av tillgreppsbrott och ofta av allvarlig art på grund av våldsmomentet. Lagdefinitionerna i de resp. länderna tycks ge vid handen att det finns vissa skillnader speciellt betr. "lindrigare" fall av rån. I praxis är gränserna mot å ena sidan stöld och å andra sidan misshandel säkerligen något olika (jfr. BrB 8:5 andra stycket).

Omfattningen av de statistiska informationerna varierar. Speciellt skall man märka att den danska redovisningen endast omfattar män (17 kvinnor tillkommer – uppgifter om påföljdsval saknas för dessa).

Resultatet av genomgången av tillgänglig statistik framgår av tabell 6.3.1. Skillnaderna i antalet personer som övertygats om rån varierar som synes avsevärt. Räknat per 100 000 inv. har Finland långt flera än de övriga länderna (21,1) och Norge betydligt färre (4,6). För de övriga länderna är likheten påtaglig (England 9,2, Sverige 9,1, Danmark 8,8, och Västtyskland 8,5). Det kan i detta sammanhang anmärkas att den tillgängliga anmälnings- och uppklaringsstatistiken tycks visa, att Finlands höga siffra har samband inte enbart med en strängare behandling av "lindriga" fall, utan även med en hög uppklaringsprocent, medan Norges låga siffra verkar bero såväl på lågt antal anmälningar som på låg uppkläring.

Av de personer som förklaras skyldiga till rån används frihetsberövande åtgärder oftast i Norge (85,2 %) och Danmark (83,8 %). Därefter följer Sverige (79,3 %), England (76,4 %), Finland (65,8 %) och slutligen Västtyskland (55,3 %).

Tabell 6.3.1 Rån

Påföljd	Sverige 1981			Danmark ¹ 1979			Norge 1981		
	Antal	Procent	Per 100 000 inv.	Antal	Procent	Per 100 000 inv.	Antal	Procent	Per 100 000 inv.
1. Frihetsberövande	403	79,3	7,2	254	83,8	7,4	109	85,2	3,9
2. Ej frihetsberövande	104	20,5	1,9	49	16,2	1,4	19	14,8	0,7
3. Böter	1	0,2	0,0	—	—	—	—	—	—
Totalt	508	100	9,1	303	100	8,8	128	100	4,6
Påföljd	Finland 1980			Västtyskland 1980			England 1979		
	Antal	Procent	Per 100 000 inv.	Antal	Procent	Per 100 000 inv.	Antal	Procent	Per 100 000 inv.
1. Frihetsberövande	467	65,8	13,9	2 023	55,3	4,7	2 359	76,4	7,0
2. Ej frihetsberövande	241	33,9	7,2	1 613	44,1	3,7	586	19,0	1,7
3. Böter	2	0,3	0,1	25	0,7	0,1	142	4,6	0,4
Totalt	710	100	21,1	3 661	100	8,5	3 087	100	9,2

¹ Endast män

Vad beträffar de utmätta frihetsstraffens längd framgår de av tabell 6.3.2.

Tabell 6.3.2 Rån. Frihetsstraffets längd. Procent (kumulativ)

	Sverige 1981	Danmark ¹ 1978	Norge 1981	Finland 1980	England 1980	Västtyskland 1979
Under 6 mån.	15,1		20,2	3,9		
6 mån. och mindre	20,6	12,9		6,0	14,8	19,6
Under 1 år	30,7		44,0	44,1		
1 år och mindre	55,7	51,4			29,5	29,4
Under 4 år			88,1 ²	98,9		
4 år och mindre	94,2	92,9			85,2	76,5 ³
N.	345	240	109	463	2 359	2 012

¹ Endast män² Under 3 år³ 3 år och mindre

Rent allmänt framgår det av tabellen att de korta frihetsstraffen inte förekommer särskilt ofta i några av länderna. Sverige, Norge och Västtyskland använder sig av straff på 6 månader eller mindre i omkring 20 % av fallen, medan Finland endast använder det i 6 %. Drar man gränsen vid 1 år börjar det visa sig ett klart mönster i det att de nordiska länderna använder sig av straff intill 1 år i drygt 50 % av fallen, medan England och Västtyskland endast gör det i 30 %.

Går man upp till 4 år blir skillnaderna än tydligare. Finland är det land som minst använder sig av de riktigt långa straffen (endast 1 % döms till 4 år eller mera) medan Sverige och Danmark gör det något oftare (6–7 %). Troligen ligger Norge ungefär på finsk nivå. I motsats till detta har England hela 15 % som döms till över 4 års straff och det är troligt att något motsvarande är fallet för Västtysklands del.

6.4 Misshandel

Lagdefinitionerna beträffande misshandel varierar betydligt mera än de övriga medtagna brotten. Speciellt gäller detta i England, vars statistikredovisning innehåller en mängd olika handlingar som inte är närmare specificerade. En del av dessa ("impeding the saving of life from shipwreck", "obstructing, assaulting or arresting upon civil process, clergyman performing service" eller "using chloroform to commit or assist in committing an indictable offence") torde antalsmässigt vara så sällan förekommande att de endast har kuriositetsintresse. Värre är att olika typer (totalt sett hela 12 stycken) av lagbestämmelser rörande innehav av skjutvapen är inkluderade utan att det är möjligt att veta hur stor del de utgör av misshandelsbrotten.

Det finns även vissa andra förhållanden som gör att man bör visa viss försiktighet vid tolkningen av de presenterade data. Exempelvis kan det säkerligen variera länderna emellan i vilken utsträckning man åtalar för misshandel resp. någon annan bestämmelse – vid slagsmål på allmän plats kan man sålunda kanske på vissa håll hitta att man använder någon lagregel som rör den allmänna ordningen i stället för misshandelsbestämmelsen. Vi har heller ingen möjlighet att veta något om betydelsen av den speciella norska bestämmelsen om provokation och retorsion, dvs. att en ärekränkning eller våldshandling kan leda till straffbefrielse om den är ett svar på motpartens ärekränkning eller våld – och den senare blir även fri från straff. (En i och för sig mycket praktisk regel som föregriper den nyare kriminalpolitiska skolan som vill låta parterna själva göra upp sinsemellan.)

Resultat av genomgången finns i tabell 6.4.1.

Det framgår att det land som har flest lagförda för misshandel är Finland med 254,9 per 100 000 inv. Därefter följer England (148,7), Västtyskland (96,3), Sverige (88,8), Danmark (60,4) och Norge (med endast 28,8).

Hur korresponderar nu denna rangordning med antalet registrerade misshandelsbrott? Om man skall tro polisstatistiken ligger här Sverige högst, därefter Finland, Västtyskland, England, Norge och – lägst – Danmark. Som man ser ligger Norge och Danmark lägst såväl betr. registrerade brott som när det gäller antalet lagförda, medan Finland och Sverige kämpar om tätplatsen när det gäller anmälda brott. Finland vinner emellertid överlägset när det gäller antalet lagförda – något som tycks ha samband med att Finland återigen rapporterar en nästan hundra procentig uppkläring mot Sveriges blygsamma 60 %. En liknande förklaring kan finnas till de relativt höga siffrorna över lagförda i Tyskland och England. Vad som emellertid tycks vara klart, är att det är svårt att dra några slutsatser om sambandet mellan brottsnivå och lagföringar.

Beträffande de olika påföljderna framgår av tabell 6.4.1 att Danmark, Sverige och Norge är de länder som procentuellt oftast använder frihetsbe-

Tabell 6.4.1 Misshandel

Påföljd	Sverige			Danmark			Finland		
	Antal	Procent	Per 100 000 inv.	Antal	Procent	Per 100 000 inv.	Antal	Procent	Per 100 000 inv.
1. Frihetsberövande	1 601	32,1	28,5	1 206	58,1	35,1	664	7,7	19,7
2. Ej frihetsberövande	1 606	32,2	28,6	483	23,3	14,1	1 069	12,5	31,7
3. Böter	1 775	35,6	31,6	385	18,6	11,2	6 853	79,8	203,4
Totalt	4 982	100	88,8	2 074	100	60,4	8 586	100	254,9
	Norge			Västtyskland			England		
	Antal	Procent	Per 100 000 inv.	Antal	Procent	Per 100 000 inv.	Antal	Procent	Per 100 000 inv.
1. Frihetsberövande	225	28,1	8,1	6 487	15,6	15,0	7 406	14,8	22,0
2. Ej frihetsberövande	493	61,6	17,8	18 487	44,5	42,8	18 485	36,9	54,8
3. Böter	82	10,3	3,0	16 578	39,5	38,4	24 245	48,4	71,9
Totalt	800	100	28,8	41 552	100	96,3	50 136	100	148,7

rövande åtgärder, medan Västtyskland och England intar en mellanposition. Minst används frihetsstraff i Finland (endast i 7,7 % mot Danmarks 58,1 %). Räkna vi per 100 000 inv. visar det sig att risken att bli dömd till frihetsstraff är högst i Danmark (35,1) och Sverige (28,5) och lägst i Finland (19,7), Västtyskland (15,0) och Norge (8,1).

Straffmätningen i de fall där frihetsstraff har använts framgår av tabell 6.4.2.

Tabell 6.4.2 Misshandel. Frihetsstraffens längd. Procent (kumulativ)

	Sverige	Danmark	Finland	Norge	Västtyskland	England
Under 6 mån.	75,2		48,8	81,3		
6 mån. och mindre	82,2	91,3	54,8		79,3	63,6
Under 1 år	87,7		81,3	92,9		82,4
1 år och mindre	93,3	97,0			89,2	
Under 4 år			97,4	98,7 ¹	99,2 ¹	
4 år och mindre	99,9	100				98,7
N.	1 534	1 182	664	225	6 487	7 265

¹ 3 år och mindre

Strafftider under 6 månader dominerar i samtliga länder, men det finns dock vissa klara skillnader: England, Västtyskland och Finland använder dessa korta fängelsestraff mer sällan än Danmark, Sverige och Norge. Vanligast är de förekommande i Danmark och Norge.

Samma tendens gör sig gällande vid 1-årsgränsen. Går vi upp till 4 år ser man att det är ytterst sällan som straff över denna tid utmäts. Det är endast i England och Finland som detta förekommer (och då rör det sig i absoluta tal om 17 resp. 96 personer).

7 Sammanfattning

I det föregående har det på grundval av tillgänglig kriminalstatistik givits en översikt över användningen av straffrättsliga påföljder i Norden, Västtyskland och England.

Undersökningens första del omfattar en totalredovisning av samtliga påföljder fördelade på huvudgrupperna frihetsberövande påföljder, påföljder som medför någon form av kontroll utan frihetsberövande, varningar och böter. Resultatet av denna genomgång visar, att Sverige är det land i Norden som minst använder sig av frihetsberövande påföljder, men att England och Västtyskland har en betydligt lägre frekvens. Vad som för övrigt är karaktéristiskt är att Sverige, i jämförelse med övriga länder, mycket sällan använder sig av någon typ av varning (villkorlig dom el. likn.) men relativt ofta av kontroll i frihet och böter.

Beträffande frihetsstraffens utmätta längd gäller att de korta frihetsstraffen dominerar i samtliga länder. Sverige representerar här inget undantag och är inte "mildare" än de övriga länderna – vi har genomgående samma straffnivå som de övriga nordiska länderna. England och Västtyskland – som använder frihetsstraff mer sällan – utmärker sig genom att slå till extra hårt mot en liten grupp av personer som får över 1 års fängelse.

Den konklusion man kan dra av denna första del av undersökningen är sålunda att Sverige intar en mellanposition när det gäller användningen av frihetsstraff och tidslängd utmätt straff. Uppfattningen att vi skulle vara exceptionellt försiktiga i bruket av frihetsberövande påföljder och att vi skulle använda kortare straff än motsvarande länder torde vara betydligt överdriven.

Andra delen av undersökningen utgöres av en jämförelse mellan resp. länders bruk av straffpåföljder för stöld, rån och misshandel.

Sverige är det land som procentuellt använder sig minst av frihetsberövande påföljder vid *stöld* (omfattande stöld, grov stöld, snatteri och tillgrepp av motorfordon). I stället använder man oftare än något annat land ej frihetsberövande påföljder, men avståndet till Västtyskland och England är hårfint. Räknat per 100 000 inv. har emellertid Sverige en medtävlare i att inte utsätta medborgarna för risken att bli dömda till frihetsstraff, nämligen Västtyskland som ligger något lägre.

Beträffande frihetsstraffens längd för de till ovillkorligt straff dömda skiljer sig inte Sverige från de övriga nordiska länderna, dvs. man är varken strängare eller mildare i straffmätningen. Västtyskland och England är

emellertid betydligt strängare i det de oftare använder strafftider på mellan 1 och 4 år än de nordiska länderna.

Motsvarande konklusioner kan dras av genomgången beträffande *rån-brotten*.

Sverige använder sig av frihetsstraff i 80 % av fallen vilket är betydligt oftare än Finland och Västtyskland, men mer sällan än Danmark och Norge. Räknat per 100 000 inv. ligger vi mitt på skalan i sällskap med Danmark och England. Beträffande straffmätningen går den stora skiljelinjen mellan de nordiska länderna och England/Västtyskland i det de senare länderna återigen har en liten grupp som de ger betydligt längre strafftider.

Vad gäller *misshandelsbrotten* tillhör Sverige de länder som oftast använder frihetsstraff och vår straffmätning tycks inte skilja sig påtagligt från Danmark, Norge och Västtyskland (medan Finland och England är något strängare).

Rent allmänt kan således sägas, att det presenterade materialet inte ger något belägg för antaganden om att vi i Sverige skulle använda oss av frihetsstraff mer sällan än de övriga länderna eller att de strafftider vi använder är speciellt korta. Sverige tycks ligga någonstans vid "the middle road".

Det kan slutligen påpekas, att användningen av olika straffpåföljder tycks vara tämligen opåverkad av brottsnivåerna i resp. land, åtminstone om dessa nivåer mäts med hjälp av polisstatistikernas uppgifter om registrerade brott. Strängare bruk av straff förekommer sålunda såväl i länder med hög som med låg brottsnivå — och vice versa. Någon tendens i riktning av att stränga straff medför låg brottsnivå kan således inte utläsas av denna undersökning. Det är uppenbarligen andra faktorer än straffnivån som primärt bestämmer brottsnivån.

APPENDIX

Bilaga 1

Sverige 1981.

Population 15–67 år ca 5 609 500

1. Frihetsberövande påföljder

<i>Domar:</i>	1. Fängelse	14 231
	2. Internering	3
	3. Sluten psyk. vård	303
	4. Vård i spec. sjukhus	7
	5. Skyddstillsyn m fängelse	239
	6. Fängelse (+skyddstillsyn)	890
	7. –”– (+villk. dom)	64
	8. –”– (+dagsböter)	16
	9. Fängelse + 34:1.1	695
	10. Förvandlingsstraff (böter)	78
	11. Vård enl. Bvl – intagning i ungdomsvårdsskola	50
	12. Vård enl. NVL-intagning i anstalt	100

Åtalsunderlåtelse:

13. Med intagning i ungdomsvårdsskola	155
	16 831

2. Kontrollåtgärder

<i>Domar:</i>	1. Skyddstillsyn	5 748
	2. Öppen psyk. vård	19
	3. Dom enl. Bvl – troligen övervakning	988
	4. Dom enl. NVL – troligen övervakning	91

Åtalsunderlåtelse:

5. Åtalsund. med övervakning, fosterhem o. d.	1 817
	8 663

3. Varningar

1. Villkorlig dom	9 180 ¹
2. Fri från påföljd, abnormfall 33:2	13
3. Påföljd eftergiven 33:4	59
4. Åtalsunderlåtelse	10 008
	19 260

¹Varav 5 885 med böter

4. Böter

1.	Genom dom	39 095
2.	Strafföreläggande	101 380
3.	Ordningsbot (523 + 215 278) =	215 801

356 276

- 78

356 198

Totalt

400 952

Bilaga 2

Danmark 1978

Population 15–67 år ca 3 436 500

1. Frihetsberövande påföljder

	Straffeloven Særlovgivningen	
Faengsel	4 580	661
Haefte ¹	1 236	8 760
Varetaegt i stedet for straf	97	19
Forvaring	3	—
Hospital for sindslidende	115	—
Åndsvageanstalt	6	—
Tiltalefrafald med anstaltsvistelse ca	38	—
Avsonede bøder	—	3 052 ²
	6 075	12 492
	Totalt	18 567

2. Kontroll i frihet

Betinget dom med tilsyn	2 239
Foranstaltninger overfor sindslidende	20
Tiltalefrafald med tilsyn eller børneforsorg (ej genindtagninger)	266
	2 525

¹Ej medräknat 190 militära straff²Enl. Politiets Årsberetning 1981, s. 168. Omfattar även övertr. av straffeloven.

3. Varningar

	Straffe- loven	Saerlov- givningen
Betinget dom	3 466	207
Tiltalefrafald	2 297	10 010 ¹
Skyldig – inget straff	39	6
	5 802	10 223
	Totalt	16 024

4. Böter

Dom	9 287	6 028
Bödeforelaeg	–	195 578
	9 287	201 606
	Totalt	210 893
	–	3 052
		207 841

¹ Politiets Årsberetning 1981, s. 163.

*Bilaga 3**Finland 1980*

Population 15–67 år ca 3 369 000

1. *Frihetsberövande påföljder*

Fängelse	10 326
Förvandlingsstraff för böter (1982)	1 347
Skyddsfostran (1978)	387
	12 060

2. *Kontroll i frihet*

Villkorlig dom med övervakning (unga lagöverträdare) (1981)	3 237
--	-------

3. *Varning*

Villkorlig dom	11 319
Unga förbrytare (domseftergift)	1 236
Obetydligt brott	529
Obetydligt trafikbrott	277
Målet lämnat därhän	317
Åtalseftergift (1981)	2 500
	16 178

4. *Böter*

Genom dom	47 401
Strafforder	249 006
	296 407
	– 1 347
	295 060

Bilaga 4

Norge 1981

Population 14-67 år ca 2 775 100

1. Frihetsberövande påföljder

Ubetinget fängsel

Forbrytelser	4 017
--------------	-------

Forseelser	4 838
------------	-------

Sikring	4
---------	---

Specialskole (o.d.) för barn och ungdom	ca	50 ¹
---	----	-----------------

Bötesonings	527 ²
-------------	------------------

 9 436

2. Kontroll i frihet

Betinget dom med tillsyn	437
--------------------------	-----

Barnavård: Fosterhjem eller tillsyn	ca	100
-------------------------------------	----	-----

 537

3. Varning

Betinget fängsel el. straffutmåling utsatt

Forbrytelser	4 209
--------------	-------

Forseelser	1 275
------------	-------

Påtaleunntatelser el. överföring barnevernet

Forbrytelser	1 777
--------------	-------

Forseelser	4 477
------------	-------

 11 738

4. Böter

For forbrytelser	575
------------------	-----

For forseelser	104 736
----------------	---------

 105 311

-	527
---	-----

 104 784

¹ Enl. Stat. Årsbok 1981 var antalet 14-23-åringar som nyintogs 1979 111 (varav 59 flickor). Jag har antagit att halvparten har placerats p.g.a. brott.

² Enl. Krim.stat 1981, s. 176.

*Bilaga 5**England och Wales 1979*

Population 14–67 år ca 33 716 500

1. Frihetsberövande påföljder

Immediate imprisonment	43 206
Borstal training	7 770
Detention center order	11 635
Care order	2 832
Attendance center order	8 429
Hospital order	506
Restriction order	91
Police cells	567
In default of payment of a fine	17 044
	92 080

2. Kontroll i frihet

Probation order	27 541
Supervision order	12 065
Community service order	15 356
	54 962

3. Varning

Absolute discharge	16 190
Recognizance	7 427
Conditional discharge	57 212
Suspended sentence	34 227
No penalty	385
Caution	87 888
Written warnings (motoring offences)	200 000
	403 329

4. Böter

By the courts	1 629 364
Fixed penalty notices (paid)	1 500 000
	3 129 364
	– 17 044
	3 112 320

Bilaga 6

Västtyskland 1980

Population 14-67 år ca 43 153 000

1. Frihetsberövande påföljder

Fängelse	35 972
Massregeln – anstalten	252
Jugendstrafe	6 790
Jugendarrest	27 183
Fürsorgeerziehung	133
Massregeln – anstalt	32
Ersatzfreiheitsstrafe	
(5 % Geldstrafen)	25 905
	96 267

2. Kontroll i frihet

Strafaussetzung zur	
Bewährung enl. § 56 d	
StGB (övervakning) ca	10 000
D:o enl. JGG	11 192
Erziehungsbeistandschaft	339
	21 531

3. Varning¹

Strafaussetzung zur	
Bewährung (utan över-	
vakning)	58 878
Von strafe abgesehen	454
Einstellung StPO § 153 ca	346 000
Zuchtmittel-Andere Entsch.	70 907
Erziehungsmass –”–	16 105
§ 45 JGG (åtalsunderl.) ca	50 900
§ 27 JGG –”–	1 960
§ 47 JGG (Einstellung)	45 427
	590 631

4. Geldstrafe

494 114
– 24 700
469 414

¹ Uppgifterna (delvis) hämtade ur en specialundersökning av Wolfgang Heinz, Strafrechtsreform und Sanktionsentwicklung (Zeitschrift für die Gesamte Strafrechtswissenschaft 1982, s. 647). Jag tackar prof. Günther Kaiser, Freiburg, för denna hänvisning.

Bilaga 7

Sverige. Ådömda fängelsestraff 1981

Tidslängd	Antal
Mindre än 1 månad	193
Exakt 1 månad	5 925
Mer än 1 mån., högst 2 mån.	3 312
Mer än 2 mån., högst 3 mån.	1 673
Mer än 3 mån., högst 4 mån.	900
Mer än 4 mån., mindre än 6 mån.	155
Exakt 6 mån.	1 167
Mer än 6 mån., mindre än 12 mån.	1 185
Exakt 12 mån.	559
Mer än 12 mån., högst 24 mån.	682
Mer än 24 mån., högst 48 mån.	264
Mer än 48 mån.	120
Totalt, antal domar	16 135
Förvandlingsstraff för böter	50
Totalt	16 185

Bilaga 8

Danmark. Ådömda fängelsestraff 1978

Tidslängd	Strafflagsbrott		Specialstraffrätt		Totalt
	Häfte	Fängsel	Häfte	Fängsel	
Högst 30 dagar	1 050	478	8 197	107	9 832
Över 30 d. – högst 60 d.	175	828	559	301	1 863
Över 60 d. – högst 3 mån.	11	643	4	105	763
Över 3 mån. – högst 4 mån.		278		46	324
Över 4 mån. – högst 6 mån.		649		44	693
Över 6 mån. – högst 9 mån.		572		58	630
Över 9 mån. – högst 12 mån.		534			534
Över 12 mån. – högst 2 år		459			459
Över 2 år – högst 3 år		129			129
Över 3 år – högst 4 år		63			63
Över 4 år – högst 6 år		28			28
Över 6 år – högst 8 år		10			10
Över 8 år – högst 12 år		7			7
Över 12 år – högst 16 år		2			2
Totalt, antal domar	1 236	4 580	8 760	661	15 337
Förvandlingsstraff för böter					3 052
Totalt					18 389

Bilaga 9

Finland. Ådömda fängelsestraff 1980

Tidslängd	Antal
Mindre än 1 månad	10
Från 1 mån. – mindre än 2 mån.	607
Från 2 mån. – mindre än 3 mån.	1 585
Från 3 mån. – mindre än 4 mån.	1 948
Från 4 mån. – mindre än 5 mån.	1 453
Från 5 mån. – mindre än 6 mån.	825
Från 6 mån. – mindre än 7 mån.	607
Från 7 mån. – mindre än 8 mån.	555
Från 8 mån. – mindre än 9 mån.	574
Från 9 mån. – mindre än 10 mån.	424
Från 10 mån. – mindre än 11 mån.	381
Från 11 mån. – mindre än 12 mån.	77
Från 12 mån. – mindre än 18 mån.	595
Från 18 mån. – mindre än 24 mån.	194
Exakt 24 mån.	42
Över 24 mån. – mindre än 48 mån.	169
Från 48 mån. – mindre än 96 mån.	66
96 mån. och över	25
Livstid	4
Totalt, antal domar	10 141
Förvandlingsstraff för böter	1 347
Totalt	11 488

Bilaga 10

Norge. Ådömda fängelsestraff 1981

Tidslängd	Forbrytelser	Forseelser	Totalt
1-90 dagar	2 377	4 838	7 799
91 d. - 5 mån.	584		
6 mån. - 11 mån.	659		
12 mån. - 3 år	314		
Över 3 år	83		
Totalt, antal domar	4 017	4 838	8 855
Förvandlingsstraff för böter			527
Totalt			9 382

Bilaga 11

England och Wales. Ådömda fängelsestraff 1979

Tidslängd	Magi- strate's court	Crown Courts				Summa
		Impri- sonment	Borstal	Detention center	Attendance center	
14 dagar och mindre	817	6 889	7 770 ¹	11 635	8 429	46 809
Över 14 d. – högst 1 mån.	2 979					
Över 1 mån. – högst 2 mån.	1 350					
Över 2 mån. – högst 3 mån.	7 256					
Över 3 mån. – högst 6 mån.	7 454					
Över 6 mån. – högst 12 mån.		5 707				8 297
Över 12 mån. – högst 18 mån.		3 848				6 438
Över 18 mån. – högst 2 år		2 304				4 894
Över 2 år – högst 3 år		2 556				2 556
Över 3 år – högst 4 år		870				870
Över 4 år – högst 5 år		488				488
Över 5 år – högst 7 år		320				320
Över 7 år – högst 10 år		151				151
Över 10 år		60				60
Livstid		157				157
Totalt, antal domar	19 856	23 350	7 770	11 635	8 429	71 040
Förvandlingsstraff för böter						17 044
Totalt						88 084

¹ Borstal training varierar från 6 mån. till 2 år. I summakolumnen är de 7 770 domarna fördelade med lika andelar på de tre raderna.

Bilaga 12

Västtyskland. Ådömda fängelsestraff 1981

Tidslängd	Allmän straffrätt	Ungdomsrätt (JGG) ¹	Summa
Under 6 månader	10 402	27 183 + 42,4	37 627,4
6 mån.	3 704	597 + 42,4	4 343,4
Över 6 mån. – högst 9 mån.	5 151	740 + 42,4	5 933,4
Över 9 mån. – högst 1 år	4 679	1 273 + 42,4	5 994,4
Över 1 år – högst 2 år	6 880	2 576 + 42,4	9 498,4
Över 2 år – högst 3 år	2 544	813 + 42,4	3 399,4
Över 3 år – högst 5 år	1 590	373 + 42,4	2 005,4
Över 5 år – högst 10 år	850	121	971
Över 10 år – högst 15 år	118		118
Livstid	54		54
Totalt, antal domar	35 972	33 676 + 297	69 945
Förvandlingsstraff för böter			25 905
Totalt			95 850

¹ 297 ungdomar har dömts till straff som är tidsobestämt mellan 0 och 5 år. Dessa är här fördelade på resp. 7 rader och inkl. i summakolumnen.

*Bilaga 13**Källor till de statistiska uppgifterna*

- Sverige:*
1. Rättsstatistisk Årsbok 1982. (SCB, 1982)
 2. Statistiska Meddelanden R 1982:7.1. Kriminalstatistik. För brott lagförda personer, 1981. Huvudbrott och huvudpåföljd. (SCB, 1982)
- Danmark:*
1. Kriminalstatistik 1978. Statistiske Meddelelser 1980:2. (Danmarks Statistik 1980)
 2. Kriminalforsorgen 1978. Justitsministeriet. Direktoratet for Kriminalforsorgen (København 1979)
 3. Politiets årsberetning 1981. Utsendt av Rigspolitchefen, København, September 1982
- Finland:*
- Vid domstolar rannsakade brott 1980. Finlands officiella statistik XXIII B:116. Statistikcentralen 1982
- Norge:*
- Kriminalstatistikk 1981. Statistisk Sentralbyrå 1982.
- England:*
- Criminal Statistics England and Wales 1979. Home Office 1980
- Västtyskland:*
- Rechtspflege. Fachserie 10. Reihe 3: Strafverfolgung 1980. Statistische Bundesamt, Wiesbaden 1981
- Nordisk statistik:*
- Nordisk kriminalstatistik 1950–1980. Red. Hanns von Hofer. Nordisk statistiksekretariat. Tekniska rapporter nr 30. København 1982

Noter

¹ Lagstiftning och domsmaterial utgör som bekant en viktig källa för historiker och sociologer.

² För en översikt över den omfattande litteraturen se Bondeson, Ulla, *Fången i fångsamhället*, Norstedts, Stockholm 1974.

³ Den här tillämpade klassificeringen har jag tidigare använt vid en jämförelse mellan de nordiska länderna, se *Straffesystemer i Norden*, NU 1977:25, Nordiska Rådet, Stockholm 1977, s. 16–36.

⁴ *Fångtal och kriminalpolitik*. En jämförelse mellan Holland, Västtyskland och Sverige av dr. Dato W. Steenhuis, dr. Leo C. M. Tiggers och J. J. M. Essers i översättning av överdirektören Bo Svensson, Brotsförebyggande rådet. Kriminalvårdsstyrelsen. Forsknings- och utvecklingsgruppen. Rapport 1982:3. (Betr. det empiriska underlaget för jämförelsen vill jag passa på att anföra, att förf. har glömt att inkludera åtgärder mot unga lagöverträdare i Västtyskland; vilket gör att jämförelsen haltar.)

⁵ Enl. uppgift från professor Günther Kaiser, Max Planck Institut für Internationales und Vergleichendes Strafrecht, Freiburg im Breisgau. Se även dennes *Kriminologie*, 3 auflage, Heidelberg – Karlsruhe 1976, s. 153.

⁶ Reglerna för avkortning av strafftiden var följande.

Sverige: Normalfall 1/3, dock minst 3 månaders avtjänad strafftid. Halvtidsreduktion "om särskilda skäl föreligger". BrB 26:6 §. Rutinmässig tillämpning av 1/3-regeln.

Danmark: Motsvarar den svenska, men med minsta tid 2 månader.

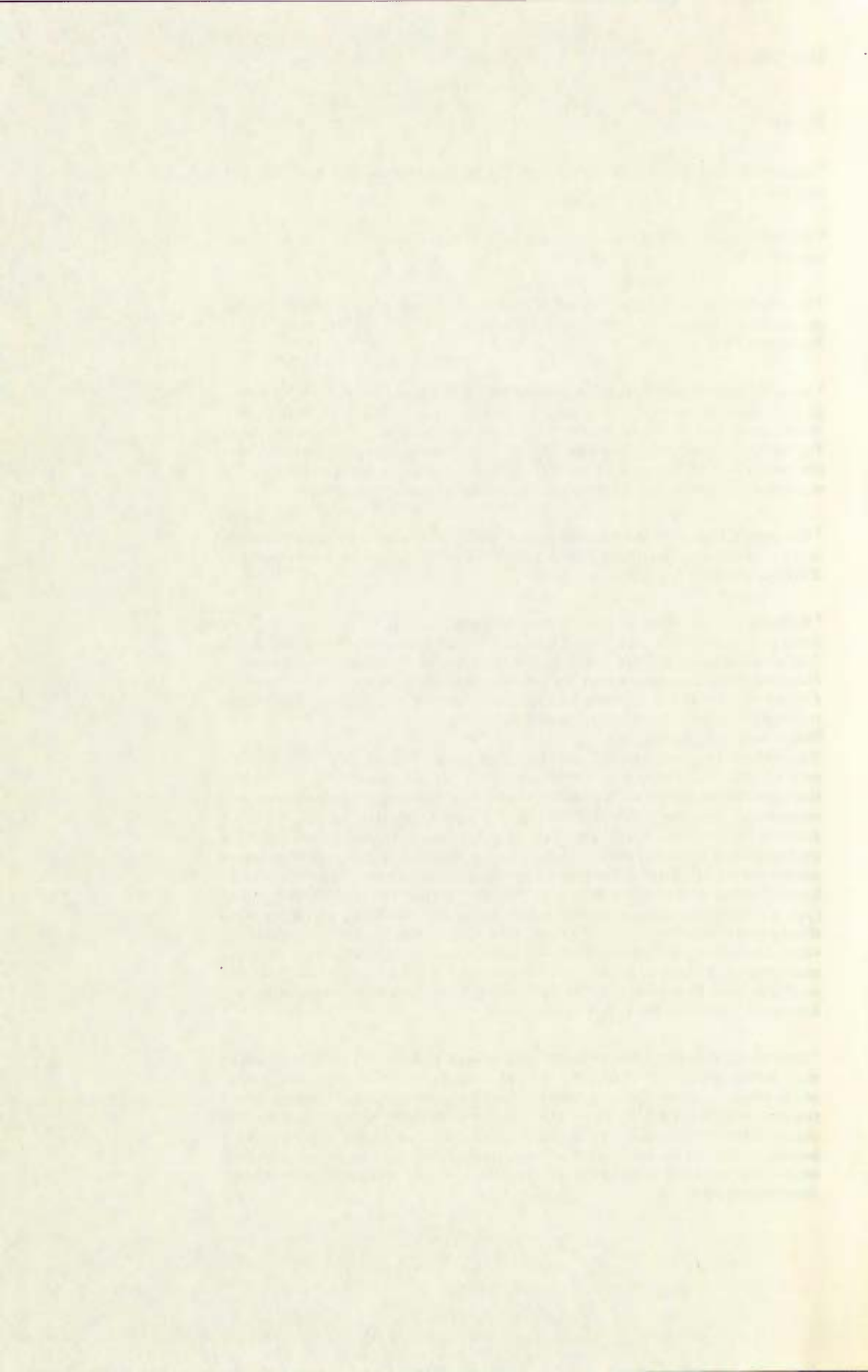
Finland: Motsvarar den svenska. Vid ungdomsfängelse kunde dock en fånge frigges redan efter 1/3-tid sedan minst 6 månader avtjänats.

Norge: Som den svenska.

Västtyskland: Domstolen kan, sedan minst 2 månader avtjänats, avkorta strafftiden med 1/3. Vid långa straff kan halvtidsavkortning ske om speciella omständigheter föreligger (StGB § 57). Den frigivne ställs under övervakning. Avkortning sker inte rutinmässigt, utan endast i ca 25 % av fallen, se Kaiser, Günther, op. cit., s. 141.

England: Enligt föreskrifter av The Home Secretary sker 1/3 avkortning rutinmässigt för fångar med strafftider över 45 dagar (mellan 32 och 45 dagar sker för övrigt en mindre reduktion). Ingen övervakning kommer till stånd. – Utöver detta finns en icke-obligatorisk specialregel ("release on licence"). Vissa återfallsbrottslingar kan (pga. att domstolarna kan använda fördubblade straff vid återfall i grövre brott) bli dömda till extremt långa straff. I dessa fall kan avkortning ske med 2/3 (regeln används dock sällan). Viktigare är, att motsvarande regel kan tillämpas även för andra med långa straff sedan 12 månader har avtjänats och för alla fångar under 21 år med strafftider över 18 månader. Se Walker, Nigel, *Crime and Punishment in Britain*, Edinburgh University Press, Revised ed., 1968, s. 151–5.

⁷ Den norska polisstatistiken omfattar inte anmälda brott (som t. ex. den svenska) men "färdigt behandlade brott", dvs. att den redovisar brottsligheten sådan den ser ut när polisen avslutar efterforskningen. Detta har dels betydelse för brottsrubriceringarna, dels att fall där brott ej styrkts eller där gärningen ej är brottslig inte inkluderas i statistikuppgifterna, samt slutligen att statistiken förskjuts i tid (beroende på hur lång tid efterforskningen tar). När Norge (i allmänhet) uppvisar lägre brottsiffror än de övriga nordiska länderna beror detta sålunda till viss del på olika statistiska redovisningstekniker.

Bilaga 4 Straffskolor i BrB och specialstraffrätten samt straffskolor enligt förslaget.

A. Sammanställning

av brotten med nuvarande och föreslagna straffskolor^{1,2}

Brott	Lagrum	Nuvarande straffskolor	Föreslagna straffskolor
<i>3 kap. Om brott mot liv och hälsa</i>			
mord	3:1	fä 10 år eller livstid	fä 8–10 år eller livstid
dråp	3:2	fä 6 år–10 år	fä 4–10 år
barnadrap	3:3	fä –6 år	fä –4 år
misshandel	3:4	fä –2 år	db 100–1 år
ringa misshandel	3:4	db	db =
grov misshandel	3:5	fä 1 år–10 år	fä 9 mån–10 år
vållande till annans död	3:6	fä –2 år	50 db–6 mån
-- ringa	3:6 1 st	db	db =
-- grovt	3:6 2 st	fä 6 mån–4 år	fä 3 mån–3 år
vållande till kroppsskada eller sjukdom	3:7	db –6 mån	db –3 mån
-- grovt	3:7 2 st	fä –2 år	fä –18 mån
framkallande av fara för annan	3:8	db –2 år	db –18 mån
<i>4 kap. Om brott mot frihet och frid</i>			
människorov	4:1 1 st	fä 4 år–10 år eller livstid	fä 2–10 år eller livstid
-- mindre grovt	4:1 2 st	fä –6 år	fä –3 år
olaga frihetsberövande	4:2 1 st	fä 1 år–10 år	fä 9 mån–10 år
-- mindre grovt	4:2 2 st	db –2 år	db –1 år
försättande i nödläge	4:3 1 st	fä 1 år–10 år	fä 9 mån–10 år
-- mindre grovt	4:3 2 st	db –2 år	db –1 år
olaga tvång	4:4 1 st	db –2 år	db –9 mån
-- grovt	4:4 2 st	fä 6 mån–6 år	fä 6 mån–6 år=
olaga hot	4:5	db –2 år	db –3 mån
hemfridsbrott	4:6 1 st	db	grovt fä –3 år
-- grovt	4:6 3 st	fä –2 år	db –1 år
olaga intrång	4:6 2 st	db	straffskalan utgår
-- grovt	4:6 3 st	fä –2 år	db –6 mån
			straffskalan utgår

Brott	Lagrum	Nuvarande straffskalor	Föreslagna straffskalor
ofredande	4:7	db -6 mån	db -3 mån
brytande av post- eller telehemlighet	4:8	db -2 år	db -1 år
intrång i förvar	4:9	db -2 år	db -1 år
olovlig avlyssning	4:10	db -2 år	db -1 år
förberedelse till 4:8, 4:10	4:11	db -2 år	db -1 år

5 kap. Om folkmord

folk mord	5:1	fä 4-10 år eller livstid	fä 4-10 år eller livstid =
-----------	-----	--------------------------	----------------------------

6 kap. Om ärekränkning

förtal	6:1	db	db =
grovt förtal	6:2	db -2 år	db 100-1 år
förolämpning	6:3 1 st	db	db =
-- grov	6:3 2 st	db -6 mån	straffskalan utgår

7 kap. Om sexualbrott

våldtäkt	7:1 1 st	fä 2-6 år	fä 18 mån-4 år
ringa våldtäkt	7:1 2 st	fä -4 år	fä -3 år
grov våldtäkt	7:1 3 st	fä 4-10 år	fä 3-10 år
sexuellt tvång	7:2	fä -4 år	fä -3 år
sexuellt utnyttjande	7:3	fä -4 år	fä -3 år
sexuellt utnyttjande av underårig	7:4 1 st	fä -4 år	fä -3 år
grovt sexuellt utnyttjande av underårig	7:4 2 st	fä 2-8 år	fä 18 mån-6 år
sexuellt umgänge med avkomling	7:5 1 st	fä -2 år	fä -18 mån
sexuellt umgänge med syskon	7:5 2 st	fä -1 år	fä -9 mån
sexuellt umgänge med barn	7:6	fä -4 år	fä -3 år
sexuellt ofredande	7:7	db -1 år	db -9 mån
koppleri	7:8	fä -4 år	fä -3 år
grovt koppleri	7:9	fä 2-6 år	fä 18 mån-5 år
förförelse av ungdom	7:10	db -6 mån	db -3 mån

8 kap. Om brott mot familj

tvegitte	8:1	db -2 år	db
förvanskande av familjeställning	8:2	db -2 år	db -18 mån
egenmäktighet med barn	8:3	db -6 mån	db -3 mån
egenmäktighet med barn, grov	8:3 3 st	fä -2 år	fä -18 mån

9 kap. Om stöld, rån och andra tillgreppsbrott

stöld	9:1	fä -2 år	db 50-6 mån
snatteri	9:2	db -6 mån	db
bodräkt	9:3	db -1 år	db -6 mån
grov stöld	9:4	fä 6 mån-6 år	fä 3 mån-5 år

Brott	Lagrum	Nuvarande straffskalor	Föreslagna straffskalor
rån	9:5	fä 1 år–6 år	fä 6 mån–3 år
grovt rån	9:6	fä 4 år–10 år	fä 2–10 år
tillgrepp av fortskaffningsmedel	9:7 1 st	fä –2 år	db 50–6 mån
-- ringa	9:7 1 st	db	db =
-- grovt	9:7 2 st	fä 6 mån–4 år	fä 3 mån–4 år
egenmäktigt förfarande	9:8 1 st	db –6 mån	db –3 mån
-- grovt	9:8 2 st	fä –2 år	fä –18 mån
självtäkt	9:9	db –6 mån	db
olovlig kraftavledning	9:10	db –2 år	db –3 mån grovt fä –3 år

10 kap. Om bedrägeri och annan oredlighet

bedrägeri	10:1	fä –2 år	db 50–6 mån
bedrägligt beteende	10:2	db –6 mån	db
snyltning	10:3	db –6 mån	db –3 mån
grovt bedrägeri	10:4	fä 6 mån–6 år	fä 3 mån–5 år
utpressning	10:5 1 st	fä –2 år	db 100–9 mån
-- ringa	10:5 1 st	db	db =
-- grovt	10:5 2 st	fä 6 mån–6 år	fä 6 mån–6 år =
ocker	10:6 1 st	db –2 år	db –6 mån
-- grovt	10:6 2 st	fä 6 mån–4 år	fä 3 mån–4 år
häleri	10:7 1 st	fä –2 år	db 50–6 mån
-- ringa	10:7 1 st	db –6 mån	db
-- grovt	10:7 3 st	fä 6 mån–4 år	fä 3 mån–5 år
häleriförseelse	10:8	db –6 mån	db –3 mån
oredligt förfarande	10:9	db –2 år	db –18 mån
svindleri	10:10 1 st	fä –2 år	db 50–6 mån
-- ringa	10:10 1 st	db	db =
-- grovt	10:10 3 st	fä 6 mån–4 år	fä 3 mån–5 år
ockerpantning	10:11	db –2 år	db –1 år

11 kap. Om skattebedrägeri och andra skattebrott

skattebedrägeri	11:2	fä –2 år	fä –6 mån
skatteförseelse	11:3	db	db =
grovt skattebedrägeri	11:4	fä 6 mån–6 år	fä 3 mån–5 år
vårdslös skatteuppgift	11:5	db –2 år	db –1 år
oredlig uppbördsredovisning	11:6	fä –1 år	db 100–1 år
bristande uppbördsredovisning	11:7	db	db =
vårdslös uppbördsredovisning	11:8	db –6 mån	db –3 mån
försvarande av skattekontroll	11:9	db –2 år	db –6 mån
-- grovt	11:9	fä 6 mån–4 år	fä 3 mån–3 år

12 kap. Om förskingring och annan trolöshet

förskingring	12:1	fä –2 år	db 50–6 mån
undandräkt	12:2	db –6 mån	db
grov förskingring	12:3	fä 6 mån–6 år	fä 3 mån–5 år
olovligt förfogande	12:4	db –2 år	db –18 mån
trolöshet mot huvudman	12:5 1 st	db –2 år	db –6 mån
-- grov	12:5 2 st	fä 6 mån–6 år	fä 3 mån–5 år
behörighetsmissbruk	12:6	db –2 år	db –18 mån
olovligt brukande	12:7	db –6 mån	db –3 mån
fyndförseelse	12:8	db	db =

Brott	Lagrum	Nuvarande straffskalar	Föreslagna straffskalar
<i>13 kap. Om gäldenärsbrott</i>			
oredlighet mot borgenärer	13:1	fä -2 år	db 50-6 mån
grov oredlighet mot borgenärer	13:2	fä 6 mån-6 år	fä 3 mån-5 år
vårdslöshet mot borgenärer	13:3	fä -2 år	db -2 år
mannamån mot borgenärer	13:4	fä -2 år	db -2 år
bokföringsbrott	13:5	fä -2 år	db -6 mån
-- ringa	13:5	db	straffskalan utgår
-- grovt	13:5	fä 6 mån-4 år	fä 3 mån-3 år
<i>14 kap. Om skadegörelsebrott</i>			
skadegörelse	14:1	db -6 mån	db 50-3 mån
åverkan	14:2	db	db =
grov skadegörelse	14:3	fä -4 år	fä -4 år =
tagande av olovlig väg	14:4	db	db =
<i>15 kap. Om allmänfarliga brott</i>			
mordbrand	15:1	fä 2 år-8 år	fä 1-5 år
grov mordbrand	15:2	fä 6 år-10 år eller livstid	fä 4-10 år eller livstid
allmänfarlig ödeläggelse	15:3 1 st	fä 2 år-8 år	fä 1-5 år
-- grov	15:3 2 st	fä 6 år-10 år eller livstid	fä 4-10 år eller livstid
sabotage	15:4	fä -4 år	fä -3 år
grovt sabotage	15:5	fä 2 år-10 år eller livstid	fä 2-10 år eller livstid =
kapning av luftfartyg	15:6 1 st	fä -4 år	fä -3 år
-- grov	15:6 3 st	fä 2 år-10 år eller livstid	fä 2-10 år eller livstid =
luftfartssabotage	15:6 2 st	fä -4 år	fä -3 år
-- grovt	15:6 3 st	fä 2 år-10 år eller livstid	fä 2-10 år eller livstid =
allmänfarlig vårdslöshet	15:7 1 st	db -6 mån	db
-- grov	15:7 2 st	fä -2 år	db 100-18 mån
spridande av gift eller smitta	15:8 1 st	fä -6 år	fä -5 år
-- grovt	15:8 2 st	fä 4 år-10 år eller livstid	fä 4-10 år eller livstid =
förgöring	15:9 1 st	db -2 år	db -9 mån
-- grov	15:9 2 st	fä 6 mån-6 år	fä 6 mån-6 år =
miljöbrott	15:10 1 st	db -2 år	db -9 mån
-- grovt	15:10 2 st	fä 6 mån-6 år	fä 6 mån-6 år =
vårdslöshet med gift eller smittämne	15:11 1 st	db -2 år	db -18 mån
vållande till miljöstöring	15:11 2 st	db -2 år	db -18 mån
underlåtenhet att avvärja allmänfara	15:12	db -1 år	db -1 år =
<i>16 kap. Om narkotikabrott</i>			
narkotikabrott	16:1	fä -3 år	fä -3 år =
ringa narkotikabrott	16:2	db -6 mån	db -3 mån
grovt narkotikabrott	16:3	fä 2-10 år	fä 2-10 år =
vårdslöshet med narkotika	16:4	db -1 år	db -1 år =

Brott	Lagrum	Nuvarande straffskalar	Föreslagna straffskalar
<i>17 kap. Om förfälskningsbrott</i>			
urkunds förfälskning	17:1	fä -2 år	db 50-6 mån
förfälskning av urkund	17:2	db -6 mån	db
grov urkunds förfälskning	17:3	fä 6 mån-6 år	fä 3 mån-5 år
undertryckande av urkund	17:4 1 st	fä -2 år	db 50-6 mån
-- ringa	17:4 1 st	db -6 mån	db
-- grovt	17:4 2 st	fä 6 mån-4 år	fä 3 mån-3 år
signatur förfälskning	17:5 1 st	fä -2 år	db 50-6 mån
-- ringa	17:5 1 st	db -6 mån	db
-- grov	17:5 2 st	fä 6 mån-4 år	fä 3 mån-3 år
penning förfälskning	17:6 1 st	fä -4 år	fä -18 mån
-- ringa	17:6 1 st	db -6 mån	db -3 mån
-- grov	17:6 2 st	fä 2 år-8 år	fä 1-6 år
märkes förfälskning	17:7 1 st	fä -2 år	db 50-6 mån
-- ringa	17:7 1 st	db -6 mån	db
-- grov	17:7 2 st	fä 6 mån-4 år	fä 3 mån-3 år
förfälskning av fast märke	17:8	fä -4 år	db -3 mån
-- ringa	17:8	db -6 mån	grov fä -2 år
olaga spridande av efterbildning	17:10	db	db =

18 kap. Om mened, falskt åtal och annan osann utsaga

mened	18:1 1 st	fä -4 år	fä -18 mån
-- ringa	18:1 1 st	db -6 mån	db -3 mån
-- grov	18:1 2 st	fä 2 år-8 år	fä 1-6 år
osann parts utsaga	18:2	fä -2 år	fä -18 mån
-- ringa	18:2	db -6 mån	db -3 mån
ovarsam utsaga	18:3	db -6 mån	db -3 mån
osann utsaga inför	18:5	fä -4 år	fä -18 mån
nordisk domstol		alt fä -2 år	alt fä -18 mån
-- ringa	18:5	db -6 mån	db -3 mån
-- grov	18:5	fä 2 år-8 år	fä 1-6 år
ovarsam utsaga inför	18:5	db -6 mån	db -3 mån
nordisk domstol			
falskt åtal	18:6 1 st	fä -2 år	fä -18 mån
-- ringa	18:6 1 st	db -6 mån	db -3 mån
-- grovt	18:6 2 st	fä 6 mån-4 år	fä 1-6 år
obefogat åtal	18:6 3 st	db -6 mån	db -6 mån =
falsk angivelse	18:7 1 st	fä -2 år	fä -2 år =
-- ringa	18:7 1 st	db -6 mån	db -3 mån
obefogad angivelse	18:7 2 st	db -6 mån	db -3 mån
falsk tillvitelse	18:8 1 st	fä -2 år	fä -2 år =
-- ringa	18:8 1 st	db -6 mån	db -3 mån
vårdslös tillvitelse	18:8 2 st	db -6 mån	db -3 mån
bevis förfälskning	18:9 1 st	fä -2 år	fä -18 mån
-- ringa	18:9 1 st	db -6 mån	db -3 mån
-- grov	18:9 2 st	fä 6 mån-4 år	fä 1-6 år
underlåtenhet att	18:10	db -6 mån	db -6 mån =
avvärja rättsfel			
osann försäkran	18:11 1 st	db -6 mån	db -3 mån
-- grov	18:11 1 st	fä -2 år	fä -18 mån
vårdslös försäkran	18:11 2 st	db -6 mån	db
osant intygande	18:12 1 st	db -6 mån	db -3 mån
-- grovt	18:12 1 st	fä -2 år	fä -18 mån

Brott	Lagrum	Nuvarande straffskalor	Föreslagna straffskalor
brukande av osann urkund	18:12 2 st	db -6 mån	db -3 mån
-- grovt	18:12 2 st	fä -2 år	fä -18 mån
missbruk av urkund	18:13	db -6 mån	db -3 mån
-- grovt	18:13	fä -2 år	fä -18 mån
förnekande av underskrift	18:14	db -6 mån	db -3 mån
-- grovt	18:14	fä -2 år	fä -18 mån

19 kap. Om brott mot allmän ordning

upplopp (anstiftare)	19:1 1 st	fä -4 år	fä -3 år
-- (deltagare)	19:1 1 st	db -2 år	db -1 år
upplopp (skingrar sig)	19:1 2 st	db -2 år	db -2 år =
våldsam upplopp (anstiftare)	19:2	fä -10 år	fä 2-10 år mindre grovt fä -3 år
-- (deltagare)	19:2	db -4 år	fä 3 mån-3 år mindre grovt db -6 mån db -3 mån
ohörsamhet mot ordningsmakten	19:3	db -6 mån	db -3 mån
störande av förrättning eller av allmän sammankomst	19:4	db -6 mån	db -6 mån =
uppvigling	19:5 1 st	db -6 mån	db -3 mån
-- grov	19:5 3 st	fä -4 år	fä -3 år
myteri (deltagare)	19:6 1 st	db -4 år	db -2 år
-- (anstiftare)	19:6 1 st	fä -6 år	fä -4 år
-- (våld, deltagare)	19:6 2 st	fä -6 år	fä -4 år
-- (våld, anstiftare)	19:6 2 st	fä -10 år eller livstid	fä 2-10 år eller livstid mindre grovt fä -3 år
-- grovt	19:6 3 st	fä -10 år eller livstid	fä 2-10 år eller livstid
hets mot folkgrupp	19:7	fä -2 år	fä -2 år =
-- ringa	19:7	db	db -3 mån
olaga diskriminering	19:8	db -6 mån	db -6 mån =
brott mot griftefrid	19:9	db -6 mån	db -6 mån =
barnpornografibrott	19:10	db -6 mån	db -6 mån =
otillåtet förfarande med pornografisk bild	19:11	db -6 mån	db
förledande av ungdom	19:12	db -6 mån	db
djurplågeri	19:13	db -2 år	db -2 år =
dobblers (anordnare)	19:14 1 st	db -2 år	db -3 mån
-- (deltagare)	19:14 2 st	db	db =
grovt doblers	19:15	fä 6 mån-4 år	fä -2 år
falskt larm	19:16 1 st	db -2 år	db -3 månader grovt fä -3 år
missbruk av larmanordning	19:16 2 st	db	db =
förargelseväckande beteende	19:17	penningböter	penningböter =

20 kap. Om brott mot allmän verksamhet m. m.

våld eller hot mot tjänsteman	20:1	fä -4 år	fä -2 år
-- ringa	20:1	db -6 mån	db -3 mån
förgripelse mot tjänsteman	20:2 1 st	db -6 mån	db -3 mån
-- grov	20:2 2 st	fä -4 år	fä -2 år

Brott	Lagrum	Nuvarande straffskalar	Föreslagna straffskalar
våldsam motstånd	20:3	db -6 mån	db -3 mån
bestickning	20:5	db -2 år	db -2 år =
otillbörligt verkande vid röstning	20:6 1 st	db -6 mån	db -3 mån
-- grovt	20:6 2 st	fä -4 år	fä -4 år =
tagande av otillbörlig belöning vid röstning	20:6 3 st	db -6 mån	db
brott mot rösthemlighet	20:7	db -6 mån	db -6 mån =
övergrepp i rättssak	20:8 1 st	db -2 år	ringa db -3 mån
-- grovt	20:8 2 st	fä -4 år	normalgraden
skyddande av brottsling	20:9 1 st	db -2 år	fä -2 år
-- (culpöst)	20:9 2 st	db	db -2 år =
främjande av flykt	20:10	db -2 år	db =
överträdelse av myndighets bud	20:11 1 st	db -1 år	db -3 mån
hindrande av förrättning	20:11 2 st	db	grovt fä -3 år
föregivande av allmän ställning	20:12 1 st	db -6 mån	db -6 mån
-- grovt	20:12 2 st	fä -2 år	db =
föregivande av ställning	20:12 3 st	db	db -1 år
såsom advokat			straffskalan utgår
			db =

21 kap. Om högmålsbrott

uppror	21:1	fä 10 år eller livstid	fä 8-10 år eller livstid
-- ringa fara	21:1	fä 4 år-10 år	fä 3-10 år
väpnat hot mot laglig ordning	21:3	fä 6 år-10 år	fä 4-10 år
olovlig kårverksamhet	21:4	db -2 år	db -2 år =
brott mot medborgerlig frihet	21:5	fä -6 år	fä -9 mån grovt
svikande av försvarsplikt	21:6	db -2 år	fä 6 mån-6 år
-- (krig)	21:6	db -4 år	db -6 mån
			db -2 år

22 kap. Om brott mot rikets säkerhet

högförräderi	22:1	fä 10 år eller livstid	fä 8-10 år eller livstid
-- ringa fara	22:1	fä 4 år-10 år	fä 3-10 år
krigsanstiftn	22:2	fä 2 år-8 år	fä 2-10 år
trolöshet vid förhandling	22:3	fä 2 år-10 år	fä 18 mån-10 år
med främmande makt		eller livstid	eller livstid
egenmäktighet vid förhandling	22:4 1 st	fä -2 år	fä -2 år =
med främmande makt			
-- (krig)	22:4 1 st	fä -4 år	fä -4 år =
-- (fara för rikets självbestämmningsrätt m. m)	22:4 2 st	fä 1 år-6 år	fä 6 mån-6 år
egenmäktighet vid förhandling	22:4 2 st	fä 4 år-10 år	fä 3-10 år
med främmande makt		eller livstid	eller livstid
(fara o. krig)			
spioneri	22:5	fä -6 år	fä -4 år
grovt spioneri	22:6	fä 4 år-10 år	fä 3-10 år
		eller livstid	eller livstid
obehörig befattning med hemlig uppgift	22:7	db -2 år	db -9 mån
grov obehörig befattning med hemlig uppgift	22:8	fä -4 år	fä 6 mån-6 år

Brott	Lagrum	Nuvarande straffskalar	Föreslagna straffskalar
vårdslöshet med hemlig uppgift	22:9	db -6 mån	db -6 mån =
-- (krig)	22:9	db -2 år	db -2 år =
olovlig underrättelseverksamhet	22:10	db -2 år	db -2 år =
olovlig värvning	22:12	db -6 mån	db -6 mån =
-- (krig)	22:12	fä -2 år	fä -2 år =
tagande av utländskt understöd	22:13	fä -2 år	db -2 år
<i>23 kap. Om myndighetsmissbruk m. m.</i>			
myndighetsmissbruk	23:1 1 st	db -2 år	db -6 mån
-- grovt	23:1 1 st	fä -6 år	fä 3 mån-5 år
vårdslös myndighetsutövning	23:1 2 st	db -1 år	db -6 mån
mutbrott	23:2	db -2 år	db -6 mån
-- grovt	23:2	fä -6 år	fä 3 mån-5 år
brott mot tystnadsplikt	23:3 1 st	db -1 år	db -6 mån
-- (culpöst)	23:3 2 st	db	db =
<i>24 kap. Om brott av krigsmän</i>			
lydnadsbrott	24:5	db -2 år	db -2 år =
grovt lydnadsbrott	24:6	fä -10 år eller livstid	fä 18 mån-10 år eller livstid
rymning	24:7 1 st	db -2 år	db -2 år =
-- grov	24:7 2 st	fä -10 år eller livstid	fä 18 mån-10 år eller livstid
våld eller hot mot förman	24:8 1 st	db -2 år	db -2 år =
-- grovt	24:8 3 st	fä -6 år	fä 18 mån-10 år
samröre med fienden	24:9	db -2 år	db -1 år
undergrävande av stridsviljan	24:10	fä -10 år eller livstid	fä 18 mån-10 år eller livstid; ringa fara fä -2 år
försummande av krigsförberedelse	24:11	fä -10 år eller livstid	fä -2 år grovt fä 18 mån-10 år eller livstid
obehörig kapitulation	24:12	fä -10 år eller livstid	fä 2-10 år eller livstid
stridsförsumlighet	24:13	fä -10 år eller livstid	fä -2 år grovt fä 18 mån-10 år eller livstid
tjänstebrott	24:14	fä -2 år	db -1 år
<i>25 kap. Om landsförräderi m. m.</i>			
landsförräderi	25:1	fä 4 år-10 år eller livstid	fä 3-10 år eller livstid
landssvek	25:2	fä -6 år	fä -4 år
landsskadlig vårdslöshet	25:3	fä -4 år	db -2 år
ryktesspridning till fara	25:5	db -2 år	db -2 år =
för rikets säkerhet			
folkrättsbrott	25:6 1 st	fä -4 år	fä -3 år
-- grovt	25:6 2 st	fä -10 år eller livstid	fä 2-10 år eller livstid
<i>Brotten i trafikbrottslagen</i>			
vårdslöshet i trafik	1 § 1 st	db	db =
-- grov	1 § 2 st	fä -2 år	db 100-18 mån

Brott	Lagrum	Nuvarande straffskalor	Föreslagna straffskalor
hinder i trafik	2 §	db	db =
olovlig körning	3 § 1 st	db	db =
-- grov	3 § 1 st	db -6 mån	db 50-3 mån
åsidosättande av föreskrift	3 § 2 st	db	db =
tillåtande av körning	3 § 3 st	db	db =
rattfylleri	4 § 1 mom.	fä -1 år	db 100-1 år
-- mildrande	4 § 1 mom.	db, lägst 25	db
rattonykterhet	4 § 2 mom.	db 10-fä 6 mån	db -3 mån
smitning	5 §	db -1 år	db -1 år =

Brotten i varusmuggningslagen

varusmuggling (narkotika)	1 §	db -2 år (fä -3 år)	db -6 mån (fä -3 år) =
ringa varusmuggling (narkotika)	2 §	penningböter (db -6 mån)	penningböter = (db -3 mån)
grov varusmuggling (narkotika)	3 §	fä 6 mån-6 år (fä 2-10 år)	fä 3 mån-5 år (fä 2-10 år =)
vårdslös varusmuggling	5 §	db -2 år	db -1 år
olovlig befattning med smuggelgods (uppsåt)	6 §	db -2 år	db -2 år =
olovlig befattning med smuggelgods (vårdslös)	6 §	db	db =
bristande tillsyn över transportmedel	7 §	db	db =

Brotten i uppbördslagen

oriktig uppgift av betydelse för skattskyldighet	79 §	db	db =
underlåtenhet att verkställa skatteavdrag	80 §	db	db =
underlåtenhet att inbetala skatt som innehållits för annan	81 §	db -1 år	db -1 år =

Brotten i lagen om tillverkning av drycker, m.m.

olovlig sprittillverkning	27 §	db -2 år	db -3 mån
grov olovlig sprittillverkning	27 §	fä -4 år	fä -3 år
olovlig tillverkning av vin, starköl eller öl	28 §	db -6 mån	db -3 mån
olovlig tillverkning av destillationsapparat, m. m.	30 §	db -1 år	db -6 mån
olovlig överlåtelse av aktiverat kol m. m.	31 §	db -1 år	db -3 mån

Brotten i lagen om handel med drycker

olovlig försäljning av alkoholdrycker	72 §	db -2 år	db -3 mån
grov olovlig försäljning av alkoholdrycker	72 §	fä -4 år	fä -3 år

Brott	Lagrum	Nuvarande straffskalor	Föreslagna straffskalor
olovligt anskaffande av alkoholdrycker	74 §	db -2 år	db -3 mån
grovt olovligt anskaffande av alkoholdrycker	74 §	fä -4 år	fä -3 år
olovligt innehav av alkoholdrycker	75 §	db -1 år	db -6 mån
olovlig dryckeshantering	76 §	db -6 mån	db -3 mån
<i>Brotten i lagen om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat</i>			
olovlig försäljning av teknisk sprit	9 §	db -2 år	db -3 mån
grovt olovlig försäljning av teknisk sprit	9 §	fä -4 år	fä -3 år
olovligt förfarande med teknisk sprit	10 §	db -2 år	db -3 mån
grovt olovligt förfarande med teknisk sprit	10 §	fä -4 år	fä -3 år
obehörig användning av teknisk sprit, m. m.	11 §	db	db =
<i>Brotten i jaktlagen</i>			
olovlig jakt	28 §	db -6 mån	db
grovt olovlig jakt	28 §	fä -1 år	db 100-fä 1 år
olovlig jakt på allmänning m. m.	29 § 2 mom.	db	db =
olaga jakt	29 a §	db -6 mån	db
grovt olaga jakt	29 a §	fä -1 år	db 100-fä 1 år
<i>Brotten i miljöskyddslagen</i>			
brott mot miljöskyddslagen	45 §	db -2 år	db -2 år =
<i>Brotten i naturvårdslagen</i>			
brott mot naturvårdslagen	37 §	db -6 mån	db -6 mån =
<i>Vissa brott i sjölagen</i>			
vårdslöshet till sjöss	324 §	db -6 mån	db
grovt vårdslöshet till sjöss	324 §	fä -2 år	db 100-18 mån
onykterhet till sjöss	325 §	db -1 år	db -1 år =
<i>Brotten i utlänningslagen</i>			
utlännning utan föreskrivet tillstånd	95 §	db	db =
anställning av utlännning som ej har föreskrivet tillstånd	95 §	db -1 år	db -6 mån
hjälp åt utlännning att olagligt komma in i Sverige, m. m.	96 § 1 st	db -6 mån	db -3 mån
övertredelse av föreskrifter rörande vistelseort m. m.	96 § 2 st	db -1 år	db -1 år =
olovlig vistelse i Sverige	97 §	db -1 år	db -6 mån
	98 §	db -1 år	db -1 år =

Brott	Lagrum	Nuvarande straffskalor	Föreslagna straffskalor
<i>Brotten i vapenlagen</i>			
olaga vapeninnehav (uppsåtligt)	37 §	fä -2 år	fä -18 mån
ringa olaga vapeninnehav (uppsåtligt)	37 §	db -6 mån	db -3 mån
olaga vapeninnehav (vårdslöst)	37 §	db -6 mån	db
missbruk av rätt att inneha skjutvapen, m. m.	38 §	db -6 mån	db -3 mån
<i>Brotten i värnpliktslagen</i>			
oriktig uppgift rörande adress m. m.	37 § 2 st	db -6 mån	db -3 mån
värnpliktsbrott	39 §	db -1 år	db -6 mån
<i>Brotten i lagen om vapenfri tjänst</i>			
olovlig utevaro	14 §	db -6 mån	db -6 mån =
-- (beredskapstillstånd eller krig)	14 §	db -2 år	db -2 år =
berusning	15 §	db -1 år	db -6 mån
åsidosättande av tjänsteåliggande m. m.	16 §	db	db -6 mån
-- grovt	16 §	fä -1 år	straffskalan utgår
oriktig uppg. enl. 9 §	17 § 2 st	db -6 mån	db -3 mån
<i>Brott mot civilförsvarslagen</i>			
underlåtenhet att inställa sig till tjänstgöring m. m.	81 §	db -1 år	db -6 mån
-- grov	81 §	fä -2 år	fä 3 mån-3 år
<i>Brotten i jordabalken</i>			
svart lägenhetshandel	65 §	db -6 mån	db -3 mån
-- grov	65 §	fä -2 år	fä -18 mån
olaga ersättning för bostadsförmedling	65 a §	db -6 mån	db -3 mån
-- grov	65 a §	fä -2 år	fä -18 mån
<i>Brotten i valutalagen</i>			
valutabrott	9 §	db -1 år	db -3 mån
-- grovt	9 §	fä -2 år	fä -2 år =
oaktsamt valutabrott	9 §	db	db =

1. Med de i tabellen använda förkortningarna av straffskalorna förstås följande.

db	böter dvs. dagsböter
db -2 år	böter eller fängelse i högst två år
db 50-6 mån	böter, lägst femtio dagsböter, eller fängelse i högst sex månader
fä -18 mån	fängelse i högst ett år och sex månader
fä 3 mån-5 år	fängelse, lägst tre månader och högst fem år
fä 2-10 år eller livstid	fängelse på viss tid, lägst två och högst tio år, eller på livstid
fä 10 år eller livstid	fängelse i tio år eller på livstid
=	straffskalan för brottet är oförändrad

2. Tabellen är inte heltäckande

B. Sammanställning

av brotten efter föreslagna straffskalor^{1,2}

1.		missbruk av larm-	19:16
<i>pb</i>		anordning	
förargelseväck-	19:17	tagande av otill-	20:6
ande beteende		börlig belöning	
ringa varusmugg-	2 § VSL	vid röstning	20:9
ling		vårdslöst skyddan-	
		de av brottsling	
2.		hindrande av för-	20:11
<i>db</i>		rättning	
ringa misshandel	3:4	föregivande av	20:12
ringa vållande till	3:6	ställning såsom	
annans död		advokat	
förtal	6:1	vårdslöst brott mot	23:3
förolämpning	6:3	tystnadsplikt	
tvegitte	8:1	vårdslöshet i trafik	1 § TBL
snatteri	9:2	hinder i trafik	2 § TBL
ringa tillgrepp av	9:7	olovlig körning	3 § TBL
fortskaffnings-		åsidosättande av	3 § TBL
medel		föreskrift för kör-	
självtäkt	9:9	ning	
bedrägligt beteende	10:2	tillåtande av olov-	3 § TBL
ringa utpressning	10:5	lig körning	
ringa häleri	10:7	rattfylleri, mild-	4 § TBL
ringa svindleri	10:9	rande	
skatteförseelse	11:3	olovlig befattning	6 § VSL
bristande upp-	11:7	med smuggelgoods	
bördsredovisning		(vårdslös)	
undandräkt	12:2	bristande tillsyn	7 § VSL
fyndförseelse	12:8	över transportmedel	
åverkan	14:2	oriktig uppgift av	79 § UppbL
tagande av olovlig	14:4	betydelse för	
väg		skattskyldighet	
allmänfarlig vård-	15:7	underlåtenhet att	80 § UppbL
löshet		verkställa skatteav-	
förvanskning av ur-	17:2	drag	
kund		obehörig använd-	11 § LTS
ringa undertryck-	17:4	ning av teknisk	
ande av urkund		sprit, m. m.	
ringa signaturför-	17:5	olovlig jakt	28 § JL
falskning		olovlig jakt på all-	29 § 2
ringa märkesför-	17:7	manning m. m.	mom. JL
falskning		olaga jakt	29 a § JL
olaga spridande av	17:10	vårdslöshet till sjöss	324 § Sjl
efterbildning		utlåning utan för-	95 § UtL
vårdslös försäkran	18:11	reskrivet tillstånd	
otillåtet förfarande	19:11	olaga vapeninne-	37 § VL
med pornografisk		hav (vårdslöst)	
bild		valutabrott (vård-	9 § ValL
förledande av ung-	19:12	löst)	
dom			
dobbleri, deltagare	19:14		

3.

db - 3 mån

vållande till	3:7
kroppsskada eller	
sjukdom	
olaga hot	4:5
ofredande	4:7
förförelse av ung-	7:10
dom	
egenmäktighet	8:3
med barn	
egenmäktigt förfar-	9:8
ande	
olovlig kraftavled-	9:10
ning	
snyltning	10:3
häleriförseelse	10:8
vårdslös uppbörds-	11:8
redovisning	
olovligt brukande	12:7
ringa narkotika-	16:2
brott	
ringa penningför-	17:6
falskning	
förfalskning av fast	17:8
märke	
ringa mened	18:1
ringa osann parts-	18:2
utsaga	
ovarsam utsaga	18:3
ringa falskt åtal	18:6
ringa falsk angivel-	18:7
se	
obefogad angivelse	18:7
ringa falsk tillvitelse	18:8
vårdslös tillvitelse	18:8
ringa bevisför-	18:9
vanskning	
osann försäkran	18:11
osant intygande	18:12
brukande av osann	18:12
urkund	
missbruk av urkund	18:13
förnekande av un-	18:14
derskrift	
ohörsamhet mot	19:3
ordningsmakten	
uppvigling	19:5
ringa hets mot	19:7
folkgrupp	
dobbleri (anordna-	19:14
re)	
falskt larm	19:16
ringa våld eller hot	20:1
mot tjänsteman	
förgripelse mot	20:2
tjänsteman	
våldsamt motstånd	20:3

otillbörligt verkan-	20:6
de vid röstning	
ringa övergrepp i	20:8
rättssak	
främjande av flykt	20:10
rattonykterhet	4 § TBL
ringa varusmugg-	2 § VSL
ling (narkotika)	
olovlig sprittill-	27 § LTD
verkning	
olovlig tillverkning	28 § LTD
av vin, starköl el-	
ler öl	
olovlig överlåtelse	31 § LTD
av aktiverat kol	
m. m	
olovlig försäljning	72 § LHD
av alkoholdrycker	
olovligt anskaffan-	74 § LHD
de av alkoholdryc-	
ker	
olovlig dryckes-	76 § LHD
hantering	
olovlig försäljning	9 § LTS
av teknisk sprit	
olovligt förfarande	10 § LTS
med teknisk sprit	
hjälp åt utlännig	96 § UtL
att olagligt kom-	
ma in i Sverige,	
m. m.	
ringa olaga vapen-	37 § VL
innehav (uppsåtligt)	
missbruk av rätt att	38 § VL
inneha skjutva-	
pen, m. m.	
oriktig uppgift rö-	37 § VpL
rande adress m.m.	
oriktig uppg.	17 § LVfT
svart lägenhets-	65 § JB
handel	
olaga ers. vid bo-	65 a § JB
stadsförmedling	
valutabrott	9 § Vall
<i>db 50-3 mån</i>	
skadegörelse	14:1
grov olovlig kör-	3 § TBL
ning	

4.

db - 6 mån

olaga intrång	4:6
boräkt	9:3
ocker	10:6
försvårande av	11:9
skattekontroll	

trolöshet mot huvudman	12:5	<i>db 50-6 mån</i>	
bokföringsbrott	13:5	vållande till annans död	3:6
obefogat åtal	18:6	stöld	9:1
underlåtenhet att avvärja rättsfel	18:10	tillgrepp av fortskaffningsmedel	9:7
våldsamt upplopp, mindre grovt (deltagare)	19:2	bedrägeri	10:1
störande av förrättning eller av allmän	19:4	häleri	10:7
sammankomst		svindleri	10:10
olaga diskriminering	19:8	förskingring	12:1
brott mot griftefrid	19:9	oredlighet mot borgenär	13:1
barnpornografibrott	19:10	urkundsförfalskning	17:1
brott mot rösthemlighet	20:7	undertryckande av urkund	17:4
överträdelse av myndighets bud	20:11	signaturförfalskning	17:5
svikande av försvarspikt	21:6	märkesförfalskning	17:7
vårdslöshet med hemlig uppgift	22:9		
olovlig värvning	22:12	5.	
myndighetsmissbruk	23:1	<i>db - 9 mån</i>	
vårdslös myndighetsutövning	23:1	olaga tvång	4:4
mutbrott	23:2	sexuellt ofredande	7:7
brott mot tystnadsplikt	23:3	förgöring	15:9
varusmuggling	1 § VSL	miljöbrott	15:10
olovlig tillverkning av destillationsapparat, m. m.	30 § LTD	obehörig befattning med hemlig uppgift	22:7
olovligt innehav av alkoholdrycker	75 § LHD		
brott mot naturvårdslagen	37 § NVL	<i>db 100-9 mån</i>	
anställning av utlänning som ej har föreskrivet tillstånd	95 § UtL	utpressning	10:5
överträdelse av föreskrifter rörande vistelseort m.m.	97 § UtL		
värnpliktbrott m.m.	39 § VpL	6.	
olovlig utevaro	14 § LVfT	<i>db - 1 år</i>	
berusning	15 § LVfT	olaga frihetsberövande, mindre grovt	4:2
åsidosättande av tjänsteåliggande m. m.	16 § LVfT	försättande i nödläge, mindre grovt	4:3
underlåt. att inställa sig till tjänstgör.	81 § CFL	hemfridsbrott	4:6
		brytande av posteller telehemlighet	
		intrång i förvar	4:9
		olovlig avlyssning	4:10
		ockerpantning	10:11
		vårdslös skatteuppgift	11:5
		underlåtenhet att avvärja allmänfara	15:12
		vårdslöshet med narkotika	16:4
		upplopp (deltagare)	19:1
		föregivande av allmän ställning	20:12
		samröre med fienden	24:9
		tjänstebrott	24:14
		smitning	5 § TBL

vårdslös varu- smuggling	5 § VSL
underlåtenhet att inbetala skatt som innehållits för an- nan	81 § UppbL
onykterhet till sjöss hjälp åt utlänning att olagligt kom- ma in i Sverige, m. m.	325 § Sjl 96 § UtL
olovlig vistelse i Sverige	98 § UtL

<i>db 100-1 år</i>	
misshandel	3:4
grovt förtal	6:2
oredlig uppbörds- redovisning	11:6
rattfylleri	4 § TBL
grov olovlig jakt	28 § JL
grov olaga jakt	29a § JL

7.

<i>db - 18 mån</i>	
framkallande av	3:8
fara för annan	
förvanskande av	8:2
familjeställning	
oredligt förfarande	10:9
olovligt förfogande	12:4
behörighetsmiss- bruk	12:6
vårdslöshet med gift eller smittämne	15:11
vållande till miljö- störning	15:11

db 100-18 mån

grov allmänfarlig vårdslöshet	15:7
grov vårdslöshet i trafik	1 § TBL
grov vårdslöshet till sjöss	324 § Sjl

8.

<i>db - 2 år</i>	
vårdslöshet mot	13:3
borgenärer	
mannamån mot	13:4
borgenärer	
upplopp (skingrar sig)	19:1
myteri, deltagare	19:6
djurplågeri	19:13

bestickning	20:5
skyddande av	20:9
brottsling	
olovlig kårverk- samhet	21:4
svikande av för- svarsplikt (krig)	21:6
vårdslöshet med hemlig uppgift (krig)	22:9
olovlig underrät- telseverksamhet	22:10
tagande av ut- ländskt understöd	22:13
lydnadsbrott	24:5
rymning	24:7
våld eller hot mot förman	24:8
landsskadlig vålds- löshet	25:3
ryktesspridn. till fara för rikets sä- kerhet	25:5
olovlig befattning med smuggelgods (uppsåt)	6 § VSL
brott mot miljö- skyddslagen	45 § MSL
olovlig utevaro (ber. eller krig)	14 § LVfT

9.

<i>fä - 6 mån</i>	
skattebedrägeri	11:2

10.

<i>fä - 9 mån</i>	
sexuellt umgänge med syskon	7:5
brott mot medbor- gerlig frihet	21:5

11.

<i>fä - 18 mån</i>	
grovt vållande till kroppsskada eller sjukdom	3:7
sexuellt umgänge med avkomling	7:5
grov egenmäktig- het med barn	8:3
grovt egenmäktigt förfarande	9:8
penningförfalskning	17:6
mened	18:1
osann partsutsaga	18:2

falskt åtal	18:6	koppleri	7:8
bevisförvanskning	18:9	grov olovlig kraft- avledning	9:10
grov osann försäk- ran	18:11	sabotage	15:4
grovt osant inty- gande	18:12	kapning av luftfar- tyg	15:6
grovt brukande av osann urkund	18:12	luftfartssabotage	15:6
grovt missbruk av urkund	18:13	narkotikabrott	16:1
grovt förnekande av underskrift	18:14	upplöpp (anstiftare)	19:1
olaga vapeninne- hav (uppsåtligt)	37 § VL	våldsamt upplöpp, mindre grovt (an- stiftare)	19:2
grov svart lägen- hetshandel	65 § JB	grov uppvigling	19:5
olaga ers. vid bo- stadsförmedling, grovt	65 a § JB	myteri, mindre	19:6
12.		grovt (våld, anstiftare)	
<i>fä</i> - 2 år		grovt falskt larm	19:16
grov förfalskning	17:8	grovt främjande av flykt	20:10
av fast märke		folkrättsbrott	25:6
falsk angivelse	18:7	varusmuggling	1 § VSL
falsk tillvitelse	18:8	(narkotika)	
hets mot folkgrupp	19:7	grov olovlig sprit- tillverkning	27 § LTD
grovt dobbleri	19:15	grov olovlig för- säljning av alko- holdrycker	72 § LHD
våld eller hot mot tjänsteman	20:1	grovt olovligt an- skaffande av alko- holdrycker	74 § LHD
grov förgripelse mot tjänsteman	20:2	grov olovlig för- säljning av tek- nisk sprit	9 § LTS
övergrepp i rättssak	20:8	grovt olovligt för- farande med tek- nisk sprit	10 § LTS
egenmäktighet vid förhandling med främmande makt	22:4		
olovlig värvning (krig)	22:12	14.	
undergrävande av stridsviljan (ringa fara)	24:10	<i>fä</i> - 4 år	
försummande av krigsförberedelse	24:11	barnadrap	3:3
stridsförsumlighet	24:13	grov skadegörelse	14:3
grovt valutabrott	9 § ValL	myteri (anstiftare)	19:6
		myteri (våld, delta- gare)	19:6
13.		grovt otillbörligt verkande vid röst- ning	20:6
<i>fä</i> - 3 år		egenmäktighet vid förhandling med främmande makt (krig)	22:4
människoröv, mindre grovt	4:1	spioneri	22:5
grovt olaga hot	4:5	landssvek	25:2
ringa våldtäkt	7:1		
sexuellt tvång	7:2	15.	
sexuellt utnyttjande	7:3	<i>fä</i> - 5 år	
sexuellt utnyttjan- de av underårig	7:4	spridande av gift eller smitta	15:8
sexuellt umgänge med barn	7:6		

16.			grovt miljöbrott	15:10
<i>fä 3 mån – 3 år</i>			grovt brott mot	21:5
grovt vållande till	3:6		medborgerlig frihet	
annans död			egenmäktighet vid	22:4
grovt försvårande	11:9		förhandling med	
av skattekontroll			främmande makt	
grovt bokförings-	13:5		(fara för rikets	
brott			självbest.rätt)	
grovt undertryck-	17:4		grov obehörig be-	22:8
ande ur urkund			fattning med hem-	
grov signaturför-	17:5		lig uppgift	
falskning				
grov märkesför-	17:7			
falskning				
våldsamt upplopp	19:2		21.	
(deltagare)			<i>fä 9 mån – 10 år</i>	
grov underlåtenhet	81 § CFL		grov misshandel	3:5
att inställa sig till			olaga frihetsberö-	4:2
tjänstgöring m. m.			vande	
			försättande i nöd-	4:3
			läge	
17.				
<i>fä 3 mån – 4 år</i>			22.	
grovt tillgrepp av	9:7		<i>fä 1–5 år</i>	
forskaffningsme-			mordbrand	15:1
del			allmänfarlig öde-	15:3
grovt ocker	10:6		läggelse	
18.				
<i>fä 3 mån – 5 år</i>			23.	
grov stöld	9:4		<i>fä 1–6 år</i>	
grovt bedrägeri	10:4		grov penningför-	17:6
grovt häleri	10:7		falskning	
grovt svindleri	10:10		grov mened	18:1
grovt skattebedrä-	11:4		grovt falskt åtal	18:6
geri			grov bevisför-	18:9
grov förskingring	12:3		vanskning	
grov trolöshet mot	12:5			
huvudman			24.	
grov oredlighet	13:2		<i>fä 18 mån – 4 år</i>	
mot borgenärer			våldtäkt	7:1
grov urkundsför-	17:3			
falskning			25.	
grovt myndighets-	23:1		<i>fä 18 mån – 5 år</i>	
missbruk			grovt koppleri	7:9
grovt mutbrott	23:2			
grov varusmuggling	3 § VSL		26.	
			<i>fä 18 mån – 6 år</i>	
			grovt sexuellt ut-	7:4
			nyttjande av under-	
			årig	
19.				
<i>fä 6 mån – 3 år</i>			27.	
rån	9:5		<i>fä 18 mån – 10 år</i>	
			grovt våld eller hot	24:8
			mot förman	
20.				
<i>fä 6 mån – 6 år</i>				
grovt olaga tvång	4:4			
grov utpressning	10:5			
grov förgöring	15:9			

28.

<i>fä 18 mån – 10 år eller livstid</i>	
trolöshet vid förhandling med främmande makt	22:3
grovt lydnadsbrott	24:6
grovt rymning	24:7
undergrävande av stridsviljan	24:10
grovt försummande av krigsförberedelse	24:11
grovt stridsförsumlighet	24:13

29.

<i>fä 2 – 10 år</i>	
grovt rån	9:6
grovt narkotikabrott	16:3
våldsamt upplopp (anstiftare)	19:2
krigsanstiftan	22:2
grovt varusmuggling (narkotika)	3 § VSL

30.

<i>fä 2 – 10 år eller livstid</i>	
människorov	4:1
grovt sabotage	15:5
grovt kapning av luftfartyg	15:6
grovt luftfartssabotage	15:6
myteri (våld, anstiftare)	19:6
myteri, grovt	19:6
obehörig kapitulation	24:12
grovt folkrättsbrott	25:6

31.

<i>fä 3–10 år</i>	
grovt våldtäkt	7:1
uppror, ringa fara	21:1
högförräderi, ringa fara	22:1

32.

<i>fä 3–10 år eller livstid</i>	
egenmäktighet vid förhandling med främmande makt (fara för rikets självbest. rätt och krig)	22:4
grovt spioneri	22:6
landsförräderi	25:1

33.

<i>fä 4–10 år</i>	
dråp	3:2
väpnat hot mot laglig ordning	21:3

34.

<i>fä 4–10 år eller livstid</i>	
folkmord	5:1
grovt mordbrand	15:2
grovt allmänfarlig ödeläggelse	15:3
grovt spridande av gift eller smitta	15:8

35.

<i>fä 8–10 år eller livstid</i>	
mord	3:1
uppror	21:1
högförräderi	22:1

1. Paragrafhänvisningarna avser BrB om inget annat anges.

Följande förkortningar har använts i tabellen.

JB	Jordabalken
CFL	Civildömsrättslagen (1960:74)
JL	Lagen (1938:274) om rätt till jakt
LHD	Lagen (1977:293) om handel med drycker
LTD	Lagen (1977:292) om tillverkning av drycker, m. m.
LTS	Lagen (1961:181) om försäljning av teknisk sprit och alkoholhaltiga preparat
LVfT	Lagen (1966:413) om vapenfri tjänst
MSL	Miljöskyddslagen (1969:387)
NVL	Naturvårdslagen (1964:822)
SjL	Sjölagen (1891:35 s. 1)
TBL	Lagen (1951:649) om straff för vissa trafikbrott
UppbL	Uppbördslagen (1953:272)
UtlL	Utlänningslagen (1980:376)
ValL	Valutalagen (1939:350)
VL	Vapenlagen (1973:1176)
VplL	Värnpliktslagen (1941:967)
VSL	Lagen (1960:418) om straff för varusmuggling

2. Tabellen är inte heltäckande

C. Sammanställning

av vissa brott med angivande av straffskalornas motsvarighet i tid i anstalt.

Vid jämförelse mellan de av oss föreslagna straffskalorna och de nuvarande straffskalorna måste hänsyn tas till ett flertal faktorer vid sidan av de nominella straffskalorna. De viktigaste är ändringen av kvotdelen och minimitiden för villkorlig frigivning, domstolarnas straffmättingspraxis och vårt förslag till minskning av överlappningen mellan straffskalorna för olika grader av gradindelade brott. För att underlätta jämförelsen har vi gjort följande två tabeller. Den första innehåller ett antal brott som bl. a. med hänsyn till deras frekvens framstår som särskilt betydelsefulla. Den andra tabellen innehåller en del andra viktiga brott.

Tabell 1

Brott	Lagrum	Nuvarande straffskalar		Tid i anstalt f.n.	Föreslagna straffskalar		Tid i anstalt enl. förslaget
		enl. stadgandet	av domstolarna i praktiken använd del		enl. stadgandet	av domstolarna i praktiken använd del	
misshandel	3:4	fä -2 år	fä -1 år	≤ 6 mån	db 100-1 år	db 100-9 mån	≤ 6 mån
grov misshandel	3:5	fä 1-10 år	fä 1-10 år	6 mån-5 år (6 år 8 mån) ¹	fä 9 mån-10 år	fä 9 mån-10 år	6 mån-6 år 8 mån
stöld	9:1	fä -2 år	fä -6 mån	≤ 3 mån	db 50-6 mån	db 50-3 mån	≤ 2 mån
snatteri	9:2	db -6 mån	db	-	db	db	-
grov stöld	9:4	fä 6 mån-6 år	fä 6 mån-6 år	3 mån-3 år	fä 3 mån-5 år	fä 3 mån-5 år	2 mån-3 år 4 mån
rån	9:5	fä 1-6 år	fä 1-4 år	6 mån-2 år	fä 6 mån-3 år	fä 6 mån-2 år	4 mån-1 år 4 mån
grovt rån	9:6	fä 4-10 år	fä 4-10 år	2-5 år (6 år 8 mån) ¹	fä 2-10 år	fä 2-10 år	1 år 4 mån-6 år 8 mån
skattebedrägeri	11:2	fä -2 år	fä -6 mån	≤ 3 mån	fä -6 mån	fä -3 mån	≤ 2 mån
grovt skattebedrägeri	11:4	fä 6 mån-6 år	fä 6 mån-6 år	3 mån-3 år	fä 3 mån-5 år	fä 3 mån-5 år	2 mån-3 år 4 mån
narkotikabrott	16:1	fä -3 år	fä -2 år	≤ 1 år	fä -3 år	fä -2 år	≤ 1 år ²
ringa narkotikabrott	16:2	db -6 mån	db	-	db -3 mån	db	-
grovt narkotikabrott	16:3	fä 2-10 år	fä 2-10 år	1-6 år 8 mån	fä 2-10 år	fä 2-10 år	1 år 4 mån-6 år 8 mån
våld eller hot mot tjänsteman	20:1	fä -4 år	fä -ca 1 år ³	≤ 6 mån	fä -2 år	fä -ca 9 mån ³	≤ 6 mån
våld eller hot mot tjänsteman, ringa	20:1	db -6 mån	db	-	db -3 mån	db	-
rattfylleri	4 § TBL	fä -1 år	fä -1 år ⁴	≤ 6 mån	db 100-1 år	db 100-1 år	≤ 8 mån

¹. I parentes angivna tider avser de sällsynta fall då särbehandling enligt nuvarande 26 kap. 7 § BrB sker.

². Enligt uttalande i avsnitt 14.3.2 skall straffmätningen för normalgraden av narkotikabrott ändras så att tiden i anstalt blir oförändrad.

³. Straff som överstiger minimistrafet för grov misshandel torde inte utdömas för ett brott

⁴. I praktiken används inte straff överstigande ca två månader för ett brott.

Tabell 2

Brott	Lagrum	Nuvarande straffskolor		Tid i anstalt f.n.	Föreslagna straffskolor		Tid i anstalt enl. förslaget
		enl. stadgandet	av domstolarna i praktiken använd del		enl. stadgandet	av domstolarna i praktiken använd del	
mord	3:1	fä 10 år eller livstid	fä 10 år eller livstid	5 eller ca 8 år	fä 8-10 år eller livstid	fä 8-10 år eller livstid	5 år 4 mån-6 år 8 mån eller ca 8 år
dråp	3:2	fä 6-10 år	fä 6-10 år	3-5 år	fä 4-10 år	fä 4-8 år	2 år 8 mån-5 år 4 mån
vållande till annans död	3:6	fä -2 år	fä -6 mån	≤ 3 mån	db 50-6 mån	db 50-3 mån	≤ 2 mån
vållande till annans död, grovt	3:6	fä 6 mån-4 år	fä 6 mån-4 år	3 mån-2 år	fä 3 mån-3 år	fä 3 mån-3 år	2 mån-2 år
olaga frihetsberövande	4:2	fä 1-10 år	fä 1-10 år	6 mån-5 år	fä 9 mån-10 år	fä 9 mån-10 år	6 mån-6 år 8 mån
olaga frihetsberövande, mindre grovt	4:2	db -2 år	db -1 år	≤ 6 mån	db -1 år	db -9 mån	≤ 6 mån
olaga tvång	4:4	db -2 år	db -6 mån	≤ 3 mån	db -9 mån	db -6 mån	≤ 4 mån
olaga tvång, grovt	4:4	fä 6 mån-6 år	fä 6 mån-6 år	3 mån-3 år	fä 6 mån-6 år	fä 6 mån-6 år	4 mån-4 år
olaga hot	4:5	db -2 år	db -2 år	≤ 1 år	db -3 mån	db	-
olaga hot, grovt	4:5	finns ej f.n.			fä -3 år	fä -3 år	≤ 2 år
våldtäkt	7:1	fä 2-6 år	fä 2-4 år	1-2 år	fä 18 mån-4 år	fä 18 mån-3 år	1-2 år
ringa våldtäkt	7:1	fä -4 år	fä -2 år	≤ 1 år	fä -3 år	fä -18 mån	≤ 1 år
grov våldtäkt	7:1	fä 4-10 år	fä 4-10 år	2-5 år (6 år 8 mån) ¹	fä 3-10 år	fä 3-10 år	2-6 år 8 mån
sexuellt umgänge med barn	7:6	fä -4 år	fä -4 år	≤ 2 år	fä -3 år	fä -3 år	≤ 2 år
koppleri	7:8	fä -4 år	fä -2 år	≤ 1 år	fä -3 år	fä -18 mån	≤ 1 år

Brott	Lagrum	Nuvarande straffskolor		Tid i anstalt f.n.	Föreslagna straffskolor		Tid i anstalt enl. förslaget
		enl. stadgandet	av domstolarna i praktiken använd del		enl. stadgandet	av domstolarna i praktiken använd del	
grovt koppleri	7:9	fä 2-6 år	fä 2-6 år	1-3 år	fä 18 mån-5 år	fä 18-5 år	1-3 år 4 mån
	9:7	fä -2 år	fä -6 mån	≤ 3 mån	db 50-6 mån	db 50-3 mån	≤ 2 mån
grovt tillgrepp av fortskaffningsmedel	9:7	fä 6 mån-4 år	fä 6 mån-4 år	3 mån-2 år	fä 3 mån-4 år	fä 3 mån-4 år	2 mån-2 år 8 mån
utpressning	10:5	fä -2 år	fä -6 mån	≤ 3 mån	db 100-9 mån	db 100-6 mån	≤ 4 mån
"- , grov	10:5	fä 6 mån-6 år	fä 6 mån-6 år	3 mån-3 år	fä 6 mån-6 år	fä 6 mån-6 år	4 mån-4 år
ocker	10:6	db -2 år	db -6 mån	≤ 3 mån	db -6 mån	db -3 mån	≤ 2 mån
"- , grovt	10:6	fä 6 mån-4 år	fä 6 mån-4 år	3 mån-2 år	fä 3 mån-4 år	fä 3 mån-4 år	2 mån-2 år 8 mån
hälteri	10:7	fä -2 år	fä -6 mån	≤ 3 mån	db 50-6 mån	db 50-3 mån	≤ 2 mån
"- , ringa	10:7	db -6 mån	db	-	db	db	-
"- , grovt	10:7	fä 6 mån-4 år	fä 6 mån-4 år	3 mån-2 år	fä 3 mån-5 år	fä 3 mån-5 år	2 mån-3 år 4 mån
oredlighet mot borgenärer	13:1	fä -2 år	fä -6 mån	≤ 3 mån	db 50-6 mån	db 50-3 mån	≤ 2 mån
grov oredlighet mot borgenärer	13:2	fä 6 mån-6 år	fä 6 mån-6 år	3 mån-3 år	fä 3 mån-5 år	fä 3 mån-5 år	2 mån-3 år 4 mån
bokföringsbrott	13:5	fä -2 år	fä -6 mån	≤ 3 mån	db -6 mån	db -3 mån	≤ 2 mån
"- , grovt	13:5	fä 6 mån-4 år	fä 6 mån-4 år	3 mån-2 år	fä 3 mån-3 år	fä 3 mån-3 år	2 mån-2 år
skadegörelse	14:1	db -6mån	db ²	-	db 50-3 mån	db	-
grov skadegörelse	14:3	fä -4 år	fä -4 år	≤ 2 år	fä -4 år	fä -4 år	≤ 2 år 8 mån
mordbrand	15:1	fä 2-8 år	fä 2-6 år	1-3 år (4 år) ¹	fä 1-5 år	fä 1-4 år	8 mån-2 år 8 mån

grov mordbrand	15:2	fä 6-10 år eller livstid	fä 6-10 år eller livstid	3-5 år (6 år 8 mån) ¹ eller ca 8 år	fä 4-10 år eller livstid	fä 4-10 år eller livstid	2 år 8 mån-6 år 8 mån eller ca 8 år
sabotage	15:4	fä -4 år	fä -2 år	≤ 1 år	fä -3 år	fä -2 år	≤ 1 år 4 mån
grovt sabotage	15:5	fä 2-10 år eller livstid	fä 2-10 år eller livstid	1-5 år eller ca 8 år	fä 2-10 år eller livstid	fä 2-10 år eller livstid	1 år 4 mån-6 år 8 mån eller ca 8 år
miljöbrott	15:10	db -2 år	db -6 mån	≤ 3 mån	db -9 mån	db -6 mån	≤ 4 mån
”-”, grovt	15:10	fä 6 mån-6 år	fä 6 mån-6 år	3 mån-3 år	fä 6 mån-6 år	fä 6 mån-6 år	4 mån-4 år
mened	18:1	fä -4 år	fä -2 år	≤ 1 år	fä -18 mån	fä -1 år	≤ 8 mån
”-”, ringa	18:1	db -6 mån	db	-	db -3 mån	db	-
”-”, grov	18:1	fä 2-8 år	fä 2-8 år	1-4 år	fä 1-6 år	fä 1-6 år	8 mån-4 år
dobbleri, anordnare	19:13	db -2 år	db -6 mån	≤ 3 mån	db -3 mån	db	-
grovt dobbleri	19:14	fä 6 mån-4 år	fä 6 mån-4 år	3 mån-2 år	fä -2 år	fä -2 år	≤ 1 år 4 mån
övergrepp i rättsak	20:8	db -2 år	db ²	-	ringa db -3 mån	db	-
”-”, grovt	20:8	fä -4 år	fä -ca 1 år ³	≤ 6 mån	normalgrad fä -2 år	fä -ca 9 mån ³	≤ 6 mån
spioneri	22:5	fä -6 år	fä -4 år	≤ 2 år	fä -4 år	fä -3 år	≤ 2 år
grovt spioneri	22:6	fä 4-10 år eller livstid	fä 4-10 år eller livstid	2-5 eller ca 8 år	fä 3-10 år eller livstid	fä 3-10 år eller livstid	2-6 år 8 mån eller ca 8 år
grov vårdslöshet i trafik	1 § TBL	fä -2 år	fä -2 år	≤ 1 år	db 100-18 mån	db 100-18 mån	≤ 1 år
grov olovlig körning	3 § TBL	db -6 mån	db -6 mån	≤ 3 mån	db 50-3 mån	db 50-3 mån	≤ 2 mån
varusmuggling (ej narkoti- ka)	1 § VSL	db -2 år	db -6 mån	≤ 3 mån	db -6 mån	db -3 mån	≤ 2 mån
grov varusmuggling (ej nar- kotika)	3 § VSL	fä 6 mån-6 år	fä 6 mån-6 år	3 mån-3 år	fä 3 mån-5 år	fä 3 mån-5 år	2 mån-3 år 4 mån

¹ I parentes angivna tider avser fall då särbehandling enligt nuvarande 26 kap. 7 § BrB sker.

² Ett litet antal fängelsestraff förekommer.

³ Straff som överstiger minimistraffet för grov misshandel torde inte utdömas för ett brott.

Bilaga 5

Sammanställning av nuvarande bestämmelser i brottsbalken, lagen (1964:169) om straff för folkmord, narkotikastrafflagen (1968:64) och skattebrottslagen (1971:69) samt närmast motsvarande bestämmelser i förslaget med angivande av var i betänkandet ändringsförslagen kommenteras.

Nuvarande bestämmelser	Förslaget	Betänkandet ¹
<i>Brottsbalken</i>		
1:1	1:1	—
1:2	1:2	—
1:3	1:3, 1:4	9
1:4 1 st	34:1	16
1:4 2 st	1:5, 34:2	15:4
1:5	34:3	16
1:6	34:4	16
1:7	34:5—7	6.3.3, 16
1:8	1:7	—
2:1	2:1	17:1
2:2	2:2	17:1
2:3	2:3	17:1
2:3a	2:4	17:1
2:4	2:5	17:1
2:5	2:6	17:1
2:5a	2:7	17:1
2:6	2:8	17:1
2:7	2:9	17:1
2:7a	2:10	17:1
2:8	2:11	17:1
3:1	3:1	14.1.1
3:2	3:2	14.1.1
3:3	3:3	14.1.1
3:5	3:4	14.1.1
3:6	3:5	14.1.1
3:7	3:6	14.1.1
3:8	3:7	14.1.1
3:9	3:8	14.1.1
3:10	3:9	14.1.1
3:11	3:10	14.1.1

¹Hänvisning till resp. specialmotivering har inte lämnats genomgående.

Nuvarande bestämmelser	Förslaget	Betänkandet
4:1	4:1	14.1.2
4:2	4:2	14.1.2
4:3	4:3	14.1.2
4:4	4:4	14.1.2
4:5	4:5	14.1.2
4:6	4:6	14.1.2
4:7	4:7	14.1.2
4:8	4:8	14.1.2
4:9	4:9	14.1.2
4:9a	4:10	14.1.2
4:9b	4:11	14.1.2
4:10	4:12	14.1.2
4:11	4:13	14.1.2
5:1	6:1	14.1.4
5:2	6:2	14.1.4
5:3	6:3	14.1.4
5:4	6:4	14.1.4
5:5	6:5	14.1.4
6:1	7:1	14.1.5
6:2	7:2	14.1.5
6:3	7:3	14.1.5
6:4	7:4	14.1.5
6:5	7:5	14.1.5
6:6	7:6	14.1.5
6:7	7:7	14.1.5
6:8	7:8	14.1.5
6:9	7:9	14.1.5
6:10	7:10	14.1.5
6:11	7:11	14.1.5
6:12	7:12	14.1.5
6:13	7:13	14.1.5
7:1	8:1	14.1.6
7:3	8:2	14.1.6
7:4	8:3	14.1.6
7:5	8:4	14.1.6
7:6	8:5	14.1.6
8:1	9:1	14.2.1
8:2	9:2	14.2.1
8:3	9:3	14.2.1
8:4	9:4	14.2.1
8:5	9:5	14.2.1
8:6	9:6	14.2.1
8:7	9:7	14.2.1
8:8	9:8	14.2.1
8:9	9:9	14.2.1
8:10	9:10	14.2.1
8:11	9:11	14.2.1
8:12	9:12	14.2.1
8:13	9:13	14.2.1
9:1	10:1	14.2.2
9:2	10:2, 10:3	14.2.2
9:3	10:4	14.2.2
9:4	10:5	14.2.2
9:5	10:6	14.2.2

Nuvarande bestämmelser	Förslaget	Betänkandet
9:6	10:7	14.2.2
9:7	10:8	14.2.2
9:8	10:9	14.2.2
9:9	10:10	14.2.2
9:10	10:11	14.2.2
9:11	10:12	14.2.2
9:12	10:13	14.2.2
10:1	12:1	14.2.4
10:2	12:2	14.2.4
10:3	12:3	14.2.4
10:4	12:4	14.2.4
10:5	12:5	14.2.4
10:6	12:6	14.2.4
10:7	12:7	14.2.4
10:8	12:8	14.2.4
10:9	12:9	14.2.4
10:10	12:10	14.2.4
11:1	13:1	14.2.5
11:2	13:2	14.2.5
11:3	13:3	14.2.5
11:4	13:4	14.2.5
11:5	13:5	14.2.5
11:6	13:6	14.2.5
11:7	13:7	14.2.5
11:8	13:8	14.2.5
12:1	14:1	14.2.6
12:2	14:2	14.2.6
12:3	14:3	14.2.6
12:4	14:4	14.2.6
21:5	14:5	14.2.6
12:6	14:6	14.2.6
13:1	15:1	14.3.1
13:2	15:2	14.3.1
13:3	15:3	14.3.1
13:4	15:4	14.3.1
13:5	15:5	14.3.1
13:5a	15:6	14.3.1
13:6	15:7	14.3.1
13:7	15:8	14.3.1
13:8	15:9	14.3.1
13:8a	15:10	14.3.1
13:9	15:11	14.3.1
13:10	15:12	14.3.1
13:11	15:13	14.3.1, 17.1
13:12	15:14	14.3.1
14:1	17:1	14.3.3
14:2	17:2	14.3.3
14:3	17:3	14.3.3
14:4	17:4	14.3.3
14:5	17:5	14.3.3
14:6	17:6	14.3.3
14:7	17:7	14.3.3
14:8	17:8	14.3.3
14:9	17:9	14.3.3

Nuvarande bestämmelser	Förslaget	Betänkandet
14:10	17:10	14.3.3
14:11	17:11	14.4.4
14:12	17:12	14.3.3
15:1	18:1	14.3.4
15:2	18:2	14.3.4
15:3	18:3	14.3.4
15:4	18:4	14.3.4
15:4a	18:5	14.3.4
15:5	18:6	14.3.4
15:6	18:7	14.3.4
15:7	18:8	14.3.4
15:8	18:9	14.3.4
15:9	18:10	14.3.4
15:10	18:11	14.3.4
15:11	18:12	14.3.4
15:12	18:13	14.3.4
15:13	18:14	14.3.4
15:14	18:15	14.3.4
15:15	18:16	14.3.4
16:1	19:1	14.4.1
16:2	19:2	14.4.1
16:3	19:3	14.4.1
16:4	19:4	14.4.1
16:5, 21:10	19:5	14.4.1
16:6 ²	19:6	14.4.1
16:8	19:7	14.4.1
16:9	19:8	14.4.1
16:10	19:9	14.4.1
16:10a	19:10	14.4.1
16:11	19:11	14.4.1
16:12	19:12	14.4.1
16:13	19:13	14.4.1
16:14	19:14	14.4.1
16:14a	19:15	14.4.1
16:15	19:16	14.4.1
16:16	19:17	14.4.1
16:17	19:18	14.4.1
16:18	19:19	14.4.1
17:1	20:1	14.4.2
17:2	20:2	14.4.2
17:4	20:3	14.4.2
17:5	20:4	14.4.2
17:7	20:5	14.4.2
17:8	20:6	14.4.2
17:9	20:7	14.4.2
17:10	20:8	14.4.2
17:11	20:9	14.4.2
17:12	20:10	14.4.2
17:13	20:11	14.4.2
17:15	20:12	14.4.2
17:16	20:13	14.4.2
17:17	20:14	14.4.2

²enligt prop. 1985/86:9

Nuvarande bestämmelser	Förslaget	Betänkandet
18:1	21:1	14.4.3
18:2	21:2	14.4.3
18:3	21:3	14.4.3
18:4	21:4	14.4.3
18:5	21:5	14.4.3
18:6	21:6	14.4.3
18:7	21:7	14.4.3
18:8	21:8	14.4.3
19:1	22:1	14.4.4
19:2	22:2	14.4.4
19:3	22:3	14.4.4
19:4	22:4	14.4.4
19:5	22:5	14.4.4
19:6	22:6	14.4.4
19:7	22:7	14.4.4
19:8	22:8	14.4.4
19:9	22:9	14.4.4
19:10	22:10	14.4.4
19:11	22:11	14.4.4
19:12	22:12	14.4.4
19:13	22:13	14.4.4
19:14	22:14	14.4.4
19:15	22:15	14.4.4
19:16	22:16	14.4.4
20:1	23:1	14.4.5
20:2	23:2	14.4.5
20:3	23:3	14.4.5
20:4	23:4, 33:7	14.4.5, 17.1
20:5	23:5	14.4.5
21:1 ³	24:1	14.4.6
21:2	24:2	14.4.6
21:3	24:3	14.4.6
21:4	24:4	14.4.6
21:5	24:5	14.4.6
21:6	24:6	14.4.6
21:7	24:7	14.4.6
21:8	24:8	14.4.6
21:9	24:9	14.4.6
21:10	24:10	14.4.6
21:11	24:11	14.4.6
21:12	24:12	14.4.6
21:13	24:13	14.4.6
21:14	24:14	14.4.6
21:15	24:15	14.4.6
21:16	24:16	14.4.6
22:1 ⁴	25:1	14.4.7
22:2	25:2	14.4.7
22:3	25:3	14.4.7
22:4	25:4	14.4.7
22:5	25:5	14.4.7
22:6	25:6	14.4.7

³21 kap. enligt prop. 1985/86:9⁴22 kap. enligt prop. 1985/86:9

Nuvarande bestämmelser	Förslaget	Betänkandet
22:7	25:7	14.4.7
22:8	25:8	14.4.7
22:9	25:9	14.4.7
22:10	25:10	14.4.7
22:11	25:11	14.4.7
23:1	26:1	17:1
23:2	26:2	17:1
23:3	27:7	17:1
23:4	26:3, 26:4	17:1
23:5	26:4, 27:8, 33:4	17:1
23:6	26:5	—
23:7	26:6	—
24:1	27:1	—
24:2	27:2	—
24:3	27:3	—
24:4	27:4	—
24:5	27:5, 33:4	—
24:6	27:6	17:1
25:1	28:1, 28:4, 28:5	8,10
25:2	28:2	8,10
25:3	28:7	8,10
25:4	28:3, 28:6	8,10
25:5	28:2, 28:3, 28:4, 28:7	8,10
25:6	28:9	8,10
25:7	28:10	8,10
25:8	28:11	8,10
26:1	29:1	8.7, 10, 12.4, 12,5, 12,6
26:2	29:2	7.2
26:3	33:6	15.2.4
26:4	33:10, 34:8	15.5, 16
26:5	29:3	7.1
26:6	29:4	7.3
26:7	—	7.3.1
26:8	29:4, 29:5	10
26:9	29:6	10
26:10	29:7	7.3.2
26:11	29:8	7.4
26:12	29:9	—
26:13	29:10	—
26:14	29:11	—
26:15	29:12	—
26:16	29:13	—
26:17	29:14	—
26:18	29:15	—
26:19	29:16	—
26:20	29:17	—
26:21	29:18	—
26:22	29:19	—
26:23	29:20	—
26:24	29:21	10
27:1	34:1, 34:13, 34:6	16
27:2	34:14	8.6, 15.4, 16
27:3	30:1	—

Nuvarande bestämmelser	Förslaget	Betänkandet
27:4	30:2	—
27:5	30:3	—
27:6	30:4	—
27:7	30:5	—
28:1	34:1, 34:10, 34:6	16
28:2	34:11	8.6, 16
28:3	34:12	16
28:4	31:1	—
28:5	31:2	—
28:6	31:3	—
28:7	31:4	7.4
28:8	31:5	—
28:9	31:6	—
28:10	31:7	—
28:11	31:8	—
31:1	32:2	16, 10
31:2	32:3	17.1
31:3	32:4	—
31:4	—	9
33:1	1:6	—
33:2	34:9	—
33:4	33:5, 33:7, 33:8, 33:9, 33:10	15.2.3, 15.3, 16
33:5	35:1	—
33:6	35:2	—
33:7	35:3	—
33:8	35:4	—
33:9	33:7	16
34:1	36:1	—
34:2	36:2	—
34:3	36:3	—
34:4	36:4, 36:5, 36:6, 36:7	16
34:5	36:8	16
34:6	36:9	16
34:10	36:10	—
34:11	36:11	—
34:18	36:12	—
35:1	37:1	17:1
35:3	37:2	—
35:4	37:3	17:1
35:6	37:4	17:1
35:7	37:5	—
35:8	37:6	17:1
35:9	37:7	—
36:1	38:1	17:1
36:2	38:2	17:1
36:3	38:3	—
36:3a	38:4	—
36:4	38:6	—
36:5	38:7	—
36:6	38:8	—
36:7	38:9	—
36:8	38:10	—

Nuvarande bestämmelser	Förslaget	Betänkandet
36:9	38:11	—
36:10	38:12	—
36:11	38:13	—
36:12	38:14	—
37:1	39:1	—
37:2	39:2	—
37:3	39:3	17:1
37:4	39:4	—
37:5	39:5	—
37:6	39:6	—
37:7	39:7	17:1
37:8	39:8	—
37:10	39:9	—
37:11	39:10	—
38:1	40:1	—
38:2	40:2	—
38:3	40:3	—
38:4	40:4	—
38:5	40:5	—
38:6	40:6	—
38:8	40:7	—
38:9	40:8	—
38:10	40:9	—
38:12	40:10	—
38:13	40:11	—
38:14	40:12	—
<i>Lagen (1964:169)</i>		
<i>om straff för</i>		
<i>folkmord</i>		
1 §	BrB 5:1	14.1.3
2 §	BrB 5:2	14.1.3
<i>Narkotika straff-</i>		
<i>lagen (1968:64)</i>		
1 §	BrB 16:1	14.3.2
2 §	BrB 16:2	14.3.2
3 §	BrB 16:3	14.3.2
3a §	BrB 16:4	14.3.2
4 §	BrB 16:5	—
5 §	BrB 16:6	—
5a §	3 § LAN ⁵	17.3.18
6 §	BrB 38:1, 38:2, 38:5, 4 § LAN	17.1, 17.3.18
7 §	RB 27:7, 6a § lagen (1974:1066) om förfarande med förverkad egendom och hittegods m.m.	17.2, 17.3.12
8 §	1 och 2 §§ LAN, BrB 16:7	17.3.18

⁵ lagen om vad som avses med narkotika, m.m.

Nuvarande bestämmelser	Förslaget	Betänkandet
<i>Skattebrottslagen (1971:69)</i>		
1 §	1 § LTBS ⁶ , BrB 11:1	17.3.17
2 §	BrB 11:2	14.2.3
3 §	BrB 11:3	14.2.3
4 §	BrB 11:4	14.2.3
5 §	BrB 11:5	14.2.3
6 §	BrB 11:11	—
7 §	BrB 11:6	14.2.3
8 §	BrB 11:7	14.2.3
9 §	BrB 11:8	14.2.3
10 §	BrB 11:9	14.2.3
11 §	BrB 11:10	—
12 §	BrB 11:12	—
13 §	BrB 11:13	—
14 §	BrB 37:1, 5 § LTBS	17.1
14a §	6 § LTBS	—
14b §	7 § LTBS	—
14c §	8 § LTBS	—
15 §	2 § LTBS	—
16 §	3 § LTBS	—
17 §	4 § LTBS	—

⁶ lagen om tillämpningen av brottsbalkens bestämmelser om skattebedrägeri och andra skattebrott

Statens offentliga utredningar 1986

Kronologisk förteckning

1. Översyn av rättegångsbalken 2. Högsta domstolen och rättsbildningen. JU.
2. En treårig yrkesutbildning – riktlinjer. U.
3. En treårig yrkesutbildning – beskrivningar, förslag. U.
4. Bostadskommitténs slutbetänkande. Sammanfattning. Bb.
5. Bostadskommitténs slutbetänkande. Del 1. Bb.
6. Bostadskommitténs slutbetänkande. Del 2. Bb.
7. Militära skyddsområden. Fö.
8. Soliditet och skälighet i försäkringsverksamheten. Fi.
9. Ny lönegarantilag. A.
10. Enklare skolförfattningar. Del 1. Sammanfattning, författningsförslag. U.
11. Enklare skolförfattningar. Del 2. Motiv m.m. U.
12. Datorer, sårbarhet, säkerhet. Fö.
13. Påföljd för brott 1 Lagtext och sammanfattning. Ju.
14. Påföljd för brott 2 Motiv. Ju.
15. Påföljd för brott 3 Bilagor. Ju.

Statens offentliga utredningar 1986

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Översyn av rättegångsbalken 2. Högsta domstolen och rättsbildningen. [1]

Påföljd för brott 1 Lagtext och sammanfattning [13]

Påföljd för brott 2 Motiv [14]

Påföljd för brott 3 Bilagor [15]

Försvardepartementet

Militära skyddsområden. [7]

Datorer, sårbarhet, säkerhet [12]

Finansdepartementet

Soliditet och skälighet i försäkringsverksamheten. [8]

Utbildningsdepartementet

En treårig yrkesutbildning – riktlinjer. [2]

En treårig yrkesutbildning – beskrivningar, förslag. [3]

Enklare skolförfattningar. Del 1. Sammanfattning, författningsförslag. [10]

Arbetsmarknadsdepartementet

Ny lönegarantilag. [9]

Bostadsdepartementet

Bostadskommitténs slutbetänkande. Sammanfattning. [4]

Bostadskommitténs slutbetänkande. Del 1. [5]

Bostadskommitténs slutbetänkande. Del 2. [6]

